

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2025 05

FİYATI: 50 TL

19 Mayıs

Atatürk'ü Anma Gençlik
ve Spor Bayramı

Kutlu Olsun

Yaşar Öztürk: Gazi Mustafa Kemal'den Yüzyılın Çağrısı • Yahya Aksoy: Kutsal Emanetin Sorumluluğu • Murat Molu: Atatürk'ü Bugün Anlamak • Ufuk Akyol: Adalet • Cengiz Önal: (Nutuk'tan) İç Ayaklanmalar • Cengiz Özakıncı: 26 Şubat 1920 İngiltere Parlamentosunda Maraş ve M. Kemal, Türkler ve İstanbul, Hilafet ve Saltanat • Cihangir Dumanlı: En Yüce Makam TBMM • Tekin Özertem: Ânın Şapkası • Gürbüz Evren: Filistinlileri Gazze'den Sürme Planının İçeriğini Açıklıyorum • Odyalı Yılmaz Güller: Yeniden Doğuş

• Ali Tekin Çam: Yeşilçam Afisleri Üzerine Bir Kazı Çalışması • Songül Saydam: Giorgio Vasari • İzlen Şen Toker: Katalan Müzik Sarayı • Sabriye Aşır: "Umut Molekülleri" Miyokinler • Can İnce: Hayallerimden Biri

• Vahap Candan: Anafartalar Caddesi'ndeki Hafızamız

Nice
100
Yillara

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuzla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Bütün Dünya
Abone Servisi

Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11

Bütün Dünya

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Ebru Önder Sever

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek,
Vahap Candan, Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı, İzlen Şen Toker,
Cemal Türkmen, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,
Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 28 / 04 / 2025

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Adalet *Dr. Ufuk Akyol*

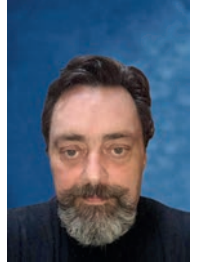
5 Yıl 1919 Mayıs'ın 19'u
Odyayılmaz Güller

- 7** Kutsal Emanetin Sorumluluğu *Yahya Aksoy*
- 11** Gazi Mustafa Kemal'den Yüzyılın Çağrısı *Yaşar Öztürk*
- 17** Atatürk'ü Bugün Anlamak *Dr. Murat Molu*
- 21** Maraş ve M. Kemal, Türkler ve İstanbul, Hilafet ve Saltanat *Cengiz Özakıncı*
- 27** Hilafet Ordusu *Cengiz Önal*
- 32** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 35** Anafartalar Caddesi'ndeki Hafızamız ve 23 Nisan *Vahap Candan*
- 43** Trump'ın Gazze Planı *Dr. Cihangir Dumanlı*
- 47** Yusuf'un Direnişi *Mete Akyol*
- 49** Sizin Hiç Adaletiniz Kayboldu mu? *Tülin Kahvecioğlu*
- 55** Â'nın Şapkası *Dr. Tekin Özertem*
- 59** Anadilde Eğitim Konusunda Doğru Bilinen Yanlışlar *Gürbüz Evren*
- 65** Cehennem Başkalarıdır *Pınar Göl*

İÇİNDEKİLER

- 67** Kişisel Paraya Beş Kala! *Ali Tekin Çam*
- 75** Kol Kırılır Yen İçinde Kalır! *Berk Yüksel*
- 78** Hayallerimden Biri *M. Can İnce*
- 83** Umut Molekülleri *Sabriye Aşır*
- 87** Giorgio Vasari *Songül Saydam*
- 95** Savaştepe Arı Kovanı Gibiydi *Cemal Türkmen*
- 99** Trump'ın İran Politikasının Enerji Piyasalarına Olası Etkileri *Necdet Pamir*
- 107** İktidar ve Muhalefet *Tayfun Yılmaz*
- 109** Buruk Bir Anı *Mehmet Ünver*
- 114** Katalan Müzik Sarayı *İzlen Şen Tokar*
- 120** Dijital Medyanın Gastronomi Üzerindeki Dönüştürücü Etkisi *Reha Tartıcı*
- 125** "Kutsal Ruh" Nerede? *Demir Aytaç*
- 133** Şiirin Doruklarında *Sabri Kemal*
- 139** Asıl Sorun Unutkanlık Değil Dikkat Eksikliği Olabilir *Sabriye Aşır*
- 143** Yalçın Tura
- 145** Neler Olmuyor ki Dünyada *Dr. Sezin San Sungunay*
- 4** Beni Hatırlayınız
- 42** İlk Dersimiz Türkçe
- 94** Bilginizi Denetleyin
- 137** Sudoku
- 151** Çözümler
- 152** Yarının Büyükleri
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160** Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Adalet

Mutlu bir yaşam ayrı bir konu ama huzurlu yaşamının temel şartı “güvenli” hissetmek. Güvenli hissetmenin şartı ise tehditlere karşı gerekli önlemleri alabilmek.

Önce kendi hanende sonra şehrinde, ülkende, dünyada ve hatta evrende var olan tehditlere karşı korunmada hissedebilmek.

Yangındı, seldi, depremdi, hırsızdı... Kendi yapabileceklerin belli. Evinin odalarına yangın tüpleri yerleştirirsin, kolay alev alacak maddelerden sakınırsın, binayı yamaçtan uzağa, depreme dayanıklı yaparsın, kapını pencereni kilitlersin; her önleme rağmen oluşabilecek hasarlar için de sigortalama kurumu var.

Sen adil olmaya çaba sarfet ancak adaleti sadece DEVLET sağlar.

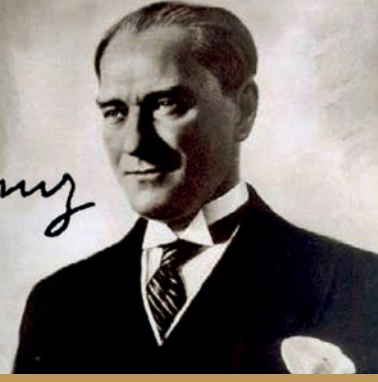
Bu yüzden devletin temelinde adalet vardır.

Sadece ve sadece adaletli bir devlette huzurlu bir yaşam bulabilirsin.

Binlerce yıllık bir söyleyiş:

“Adalet yerini bulsun, isterse gökyüzü çöksün.” •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● Milletleri yükselten bu özelliklere bir etken daha ilâve edelim: İntikam hissi... Milletlerin kalbinde intikam hissi olmalı. Bu alelâde bir intikam değil, hayatına, ikbaline, refahına düşman olanların zararlarını yok etmeye yönelen bir intikamdır. Bütün dünya bilmeli ki, karşımızda böyle bir düşman oldukça onu affetmek elimizden gelmez ve gelmeyecektir. Düşmana merhamet acizlik ve zaaftır. Bu, insanîyet göstermek değil, insanlık özelliğinin yok oluşunu ilân etmektir. (1923)

● Mazinin kararsız, çürümüş zihniyeti ölmüştür. Bütün dünya bilmelidir ki, Türk milleti hakkını, haysiyetini, şerefini tanutmaya kadirdir. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağa kalkar. Haysiyetinin bir zeresine, vatanın bir avuç toprağına vuku bulacak tecavüzün bütün mevcudiyetine vurulmuş darbe olacağını artık Türk milletinin fark etmediğini sanmak hatadır. (1924)

● Bu dünyadan geçerek Türk milletine veda edeceklerinin çocuklarına kendinden sonra yaşayacaklara, son sözü bu olmalıdır: “Benim Türk milletine, Türk cemiyetine, Türklüğün istikbaline ait ödevlerim bitmemiştir, siz onları tamamlayacaksınız. Siz de sizden sonrakilere benim sözümü tekrar ediniz. (1935)

● Bu sözler bir ferdin değil, bir Türk milleti duygusunun ifadesidir. Bunu, her Türk bir parola gibi kendinden sonrakilere mütemadiyen tekrar etmekle son nefesini verecektir. Her Türk ferdinin son nefesi, Türk milletinin nefesinin sönmeyeceğini onun ebedi olduğunu göstermelidir.

Yüksek Türk, senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur. (1935)

K Atatürk

Söz Dokuma Atölyesi

Ody Yılmaz Güller

YIL 1919 MAYIS'IN 19'U

Samsun'dan bir güneş doğdu.

Kara bulutları dağıtan sarı mavi bir aydınlıktı bu.

Hasta, ferî sönmüş gözlere can, umutsuzlara muştular dağıtan bir taze kan. Fikirleriyle verdiği selam ve yaktığı meşale ile yığınları peşinden sürükleyen bir adam. Nabızlarda atan taze hayatın ve yeniden doğuşun mimarı.

Doğum sancılı, zor, çetrefilli, imkansızlığın temsili lakin çakmak çakmak gözlerin ardındaki fikirler de bir

o kadar keskin. Tüm rağmenleri ardında bırakıp canı pahasına kurtardığı bir vatan. Cephedeki mücadelenin ardından asıl savaşın cehalete karşı olduğunun bilincinde; bilimde, sanatta, sporda ve eğitimde gelişmişliği düstur edinmiş bir lider.

Şimdi onun yaktığı meşaleyi sürekli harlayan nice bilim insanımız var ve onların yetiştirdiği çınar olmaya

namzet yeni filizler.

Mayıs ayının bende maneviyatı çok büyüktür. Zira bu ayda iki yeneden doğuş yaşanmıştır. Biri dünya çapında diğeri benim dünyamda. Biri vatanın küllerinden yeniden doğuşu, diğeri de cumhuriyetin sarsılmaz fikirleriyle özdeşleşmiş bir bilim insanının ellerinde benim yeneden hayata dönüşüm.

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yirmi yıl önce organ naklimi gerçekleştiren, bu alanda sayısız başarıya imza atmış Kıymetli Hocam Sayın Mehmet Haberal ve ülkemizi aydınlığa taşıyan cesur yüreklerin önünde saygıyla eğiliyorum. Çünkü insanlığa hizmet eden bilim insanlarıdır cumhuriyet fikrini yaşatan, işini disiplin ve özveriyle yürütendir çağdaş yarınları inşa eden, vicdani sorumluluğunu hak ve adalet bilinciyle yerine getirendir ülkesini en çok seven.

Son olarak diyeceğim sevgili okur, her ne durumda olursak

olalım yarınların güzel olacağına dair umudumuzu hiç yitirmemeliyiz. Tam yirmi yıl önce mayıs güneşiyle uyanıp aldığım taze nefesin mutluluğuyla yazdığım şiiri sizlerle paylaşmak istiyorum. Buna vesile olan değere ve 106 yıl önce meşaleyi yakan bir çift mavi göze minnetle...

TAZE HAYAT

Çakıl taşlarıyla bezenmiş
yollarda,

Yürürken rastladım o
bilgeye.

Tam umudumu
yitirmişken,

Bir buket sundu bana
ellerinden.

Sordum "Nedir bu?" diye,
"Bir buket taze hayat."
dedi.

Aldım hiç tereddüt
etmeden,

Korkulmaz ki gül veren
elden.

O anda değişti hayatın rengi,

Ayağımı kanatan çakıl taşları,
Bir bir yok oldu, silindi.

Kuş oldum sanki maviye süzülen,
Balık oldum okyanusları taşıran.

Şimdi binlerce kır çiçeğiyim,
Ovaları dağları süsleyen.

Hayat boğazımdan geçmezken,
Kana kana içiyorum şimdi ben.

Anladım ki umutlarımı

ruhumu besleyen,

Ve o bilge umutlarımı yeşerten...•

odyayilmazguller@butundunya.com.tr

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

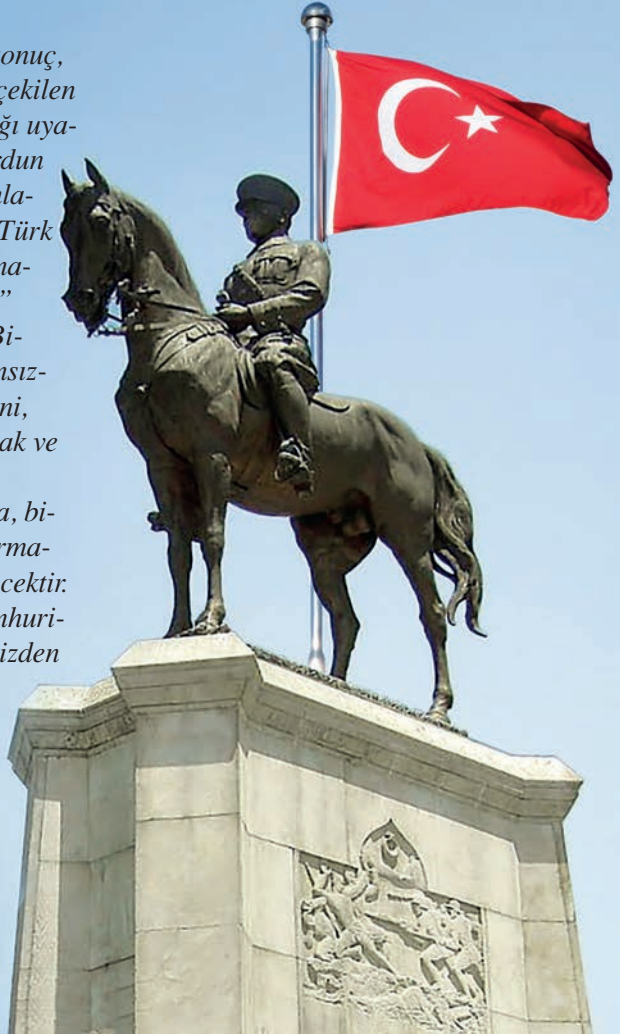

KUTSAL EMANETİN SORUMLULUĞU

“Bugün ulaştığımız sonuç, yüzyıllardan beri çekilen ulusal yıkımların yarattığı uyanıklığın ve bu sevgili yurdun her köşesini sulayan kanların karşılığıdır. Bu sonu Türk gençliğine kutsal bir armağan olarak bırakıyorum.”

“Ey Türk Gençliği! Birinci ödevin; Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyetini, sonsuzluğa değin korumak ve savunmaktır...”

“Türk gençliği amaca, bizim yüksek ülkümüze durmadan, yorulmadan yürüyecektir. Asla şüphe yoktur ki cumhuriyetin gelecek evlatları, bizden daha çok bolluğa ve rahata kavuşmuş ve mutlu olacaklardır. Gençliği yetiştiriniz. Özgür fikirler uygulamaya geçtiği zaman, Türk milleti yükselecektir.” Atatürk⁽¹⁾ »

**“Türk
milletinin
karakterine
ve âdetlerine
en uygun
olan yönetim,
cumhuriyet
yönetimidir.”**

“Türk gençliği Atatürk’ün ruhuna inanmıştır; asla geri adım atmayacak, tereddüt etmeden kendisine gösterilen yolda ilerleyecektir.”⁽²⁾

Emsalsiz komutan ve devlet adamı Mustafa Kemal Atatürk’ün öncelikli amacı vatanın bölünmesini önlemek ve milletin esaretten kurtulmasını sağlamak olmuştur. Bütün planlarını ve uygulamalarını Türkiye’nin çağdaş bir devlet haline gelmesini önleyen engelleri cesaretle yıkıp atabilen, yıldırım hızıyla ilerlemesini bilen ve gönüllere işleyen lider olarak tarihin altın sayfalarında yerini almıştır.

“Çağdaş bir cumhuriyet kurmak demek, milletin insanca yaşamasını bilmesi, insanca yaşamının neye bağlı olduğunu öğrenmesi demektir. / Demokrasi ilkesinin en çağdaş ve mantıkî uygulamasını sağlayan hükümet şekli cumhuriyettir. Türk

milletin karakterine ve âdetlerine en uygun olan yönetim, cumhuriyet yönetimidir. Bir işi zamansız yapmak, o işi başarısızlığa uğratmak olur. Her şey sırasında ve zamanında yapılmalıdır...”

Atatürk, Büyük Söylev’inde ve demeçlerinde tam bağımsız Cumhuriyetimizi, gençliğe kutsal armağan olarak bırakırken, ulusumuzu “çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne yükseltmek” gibi yüce bir ülkü devretmiştir. Gösterdiği hedefe onun gösterdiği yoldan varılacaktır...

“Büyük Millet Meclisinin kararı ile Türk harflerinin katiyet ve kanuniyet kazanması bu memleketin yükselme mücadelesinde başlı başına bir geçit olacaktır...”⁽³⁾

Türk Dünyası’na “dilde, fikirde ve işte birlik” fikrini işleyen büyük düşünür Yusuf Akçura’nın (1876-1935) ifadesiyle: “Tarih,

soyut bir bilim değildir. Tarih hayat içindir; tarih milletlerin, kavimlerin varlıklarını korumaları, kuvvetlerini göstermeleri içindir...”

Tarihçi Prof. Dr. İlber Ortaylı, “20. yüzyılın Türkiye tarihçiliğinin en önemli isimlerinden Delhi Müslümanlarından Feroz Ahmad, Türkiye’nin gerçeklerine ve Kemalist mirasın bakış açısına en fazla yaklaşan tarihçilerden biriydi... Eserlerinin gençlerimiz tarafından tekrar incelenmesinin şart olduğunu düşünüyorum.” demekte.

Atatürk’ün büyük bir asker ve siyaset adamı olduğu kadar bir toplumbilimci ve kültür tarihçisi görüşüne sahip olduğuna işaret eden birçok bilim adamlarımız olduğuna eserinde vurgu yapan Prof. Dr. Nermin Erdentuğ şunları ifade etmekte:

“Yirminci yüzyılın ürünü olan ‘kültür’ kavramını Atatürk’ün fikir dünyasının temelinde görmekteyiz. Bu kültür bilimi açısından çok, pek çok dikkate değer bir özelliktir. Ata’nın getirdiği ‘inkılapçılık’ ilkesi kavramı, kültürel antropoloji veya etnolojide ‘bir kültür değişmesi süreci’ ile eş anlamlıdır. Türk

topluluğunun daima yeniliklere açık olduğunu ve bu toplumun Batı toplumları ile yarışır derecede değişmesi ve gelişmesi imkânını görüp bu gerçeğe işaret etmiştir...” (4)

“Ben, 1919 yılı Mayıs içinde Samsun’a çıktığım gün elimde, madî hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız büyük Türk milletinin soyluluğundan doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevî bir kuvvet vardı. İşte ben bu ulusal kuvvete, Türk milletine güvenerek işe başladım... Milletimiz çok büyüktür. Hiç korkmayalım. O, tutsaklık ve aşağılığı kabul etmez...”

İlber Ortaylı: “...Feroz Ahmad, Türkiye’nin gerçeklerine ve Kemalist mirasın bakış açısına en fazla yaklaşan tarihçilerden biriydi...”

“Hepimizin anasıdır bu vatan.” diyen usta şair ve eğitimci İbrahim Alâettin Gövsa, “Vatan” şiirinde şunları ifade etmekte:

“...Mavi gökler, yeşil yerler, şehirler, / Bize şeref fısıldayan nehirler, / Uyan diye fısıldayan kokular... / Düşün yavrum bu

yerlerde neler var? / İşte senin bu mübarek memleket; / Annen gibi onu sev de hizmet et! / Bir fena söz iştirsen iyi bil; / Beğenmeyen bizleri hiç Türk değil. / Bir yabancı seni gelir kandırır; / Eğer derse bu memleket fenadır; / Darıl yavrum onu sakın söyletme, / Toprağını hainlere çıknetme.”

Aşık Beyanî- H. İbrahim Güleç, 1995 Gençlik Yılı'nda ödül alan “Oğul” destanında ülkemizi, dilimizi ve Atatürk'ümüzü anlatmakta:

“...Dört mevsim güzeldir yurt dilim dilim, / Yedi dil bilsem de Türkçe öz dilim, / Türk kültürü külliyeyle bir ilim, / Buna çalışmakla erilir oğul. / Cumhuriyet denen hür iradeyle, / Seçip seçiliriz milletçe reyle, / Bizlerde atalardan gelenek böyle, / Seven sevmeyene darılır oğul. / Beyanî, milletin yüzleri gülsün, / İlkeleri malı oldu ulusun, / Atatürk kabrinde müsterih olsun, / Menzile varıldı varılır oğul.”

Ş. Günaltay'ın ifadesiyle: “Türk genci, hayat, hâdise ve dünya sorunlarına Büyük Atatürk'ün gözü ve ruhu ile bakandır.”

“Mustafa Kemal, ‘kısmet’ e duyulan itikadın (inanın) yerine, yeniden doğan ülkenin ruhuna ve yılmadan çalışmanın getireceği mükâfata inanmayı koydu. Türkiye onun izinde yürüyecektir...”⁽⁵⁾

“Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve sürdüreceksiniz. Sizler, geleceğin bir gülü, yıldızı, bir yükseliş nurusunuz. Yurdu

asıl nurla dolduracak sizsiniz. Kendinizin ne denli önemli, değerli olduğunuzu düşünerek, ona göre çalışınız. Sizlerden çok şeyler bekliyoruz. Bütün ümidim gençliktedir...” diyerek, kutsal emanetini bildiren büyük önderimiz Atatürk'ü anlama, anlatma, ulusa bilincimizi ve sorumluluğumuzu gönül birliği ile bayraklaştırma zamanıdır.

Ulusal bayramlarımız, tarih ve sorumluluk bilincimizi yücelterek sonsuzlaştır, Türk tarihinin dönüm noktası olan 19 Mayıs günü, Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'mızın 106. yılı kutlu olsun. Atatürk'ün kutsal armağanını koruyacak ve yüceltecek sorumluluk bilincinde gençlik ve yurttaşlar yetiştirmek temel ülkümüzdür. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

1- Büyük Nutuk, U. Kocatürk Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Arı İnan, TTK. Düşünceleriyle Atatürk
2- Neue Zürcher Zeitung, Dünya Basımında Atatürk (İsviçre, 10 Kasım 1938)

3- 1 Kasım 1928 TBMM açış söylevi

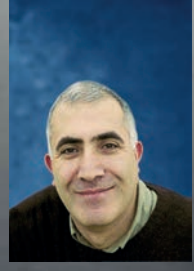
4- Prof. Dr. Nermin Ertenut- Türkiye'de Çağdaşlaşma Eğitim ve Kültür Münasebetleri, KBY, 1901 (Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan, H. Ziya Ülgen, Reşat Kaynar eserlerinde Atatürk'ün kültür tarihçiliğine yer vermiştir.)

5- Lietuvos Aidas gazetesi (Litvanya, 13 Kasım 1938)

**“Hürriyetten doğan
buhranlar ne kadar büyük
olursa olsun, hiçbir zaman
fazla tazyikin temin ettiği
sahte güvenlikten daha
tehlikeli değildir.”**

Mustafa Kemal Atatürk

Yakın
Tarihimiz
Yaşar Öztürk

Gazi Mustafa Kemal'den Yüzyılın Çağrısı

“Vatanın dahili ve harici herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla, en az zamanda kurtulması için yegâne çare, herhangi bir seferberlik davetine her vatandaşın derhal ve bir an kaybetmeksizin icabet etmesidir!”

İlk ve tek İstiklal Marşımızın yazarı *“Allah bu millete bir daha bir İstiklal Marşı yazdırmazın”* diyen Mehmet Akif Ersoy, sadece bir şair değildi; bir düşünür, usta bir çevirmen, yazar, gazeteciydi. »

Kayıtsız kalmayan, Kurtuluş Savaşı'nda kasaba kasaba geçen, konuşmalar yapan, yazılar yazan duyarlı yurttaşı Mehmet Akif Ersoy. Mehmet Akif Ersoy'un "Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak/ Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak" diye başlayan "Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet/ Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal" çığılığıyla doğan Türkiye Cumhuriyeti, Gazi'nin "Yurtta barış, dünyada barış" ülküsü ile yaşamak istiyordu. Yüz yıl önce Gazi, ülkeyi savaş yanına sürüklemeye çalışanlara karşı gecesini gündüze katarken gelişmelere kayıtsız kalmayan insanlar ve kentler vardı.

Yüzyıl önce Darülfünun Talebe Birliği öğrencileri bir araya gelerek bir "Ay-dınlatma Heyeti" oluşturdu. Gazi ile MEB Hamdullah Suphi Tanrıöver'e telgraf çekerek Cumhuriyet karşıtı eylemlere karşı aydınlanma çalışmaları yürütmek istediklerini bildirdiler. Gazi de onlara yanıt verdi:

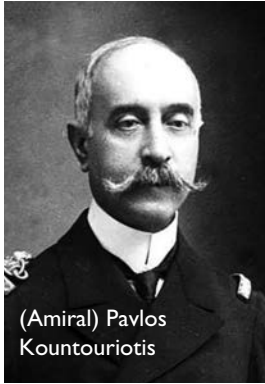

Mehmet Akif Ersoy

"Heyetinizin teşkilini memnuniyetle karşıladım. Memleketin aydın gençliğinin taassup ve irticaa karşı mücadeledeki yüksek vazifesini idrak ile teşebbüs sahasına geçmesi

takdire değerdir. Tertip edeceğiniz heyetlerin memleket dahilinde seyahati, en büyük ilim ocağına, yurdumuzu yakından inceleme fırsatını da vereceğinden, ayrıca faydalıdır."

Yurtta barış için çarpan yüreği dünyada barış için de atıyordu. Dış dünya ile olan bağları güçlendirmek için de çaba harcıyordu Gazi. Güç zehirlenmesine itilen, düşman olmaya sürüklenen Yunanistan'a sevginin gücüyle yaklaşan Gazi, Cumhurbaşkanı (Amiral) Pavlos Kountouriotis'e barış elini uzattı. Kountouriotis Yunanlıların efsanevi denizcisiydi. Yunanistan'ın

(Amiral) Pavlos Kountouriotis

(efsanevi kaptan) "Nelson"u sayılıyordu. Osmanlı, sırtını denizlere çevirip, gemilerini karaya bağlayıp kıpırdayamaz, tıpkı bir kara birliği haline çevirdiğinde Yunanistan denizlerin sorumluluğunu

Kountouriotis'e verdi. İşadamı Averof'un Mısır'da kazandığı parayı ülkesine bağışlamasıyla satın alınan adının verildiği geminin komutanıydı. Averof gemisinden atılan mermi Barbaros gemisindeki ateşçi Zonguldaklı Sait oğlu Arif'i şehit etti. Balkan ve Birinci Dünya savaşları sırasında Ege Adaları'nın kolaylıkla ele geçirilmesinde rol oynayan bu gemi Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra geçemediği Çanak-kale'yi aşıp İstanbul'da demirledi. 13 Kasım 1918'de Mustafa Kemal de Kartal İstimbotu'nda, İstanbul Boğazı'ndaki işgal kuvvetlerine ait savaş gemilerini görünce güverte-de kayıtsız kalmayacağını belli etti. **“Geldikleri gibi giderler”** sözünü söyleyerek Kurtuluş Savaşı'nın ilk işaretini verdi.

Savaş, düşmanlık geride kalmalıydı. Lozan Antlaşması sonrası ilk Büyükelçi olarak Cevat Ezine'yi görevlendirdi. TBMM, Kurtuluş Savaşı'na kayıtsız kalmayanlara madalya veriyordu. Maraş'tan Kurtuluş Savaşı'na katılanların listesi istendi. **“Maraş'ta Milli Mücadele'ye katılmayan tek kişi bile yoktur!”** yanıtı gelince 5 Nisan 1925'te TBMM İstiklal Madalyası'nın Maraş'ta kişilere değil şehir halkına verilmesi kararını aldı. 13

Nisan günü Gazi bu kararı onayladı. İstiklal Madalyası alan ilk kent olan Maraş'ta 17 Ağustos 1925 bir tören düzenlendi. Maraş Kalesi'nde yapılan törende kaleye İstiklal Madalyası takılı bayrak çekildi.

İstanbul'daki kimi elçilikler bahanelerle oradaki rahatlarını bozmamak için Ankara'ya gitmek istemiyordu. Başkentini deyişeceği, yönetim merkezinin yeniden İstanbul olacağını umut etmiyorlar, Cumhuriyet'i bir yerde bu yöne zorluyorlardı. Gazi'nin açıklamaları, Ankara'nın karalılığı karşısında bu tutum, direnme yerini Ankara'ya doğru yol almaya bırakıyordu. 12. Tümen Komutanı Osman Nuri Kop-tagel'den sevindirici bir haber aldı. Kayıtsız kalmayanların taşın altına elini koymasıyla ayaklanmacılar yakalanmıştı. Gazi, İstanbul'a bir süre daha gitmemekte kararlıydı. Bütün

Kayıtsız kalmayanların taşın altına elini koymasıyla ayaklanmacılar yakalanmıştı. Gazi, İstanbul'a bir süre daha gitmemekte kararlıydı. Bütün dünyaya başkent Ankara'dır diyordu.

dünyaya başkent Ankara'dır diyordu.

18 Mayıs günü yeni Mısır elçisini kabul eden Gazi, **“Türkler Mısırlılara karşı öteden beri özel sevgi besler. Birçok hissiyat ve menfaatlerde iştiraki bulunan iki millet arasındaki dostane bağların**

hükümetlerimiz arasında hayırlı olarak başlamış olan siyasi münasebetler sayesinde sağlam bir surette gelişeceğini kuvvetle ümit ederim.” dedi.

Dün yok etmek için askerlerini gönderen ülkeler artık varlığını tanıdıkları genç Cumhuriyet’e elçilerini gönderiyordu. 20 Mayıs günü ilk Fransız büyükelçisi Albert Sarraut Gazi’ye güven mektubunu sundu. Gazi, ileride en güç dönemlerde Fransa başbakanlık görevlerini üstlenen, 26 Mayıs 1926’da “Türk-Fransız Dostluk ve İyi Komşuluk İlişkileri Sözleşmesi”nin imzalanmasını sağlayacak olan Sarraut’a teşekkür etti. Modern Türk

Dil Bilgisi çalışmalarının kapsamı ilk örneklerini sunan Jean Deny’in 1933’te yazdığı “Yeni Türkiye” adlı kitabını 1941 yılında Türkçeye çevirtip yayımlatan unutulmaz MEB Hasan Ali Yücel, “Albert Sarraut tarafından yazılmış olan

başlangıç, dünyaca tanınmış önemli bir şahsiyet tarafından Atatürk ve devrimleri konusunda ciddi ve kıymetli bir tanıklık belgesidir. Türkler, gördükleri dostlukları hiçbir zaman unutmazlar. Loti, Farrere; hafızalarımızda birer dostluk timsali olarak şükranlarımızla çevrili

durmaktadırlar. Açıkça doğru olmadığını söylediğimiz taraflarına rağmen sunduğumuz kitabı için Profesör Jean Deny’e de teşekkürden çekinmemekteyiz.” dedi.

Mayıs ayının son günü Gazi Mhalka bir açıklamada bulunarak seferberliğin kaldırıldığını duyurdu: “Genelkurmay Başkanlığı’nın bildirimine nazaran son irticai bastırma için silah altına celp edilmiş olan seferber vatan evlatlarının terhisleri zamanı gelmiştir. Bir taraftan doğudaki kıtalarımızın barış zamanındaki kadrolarını ikmal için tedbirler alınacak ve diğer taraftan seferber askerleri yavaş yavaş ve müteakiben terhis olunacaktır.

Gazi Mustafa Kemal: Vatandaşın dahili ve harici herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla, en az zamanda kurtulması için yegâne çare, herhangi bir seferberlik davetine her vatandaşın derhal ve bir an kaybetmeksizin icabet etmesidir.

Cumhuriyet’in Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı tarafından alınmakta bulunan tedbirlerin tamamının, seferberliğin kaldırılması ile beraber devlet kuvvetlerinin sağlamlık ve büyüklüğünün muhafazasını ve tek tek ve onlarla alakalı takip

hareketinin neticelendirilmesini emniyette bulundurduğu anlaşılmıştır.

Türkler, Cumhuriyetin muhafazasına, vatanın gelişmesine ve milletin medeniyet ve yükselme yolunda mesaisine mani olmak isteyeceklerin mahkûm oldukları felaket ve hüsrânı kati olarak ispat etmişlerdir. Muhakkaktır ki, milletimiz takip ettiği kurtuluş ve mesai yolunda ilerlemekten başka bir hal kabul edemez.

Aziz yuvalarına dönmeye başlayan evlatlarımıza karşı milletimizin beslediği muhabbet ve şükranı tercüman olurken, bir hakikati bütün vatandaşlarımıza tekrar etmeyi vazifemden sayarım.

Vatanın dahili ve harici herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıklarla, en az zamanda kurtulması için yegâne çare, herhangi bir seferberlik davetine her vatandaşın derhal ve bir an kaybetmeksizin icabet etmesidir. Nasıl bu son defaki bastırma harekâtının birinci derecede muvaffakiyet sırrı, vatandaşların gösterdiği bu idrak ve candan atılış oldu ise, Cumhuriyet'in maruz kalabileceği herhangi bir ihtimalde de yine birinci muvaffakiyet etkeni

seferberlik davetine derhal ve bir an kaybetmeksizin icabet etmek olacaktır. Vatandaşlarım! Türk vatanının gelişmesi, bütünlüğü ve her tehlikeden korunmuşluğu bir seferberlik davetine derhal icabet etmektedir. Bu düsturu yetmişlerimizin ve yetiyecek evlatlarımızın daima hatırında bulundurmalıyız. Türk vatanperverliğinin birinci ayırıcı vasfı vatan müdafası daveti karşısında her işi bırakarak silah altına koşturmaktır.

Cumhuriyet'i müdafaa etmiş olmanın verdiği haklı şeref ve gurur hisleriyle yuvalarına dönmeye başlayan evlatlarımızı muhabbet ve minnet ile tekrar selamlarım."

“Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak! Sönmeyen yurdumun üstünde tüten en son ocak” diye kurtuluş, “Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet! Hakkıdır, Hakk’a tapan milletimin istiklal” kuruluş savaşları veren Türkiye’nin uygar dünyada giyim, kuşam ve yaşam biçimiyle var olması için yürüteceği savaşıma doğru yol alıyordu yüz yıl önce Gazi... •
yasarozturk@butundunya.com.tr

“Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz.” 1921 (Nutuk II, S. 623-624)

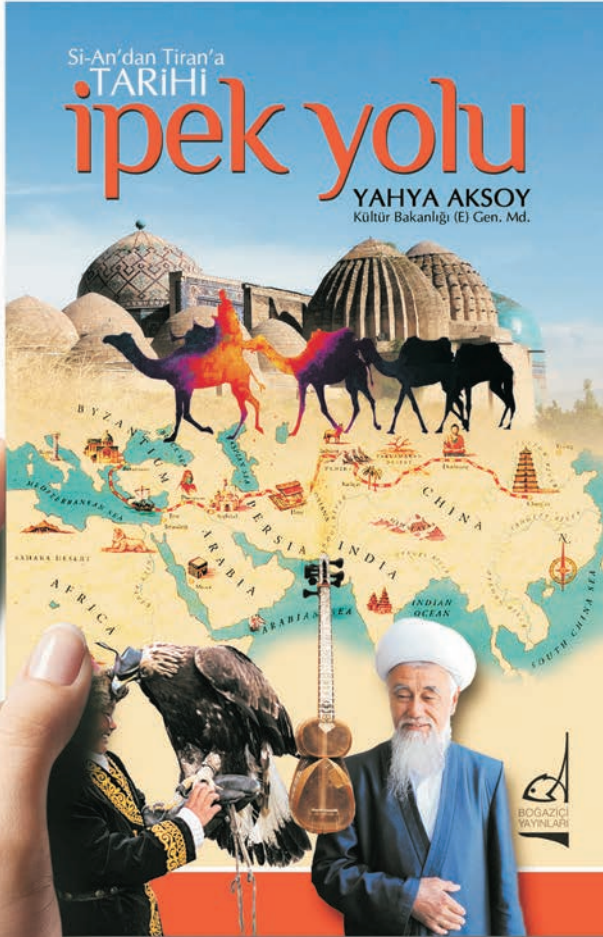
Mustafa Kemal Atatürk

Yahya Aksoy, yer kürenin en eski ve en önemli karayolu olan İpek Yolu'nda okuyucuya kültürel bir yolculuk sunuyor. Kırk yıl önce çalışkan bir öğrenci olarak tanıdığım ve daha sonraları üstlendiği görevlerde başarılarına ve olayları sunuştaki becerisine yakından tanık olduğum Aksoy'un yazdıklarının okuyucuyu saracağına eminim.-

Prof. Dr. Şerafettin Turan, (E.) Kültür Bakanlığı Müsteşarı-
Tarih çok bilgenin adını saydı, Kimisi güneşti, kimisi aydı... Bunlardan bir Yahya Aksoy vardı ki; Tarihi İpek Yolu'na kültürü yaydı...

Prof. Dr. İbrahim Agah Çubukçu, (E.) Türk Tarih Kurumu Bşk. Vekili-
Sayın Yahya Aksoy bu eseri ile bu alandaki ölümsüzler arasına girmiştir. Çalışmasında, ilgili literatür ile beyin arşivini birleştirmiş, bize sosyal bilimlerin birçok dalında kaynak olabilecek çalışmasını kazandırmıştır.

Dr. Yaşar Kalafat, Araştırmacı / Yazar-

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Atatürk'ü Bugün Anlamak

“Türk genci, devrimlerin ve rejimin bekçisidir. Bunların lüzumuna, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır; rejimi ve devrimleri benimsemiştir.”

Mustafa Kemal Atatürk

Atatürk ve silah arkadaşlarının kurduğu Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılı içerisindeyiz. Dün Osmanlı'nın küllerinden, Anadolu halkının yedi düvele verdiği bağımsızlık savaşı ile doğan Türkiye Cumhuriyeti, bugün millet olarak çağdaş uygarlık

yolunda, devrimlerine sahip çıkma mücadelesini tam bir inanç ve kararlılıkla sürdürmektedir. Atatürk'ün egemenliğin halka dayandığı

ve demokratik bir düzenin temellerini attığı bu ulus devlet; cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçı değerler bir potada eritilerek, mazlum milletlere de örnek bir model oluşturmuştur. Ne yazık ki demokrasi savaşı, devrim »

“Bugüne kadar elde ettiğimiz başarı, bize ancak ilerleme ve medeniyete doğru yol açmıştır. Yoksa ilerleme ve medeniyete henüz ulaştırmış değildir. Bize düşen vazife bu yol üzerinde tereddütsüz ilerlemektir.”

karşıtlarına karşı bugün de sürmektedir. Tek partili düzenden çok partili düzene geçiş sonrası, tam bir asra yakın süre geçmesine rağmen, toplum hâlâ “laikler” ve “Müslümanlar” diye ikiye bölmek isteyenlerin etkisi altında kalmaktadır. İşte bu noktada, Atatürk’ü ve yaptıklarını anlamak, dün olduğu kadar, bugün de yarın da zorunlu olacaktır. Özgürlüklerine düşkün günümüz Türkiye’sinin genç nesilleri bilgisayar, internet ve yapay zekâyı çok iyi kullanabilmekte, Türkiye ve dünyada yaşanan, bölgesel ve küresel gelişmeleri çok analiz edip yorumlayabilmektedirler. Yaratıcı düşünce ve mizah anlayışına sahip gençler, Atatürk Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesi ve devrimlerini özümseyerek, güzel ülkemizi daha ileri seviyelere, gerek çağdaşlık ve demokrasi, gerekse bilim, teknoloji

ve kültür alanlarında hak ettiği seviyelere taşınmalıydılar. Atatürk’ün Ağustos 1923 tarihinde yaptığı uyarıya kulak vermeliyiz: *“Bugüne kadar elde ettiğimiz başarı, bize ancak ilerleme ve medeniyete doğru yol açmıştır. Yoksa ilerleme ve medeniyete henüz ulaştırmış değildir. Bize düşen vazife bu yol üzerinde tereddütsüz ilerlemektir.”*^(*)

Bu sözün yolunuza tuttuğu ışık bile onun önderliğinde akli ege-men ve özgür olan genç kuşaklar, günün şartlarına uygun olarak, Atatürk’ün yaptıklarını anlamalı, değerlendirmeli ve Türkiye’yi yö-rüngesinden çıkarmak isteyenlerin karşısına göğüslerini gererek dimdik duvar örmelidirler. 7 Aralık 1979 sabahı, üniversiteye gitmek için beklediği otobüs durağında katledilen, devrim şehidi Prof. Dr.

Cavit Orhan Tütengil'in derslerinde ve konuşmalarında bahsettiği gibi, Mustafa Kemal Atatürk tabuların her türlüşüne karşı idi; kendisini de "tabu" haline getirmek ağır bir çelişki olurdu. Atatürkçülük biçimsel olmamalıydı. Çünkü felsefi anlamda Türk Devrimi'nin temelinde pozitivism mevcuttu ve ulusal kültür anlayışı ise "mistik" değil "realist", "dogmatik" değil "rasyonalist" idi. 2025 Türkiye'sinde Atatürk gençliği sorumluluklarını bilmekte ve eserinin bekçiliğini yapmayı her türlü baskıya rağmen,

Prof. Dr.
Cavit Orhan Tütengil

cesaret ve kararlılıkla sürdürmektedirler. Son sözü, kendisini rahmet ve sevgiyle anarken, Tütengil Hoca'mıza bırakalım: *"Şunu unutmamalıyız ki, Türk milletinin hayatında Atatürk bir dönem değil yeni bir başlangıçtır. Onun öncülük ettiği eser eksiksiz olmadığı gibi tamamlanmış da değildir."*

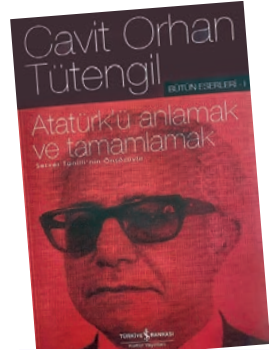
Genç kuşakları bekleyen en önemli görev bu "başlangıcı" sürdürmektir."^(*)

muratmolu@butundunya.com.tr

*Kaynak: Cavit Orhan Tütengil, "Atatürk'ü anlamak ve tamamlamak", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

ATATÜRK'TEN VECİZELER

- *"Türklerin asırlardan beri takip ettiği hareket devamlı bir istikamet muhafaza etti. Biz daima Şark'tan Garb'e yürüdük."*
- *"Bir adam ki büyük olmaktan bahseder, benim hoşuma gitmez. Bir adam ki milleti kurtarmak için evvela büyük adam almak lazımdır der ve bunun için bir de numune seçer, onun gibi olmayınca memleketin kurtulamayacağı kanaatinde bulunur, bu adam değildir!"*
- *"Benim müstesna olduğuma dair kanun yoktur"*
- *"Büyük davamız, en medeni en müreffeh millet olarak, varlığımızı yükseltmektir."*
- *"Efendiler, uygarlık yolunda başarı, yeniliğe bağlıdır. Toplum hayatında, ekonomi hayatında, bilim ve teknik alanında başarı kazanmak için tek gelişme ve ilerleme yolu budur."*

Dr. Murat Molu' un sesinden Cavit Orhan Tütengil'in ""Atatürk'ü anlamak ve tamamlamak"" kitabından alıntı

Yüzyıl Önce Yüzyıl Sonra SEVR ve LOZAN
Türkiye Cumhuriyeti'ne Karşı Lozan Üzerinden
Psikolojik Savaş

Yalanlar ve Gerçekler

İlk Kez Yayınlanan Özgün Belgelerle
Cumhuriyetin Yüzyüncü Yılına Armağan

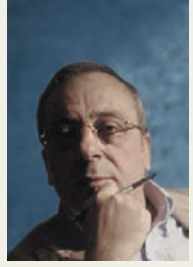
Otopsi Yayınları

LOZAN
Yalanlar ve
Gerçekler

11

Otopsi
Cengiz Özakıncı

26 Şubat 1920

İngiltere Parlamentosunda **MARAŞ ve M. KEMAL** **TÜRKLER ve İSTANBUL** **HİLAFET ve SALTANAT**

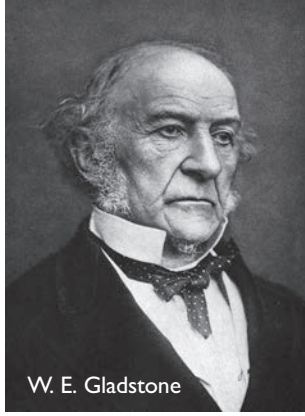
İngiltere 1877’de Sultan Halife II. Abdülhamid’e başvurdu ve ondan Afganistan’a bir hilafet elçiliği göndererek, Rusya ile birlik olup İngilizlere karşı savaşan Afganları, İngiltere ile dost olup Rusya’ya karşı savaşa sokmasını istedi. Afgan emiri Şir Ali Han, II. Abdülhamid’in kendisine gönderdiği Hilafet elçilerinin bu gibi önerilerini reddetti ve İngiltere’ye karşı savaşı sürdürdü.^[1]

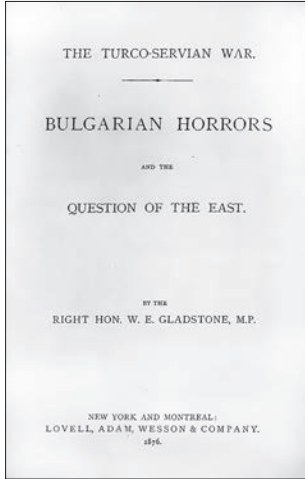
Maraş'ı Fransız işgalinden
kurtaran kahramanlarımız.
(Fotoğraf: Stanley E. Kerr, 1920)

Osmanlı Hilafeti'nin Orta Asya'daki Müslüman Türkler üzerinde etkisi bulunmadığını gören İngiltere, bu olaydan sonra II. Abdülhamid'in Afganistan'a ve Orta Asya Türk Hanlıklarına "halife" olarak mektup, elçi vs. gönderme isteklerini reddedecek,^[2] daha önce 1850'lerde Arabistan'da Osmanlı Hilafeti'ne karşı ayaklanan Vahhabilerce savunulan ve 1870'lere geldiğinde her din ve mezhepten tüm Araplar arasında çok sayıda yandaş bulmuş olan "Arap Hilafeti" akımını desteklemeye başlayacaktı. Öyle ki, 1868-1874 ve 1880-1885 yılları arasında İngiltere Başbakanı olan William Gladstone, 1876'da ana muhalefet partisi lideri olarak yayımladığı "Bulgar Dehşeti ve Doğunun Sorunu" adlı propaganda kitapçığında:

"Türk ırkının ne olduğunu en kaba hatlarıyla kısaca özetlemeye çalışayım. Bu sadece Müslümanlık meselesi değil, Müslümanlığın bir ırkın kendine özgü karakteriyle birleşmesi meselesidir. Onlar ne Hindistan'ın yumuşak başlı Müs-

W. E. Gladstone

W. E. Gladstone, Bulgar Dehşeti ve Doğunun Sorunu, 1876

lumanları, ne Suriye'nin şovalye ruhlu Selahaddinleri, ne de İspanya'nın kültürlü Müslümanları değiller. Onlar, Avrupa'ya ilk girdikleri o kara gündün bu yana, insanlığın en büyük insanlık dışı örneğiydiler." sözleriyle Müslümanları ve Müslümanlığı Türk ve Arap olarak ikiye ayırıyor; kitapçıkta "Turkish Islam" olarak adlandırdığı "Türk Müslümanlığı"nu İslam dinini bozmakla suçlarken "Arap Müslümanlığı"nu överek yüceltiyordu.^[3]

"Türk Hilafeti"ni aşağılayan, suçlayan; "Arap Hilafeti"ni savunan, yücelten İngiliz propagandası, 1870'lerden 1914'e 40 yılı aşkın bir

süre Araplara İngiliz işbirlikçiliği ve Türk düşmanlığı aşılacak; Müslüman Arapların önemli bir bölümü, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Hilafetinin ilan ettiği cihad çağırısına uymadıkları gibi, "Arap Hilafeti" propagandası yapan İngiltere'nin komutası altına girip, Müslüman Türklere karşı savaşacaklardı. İngiltere Başbakanı Lloyd

George, 10 Kasım 1914 günü kent kilisesinde yaptığı konuşmada, William Gladstone'un yıllar önce 1876'da Türk Müslümanlığını insanlık suçu olarak damgalayan sözlerini yinelerken:

“Türklerle hesaplaşma anı geldi. Türk, kötü yönetimle değersizleştirdiği kendi dininancının (Müslümanlığın-c.ö.) en büyük düşmanıdır. Türkler, kültüre, sanata ya da aklınıza gelebilecek herhangi bir insan ilerlemesine ne katkıda bulundular? Onlar kötü yönettikleri toprakların etine sinmiş bir acı ve yaşamın her bir lifini çürüten bir insan kanseridir. Ve şimdi millete büyük hesap günü geldiğine göre, mutluyum. Türk, doğru ile yanlış arasındaki bu dev savaşta, insanlığa karşı uzun

Lloyd George

**William Gladstone:
“Türklerle hesaplaşma anı geldi. Türk, kötü yönetimle değersizleştirdiği kendi dini inancının en büyük düşmanıdır. Türkler, kültüre, sanata ya da aklınıza gelebilecek herhangi bir insan ilerlemesine ne katkıda bulundular?..”**

süredir devam eden rezilliğinin hesabını vermeye çağrılacağı için mutluyum.” diyordu.^[4]

Türk'ü “kendi inancının (Müslümanlığın) en büyük düşmanı” olarak nitelemesinin nedeni, Hindistan, Mısır gibi İngiliz sömürgelerinde yaşayan milyonlarca Müslümana, bu savaşın İslam dinine karşı değil, “İslam'ı değersizleştiren” Türklere karşı olduğu izlenimi uyandırmaktı. Gerçek amacı Türkleri, Osmanlı hilafet ve saltanatını Avrupa'dan ve İstanbul'dan kovmak ve hilafeti Araplara döndürmek olan İngiltere, Mart-Nisan 1915'te Dünya Savaşı sürerken Rus Çarlığı ile imzaladığı gizli ittifak antlaşması ile İstanbul'u ve Boğazları Rusya'ya bırakacağına söz vermişti. Ancak, 1917'de Rusya'da Çarlığı deviren sosyalistler,

İngiltere'nin İstanbul'u ve Boğazları gizli antlaşmayla Rus Çarlığı'na söz verdiğini dünyaya duyurunca, İngiliz ordusunda bulunan bir milyondan fazla Hindistanlı Müslüman da İngiltere'nin Türkleri, hilafeti ve saltanatı İstanbul'dan kovacağını öğrenmiş, İngiltere komutasında Osmanlı İmparatorluğuna karşı savaşa isteğini yitirmeye başlamıştı. Rusya'da iktidarı ele geçiren sosyalistler, bu gizli antlaşmayı yayımladıktan sonra, Orta Asya'daki Müslüman Türkleri ve özellikle Hindistan Müslümanlarını İngiltere'ye karşı savaşa çağırmaya başlamıştı. Bunun üzerine Lloyd George, 5 ocak 1918 günü hükümeti ve ulusu adına yaptığı uzun açıklamanın Osmanlı İmparatorluğu'na değinen satırlarında Türklüğe karşı saldırgan söylemleri bir yana bırakarak, özetle:

“Türkiye’yi başkentinden (İstanbul’ dan-c.ö), Türklerin çoğunlukta olduğu Küçük Asya ve Trakya’nın zengin topraklarından mahrum etmek için savaşıyoruz. (...) Türk ırkının anavatanlarında başkenti (İstanbul-c.ö) olan Türk İmparatorluğu’nun sürdürülmesine karşı çıkmıyoruz. Boğazların uluslararasılaştırılması ve tarafsızlaştırılmasıyla, Arabistan, Ermenistan, Mezopotamya, Suriye ve Filistin, kanaatimizce, ayrı ulusal koşulların tanınmasını hak etmektedir. Sözünü ettiğim toprakların eski (Osmanlı-c.ö.) egemenliğine geri döndürülmesinin olanaksız olduğunu belirtmekten öte burada tartışılmasına gerek yoktur. (...)

Rusya’nın çöküşü ve ayrı görüşmeler gibi yeni koşullar, müttfiklerimizle yaptığımız anlaşmaların yapıldığı koşulları değiştirdiğinden, müttfiklerimiz bunları tartışmaya her zaman hazırız. (...) Adil ve kalıcı bir barış için savaşıyoruz. (...) Kendi kaderini tayin hakkına da yönetilenlerin rızasına dayalı bir toprak anlaşması güvence altına alınmalıdır.” diyordu.^[5]

Buna göre, Osmanlı İmparatorluğu savaşa hemen son verirse, Anadolu ve Trakya’nın Türk çoğunluğu bulunan yerlerinde Türk devleti kurulacak; başkenti İstanbul olacak bu Türk devletinde hilafet ve saltanat düzeni sürecekti. Lloyd George’un bu duyurusu hemen Hindistan’a ve İngiliz ordusundaki Hindistanlı Müslüman askerlere ulaştırılarak orduya bağlılıkları pekiştirilmişti.

5 Ocak 1918 tarihli bu İngiliz önerisini reddedip savaşı sürdüren Osmanlı İmparatorluğu 10 ay sonra yenilecek, ateşkes isteyecek; 30 Ekim 1918’de Mondros Ateşkesi imzalanır imzalanmaz İngiltere, Fransa, İtalya donanmaları boğaza demirleyip asker çıkartacak ve böylece İstanbul, adı konmamış bir işgale uğrayacaktı. Osmanlı Devleti 5 Ocak 1918 çağırısını kabul edip savaşa son verseydi, İstanbul hilafet ve saltanatın başkenti olarak Türklerde bırakılacaktı, ancak madem ki Osmanlı Devleti çağırını reddedip savaşı sürdürmüştü ve yenilmiştir; öyleyse İstanbul’u Türklere bırakma kararı artık geçersizdir; Osmanlı Devleti

1920'de İngiltere, Fransa ve İtalya arasında Tripartite anlaşmayla Türklere bırakılan topraklar:

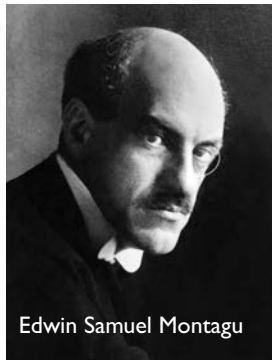
cezalandırılacak, Türkler, hilafet ve saltanat İstanbul'dan kovulacaktır.

İzmir ve Batı Anadolu'da İyon'ya devleti; Doğu Karadeniz'de Rum Pontus Devleti; Anadolu'nun doğusunda Büyük Ermenistan; Kilikya dedikleri Adana, Urfa, Maraş, Antep dolayında ona bağlı bir Küçük Ermenistan ve Anadolu'nun güneydoğusunda bir Kürdistan ve bütün bunlardan arta kalan yerde, Anadolu'nun ortasında küçük bir Türk devleti kurulacak, başkenti de Bursa, Eskişehir ya da Konya olacaktı.

Lloyd George Türk'lüğe karşı saldırgan söylemlere yeniden başlamış, 15 Mayıs 1919'da

Yunan'a İzmir'i işgal ettirmiş, Haziran 1919'da Paris Barış Konferansı'na katılan Osmanlı delegelerine verilecek yanıtın görüldüğü toplantılarda, Türkler İstanbul'dan kovulur, hilafet ve saltanat İstanbul'dan çıkartılırsa, Hindistan Müslümanları İngiltere'ye karşı ayaklanacaktır, diyen Montagu'yu dinlemeyerek, Türklerin İstanbul'dan kovulması görüşünde direttiği.^[6]

Ancak bu Türk karşıtı saldırgan söylem, 12 Şubat 1920 günü İngiltere, Fransa ve İtalya Başbakanlarının Osmanlı Devletine dayatacakları barış koşullarını saptamak üzere İngiltere'de, Lloyd George'un Başbakanlık konutunda bir araya

Edwin Samuel Montagu

geldikleri Londra Konferansı'nda, bir-
den değişecekti. 12 Şubat 1920 günü
Londra'da konferans açıldığı sırada,
Maraş'ta halk kenti Fransız işgalinden
kurtaracak; Maraş haberi 13 Şubat
1920 günü İngiltere gazetelerinde yer
almaya başlayacak; ve konferansın 14
Şubat 1920 günlü oturumunda "Türk-
lerin İstanbul'da bırakılıp bırakılma-
yacağı" tartışılacaktı.

Lloyd George ve Lord Curzon, Türklerin, hilafet ve saltanatın İstanbul'dan koyulmasını savunmuşlar, ancak Fransa ve İtalya'nın karşı çıkması üzerine, istemeye istemeye Türklerin İstanbul'da kalmasına evet demişlerdi.

Lloyd George ve Lord Curzon,
Türklerin, hilafet ve saltanatın
İstanbul'dan koyulmasını savunmuş-
lar, ancak Fransa ve İtalya'nın karşı
çıkması üzerine, istemeye istemeye
Türklerin İstanbul'da kalmasına evet
demişlerdi. Konferansın 16 Şubat
1920 günlü oturumunda Maraş'ta
ayaklanan halkın, Milliyetçi Türk-
lerin 20.000 dolayında Ermeni'yi
öldürüldüğü haberi konuşulurken
İngiliz gazeteleri, İngiltere, Fransa ve
İtalya başbakanlarının Türkleri İstan-
bul'da bırakmaya karar verdiklerini
duyuracaktı. Hemen İstanbul'daki
yüksek komiser Amiral de Robeck'e
ulaştırılan bu karar 18 Şubat 1920

günü Hindistan'da Müslümanlara bir
müjde olarak duyurulmuş ve böylece
Rusya'da Bolşeviklerin ve Anado-
lu'da Millicilerin İngiltere'yi İslam
düşmanı olarak gösteren yayınlarına
karşı, İngiltere'nin Müslümanların
dostu olduğu propagandası yürütül-
meye başlanmıştı. Ancak İngiltere'de
halk İstanbul'un Türklere bırakılma-
sına şiddetle karşıydı.

Canterbury
Piskoposluğu, The
Times gazetesin-
de yayımlattığı
"Hristiyanlara Di-
yoruz ki!" başlıklı
duyuruda "*Büyük
Savaşta Çanakka-
le'de, Gelibolu'da
ölen askerlerimiz,
İstanbul'u Türk'e
bırakmak için
mi öldüler?!!*"
diyerek Türklerin

İstanbul'dan koyulmasını istiyordu.
Piskoposluğun Türklerin İstan-
bul'dan koyulması için yürüttüğü
"haçlı" propaganda, İngiliz kamu-
oyunda büyük yankı uyandırmış,
halk, devlet adamlarından Türkleri
İstanbul'da bırakma kararıyla ilgili
açıklama bekler olmuştur. •

Devamı gelecek sayıda
cengizozakinci@butundunya.com.tr

[1] M. Cavid Baysun, "Şirvani-zade Ahmed Hulusi Efendi'nin Efganistan Elçiliğine Aid Vesikalar", Tarih Dergisi, c.IV, sayı: 7, 1953) [2] Prof. Dr. Azmi Özcan, "Pan-Islamizm, Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1877-1914) TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul 1992. [3] William Gladstone, "Bulgarian Horrors and the Question of the East", 1876, s.10. [4] The Times, 11.11.1914. [5] The New York Times, 06.01.1918. [6] C. Özakıncı, "Lozan, Yalanlar ve Gerçekler", Otopsi y., 2023, s.188, 189.

Mustafa Kemal Atatürk'ten NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

72

Hilafet Ordusu

Efendiler!

Açıkladığım gelişmeler yaşanırken bir de İzmit'te Süleyman Şefik Paşa komutasında, Halife Ordusu adında hain bir kuvvetin daha silah ve cephane yığınağı yapmaya başladığını haber aldık.

Bu gücün bir kısmı da, Bolu yakınlarında Kurmay Binbaşı Hayri Bey komutasında ayaklananları desteklemişti. Bu kuvvetlerin içinde İstanbul'dan gönderilmiş birçok subayın olduğunu da öğrendik.

Süleyman Şefik Paşa

Hilafet Ordusu'nun, Süleyman Şefik Paşa'dan sonra, belli başlı komutanları, Süvari Tuğgeneral Suphi Paşa ve topçu yarbaylarından Senai Bey'di. İstanbul'da da özel olarak

kurulmuş bir kurmaylar kurulu vardı. Bu kurulun belli başlı başkanları da Kurmay Albay Refik ve Kurmay Yarbay Hayrettin beylerdi.

Suphi Paşa ile ilgili küçük bir anımı anlattayım:

Suphi Paşa'yı Selânik'ten tanırdım. Ben Kolağası (Ön Yüzbaşı) »

iken o, daha o zaman, tuğgeneral ve süvari tümeni komutanıydı. Arada üstlük astlık ayrımı olduğu halde çok yakın arkadaşlığımız vardı.

Meşrutiyetin kuruluşu sıralarında önceleri, İştîp dolaylarında “Cumalı” denilen bir yerde süvari manevraları yaptırmıştı.

Başka kimi kurmaylarla beraber beni de manevrada bulunmak üzere çağırmişti.

Kendisi Almanya’da öğrenim görmüş, çok usta bir biniciydi. Ama askerlik sanatını anlamış bir komutan değildi.

Manevranın bitiminde ben, yetkim ve rütbem uygun olmadığı halde paşayı bütün subaylar önünde acı bir dille eleştirmiş ve daha sonra “Cumalı Ordugâhı” adında küçük bir kitap da yazmıştım.

Suphi Paşa, gerek herkesin önünde yaptığım eleştirilerden gerekse yayımlanan bu kitabımdan dolayı pek üzüldü. Kendisinin açıkça söylediğine göre

iç gücü kırılmıştı. Ama bana gücemedi. Arkadaşlığımız sürüp gitti. İşte, Hilafet Ordusu’na buldukları

14. Süvari Tümen Komutanı
Mehmet Suphi (Kula)

komutan bu Suphi Paşa’dır.

Suphi Paşa, sonraları Ankara’ya geldi. Geziye çıkıyordum. İstasyonda çok kalabalık içinde birbirimizle karşılaştık. Kendisine ilk sorum şu oldu:

“Paşam, niçin Halife Ordusu Komutanlığını kabul ettin?”

Suphi Paşa duraksamaksızın:

“Size yenilmek için.” karşılığını verdi.

Verdiği bu yanıtla anlatmak istiyordu ki, bu görevi özel bir duygu ile kabul etmişti.

Suphi Paşa’nın böyle bir düşüncesi bulunabilir. Ama gerçekte, komutayı üzerine aldığı zaman kuvvetleri yenilmiş bulunuyordu.

Bolu, Düzce, Adapazarı ve İzmit dolaylarındaki bu ayaklanma, bu kez 4 Haziran 1920 gününe değin,

“Bolu, Düzce, Adapazarı ve İzmit dolaylarındaki bu ayaklanma, bu kez 4 Haziran 1920 gününe değin, üç aydan daha çok sürdü. Daha sonra, 29 Temmuz 1920 tarihinde yine bir ayaklanma oldu.”

üç aydan daha çok sürdü.

Daha sonra, 29 Temmuz 1920 tarihinde yine bir ayaklanma oldu.

Bundan sonra da bu bölgede tam dirlilik düzenlik kurulamamıştır. Sonunda ayaklananlar tümünden bozguna uğratılmış ve elebaşları, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasalarına göre yargılanmaya sevk edilmişlerdi.

Hilafet Ordusu'nun Bolu yöresinde bulunan kısmı da bozguna uğratıldı. Komutanı Binbaşı Hayri ve subayları Yüzbaşı Ali, Üsteğmen Şerafettin, Üsteğmen Hayrettin, Makineli Tüfek Subayı Mehmet Hayri, Tabur Yazmanı (Levazım Subayı) Hasan Lütfi, Cerrah (Operatör) İbrahim Ethem efendiler için de öbür elebaşılar gibi işlem yapıldı. Sonunda Hilafet Ordusu da İzmir'den İstanbul'a kaçmak zorunda bırakıldı.

Yozgat Ayaklanmaları!

Efendiler!

Yurdun kuzeybatı bölgesinde ayaklanan asilerle uğraşırken orta bölgedeki yerleşim yerlerinden Yenihan, Yozgat ve Boğazlıyan gibi bir kısım yerler ve dolaylarında da ayaklanmalar başladı.

Bu ayaklanmalar da anlatılmaya değer:

14 Mayıs 1920'de Postacı Nâzım ve Çerkez Kara Mustafa adında birtakım adamlar, otuz kırk kişi ile Yenihan'a bağlı Kaman köyünde başkaldırdılar. Bu ayaklanma gittikçe artan bir sertlikle yayılarak genişledi. Ayaklananlar 27-28 Mayıs 1920 gecesi Çamlıbel'de bulunan birliğimize ani bir baskın yaparak

askerlerimizi tutsak ettiler.

28 Mayıs 1920'de ayaklananlardan başka bir bölüm de Tokat yakınında yürüyüş halinde bulunan bir taburumuza saldırarak dağıttılar ve bir kısmını alıkoydular. Asiler baskın ve saldırılarını artırarak, 6-7 Haziran 1920 gecesi Zile'yi ele geçirdiler. Oralandaki askerlerimiz Zile kalesine çekilerek kendilerini savundular. Ama yiyecek ve cephaneleri tükendiğinden üç gün sonra teslim olmak zorunda kaldılar.

Ayaklananlar, işi daha da ileri götürerek, 23-24 Haziran 1920'de Boğazlıyan'a baskın yaptılar. Orada bulunan bir birliğimizi dağıttılar.

Amasya'da bulunan Beşinci Kafkas Tümeni, Cemil Cahit Bey komutasında olarak, ayaklananlar üzerine gönderildi. Antep bölgesinde bulunan Kılıç Ali Bey de, bir Kuvay-ı Milliye birliğiyle birlikte bu bölgeye getirildi. Erzurum'dan Ankara'ya gelmekte olan Kuvay-ı Milliye birliği de o bölgede bırakıldı.

Temmuz 1920 ortalarına değin, bu ayaklananların kovalanması ve tepelenmesiyle uğraşıldı.

Yenihan Ayaklanması, Orta Anadolu'nun başka yerlerindeki bir kısım kışkırtıcı ve karıştırıcıların da başkaldırmalarına yol açtı.

Çapanoğullarından Celâl, Edip, Salih ve Halit beyler, Aynacıoğulları ve Deli Ömer çeteleri gibi birtakım haydutları başlarına toplayıp 13 Haziran 1920'de Yozgat

yakınındaki Sorgun bucağın merkezi ni ele geçirerek ayaklandılar. 14 Haziran 1920'de de Yozgat şehrini ele geçirerek büyük bir bölgede üstünlük sağladılar.

Merkezi Sivas'ta olan Üçüncü Kolordu kuvvetleri ve o bölgede bıraktığımız Kuvay-ı Milliye Birliği, meydana gelen olayları bastırmak için yetersiz kaldı. Bunun üzerine Eskişehir'den Ethem Bey birliği ve Bolu dolaylarındaki İbrahim Bey birliği de Yozgat bölgesine gönderildi.

Görevlendirilen birliklerimiz ile asiler arasında ciddi çarpışma ve çatışmalar yaşandı. Sonunda Yozgat ve dolaylarında ayaklananlar tepelendikten sonra, oraya gönderilen birliklere başka bölgelerde görev verildi. Ama bu bölgede genel olarak birlik düzeni kurulamadı.

7 Eylül 1920'de Küçük Ağa, Deli Hacı, Aynacıoğulları denilen birtakım serseriler Zile yakınlarında, Kara Nâzım, Çopur Yusuf denilen birtakım adamlar da Erbaa dolaylarında yeniden başkaldırdılar. Bunlardan Aynacıoğulları üç yüz atlı kadar

kuvvet toplayabilmişlerdi.

Bu durum üzerine, İkinci Gezi Kuvveti olarak görevlendirilen İbrahim Bey birliği yine, bulunduğu Eskişehir bölgesinden Yozgat'a giderek oradaki bölgesel Kuvay-ı Milliye birlikleri ve jandarma kuvvetleriyle birlikte Maden, Alaca, Karamağara, Mecitözü bölgelerinde çeşitli topluluklar halinde aykırı hareketlerde bulunan ve soygunculuk eden haydutları kovalayıp tepeledi.

İbrahim Bey'in, asilere karşı yürüttüğü bu hareket üç ay gibi bir zamanda başarıyla sonuçlandı.

Güney Sınırimızdaki Olaylar!

Efendiler!

O sıralarda Güney bölgelerimizde de bizi gerçekten uğraştıran önemli ayaklanmalar oldu. Milli Aşireti başkanları Mahmut, İsmail, Halil, Bahur, Abdurrahman beyler, güneyde düşmanlarla gizli ilişki ve bağlantı kurduktan sonra Siirt'ten Dersim dolaylarına geçen bütün aşiretlerin başkanı adını takınarak o bölgeye başkanlık etmeye ve orada

zorla egemenliklerini sürdürmeye kalkıştılar.

Fransızlar, Haziran 1920 başında, Urfa'yı ikinci kez ele geçirmek amacıyla yürüyüşe geçtikleri zaman, Milli Aşireti de, buna destek verircesine Siverek'e doğru ilerledi. Buna karşı, o bölgede bulunan Beşinci Tümenimiz görevlendirildi. Bu tümen o bölgedeki Kuvay-ı Milliye birliği ile desteklendi. Bu aşireti, 19 Haziran 1920'de, birliklerimiz kovalayarak güneydoğu yönüne sürdü ve düşman bölgesine kaçmak zorunda bıraktı. Anılan aşiret, bir süre düşman bölgesinde hazırlandıktan sonra, 24 Ağustos 1920'de üç bin atlı ve develi, bin kadar yaya kuvvetle yeniden topraklarımıza geçti. Viranşehir yakınlarına geldi.

Bunlar, aman dilemek için geldiklerini söyleyerek oradaki komutanlarımızı aldatıp tedbirsiz davranmalarına yol açtılar. Bu sırada, o bölgede dağınık bulunan birliklerimize saldırarak onları yendiler ve 26 Ağustos 1920'de Viranşehir'i ele geçirdiler. Haberleşmemizi ve bağlantımızı engellemek üzere de o bölgedeki bütün telgraf tellerini kestiler.

Ancak, on beş gün sonra, Beşinci Tümenin Siverek, Urfa, Resülayn(Ceylanpınar) ve Diyarbakır'da bulunan birliklerinden gönderilen kuvvetlerle bize bağlı aşiret kuvvetleri, Milli Aşireti'ni yenmişlerdir. Kovalanan bu aşiret yine güneye, çöle kaçmıştır. Güney'de Milli Aşireti'nin ayaklanmasını bastırmaya çalışırken Afyonkarahisar bölgesinde

Çopur Musa adında bir adam da başına kuvvet topluyor, askerlerimizi kaçırmak için ayartıyor ve halka aske-re gitmemelerini öğütüyordu.

Çopur Musa 21 Haziran 1920'de Çivril'i bastı. Gönderilen kuvvetler karşısında kaçıp, çareyi Yunan ordusuna sığınmakta buldu.

“Çopur Musa 21 Haziran 1920'de Çivril'i bastı. Gönderilen kuvvetler karşısında kaçıp, çareyi Yunan ordusuna sığınmakta buldu.”

Çopur Musa olayından bir süre önce de bir ayaklanma olayı da Konya'da meydana geldi. 5 Mayıs 1920'de Konya'da karışıklık çıkarmak amacıyla kurulmuş bir dernek bulunduğu anlaşıldı. Yürütülen çalışmalar sonucunda bu dernek üyelerinden ileri gelenlerinin tutuklanmasına başlandı.

Bir gün sonra, henüz ele geçirilememiş olan dernek ileri gelenleri, halkı da kışkırtarak Konya içinde silahlı bir toplantıya giriştiler. Bir kısım halk da silahlı olarak dışarıdan geldi ve hep birlikte ayaklandılar. Konya'da görevli olan birliğimizin komutanı, elindeki kuvvetlerle yiğitçe çarpışarak ayaklananları dağıtmayı ve önyak olanları tutuklamayı başardı. •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Cephelerin Durumu!

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Anıların Gücü

Daha dün üzüntülerini, neşelerini ve heyecanlarını yaşadığımız olaylar, bugün tarihin malı oldu. Bir olay, tarihe mal olmakla unutulmaya mahkûm olmaz. Milli Mücadele'nin her aşaması hakkında gönüllerimizde yaşayan sınırsız anıları nasıl unutabiliriz?

Yeni giriştiğimiz ekonomi ve tasarruf gibi hayat mücadelesinde muhtaç olduğumuz yeni güçleri, bu anıların kaynağında toplayacağız!

İşte bugün Adana kurtuluş gününü kutluyor. İşgalin acılarını tatmış, o acılara uzun süre dayanmış ve en zor koşullar altında boyunduruktan kurtulmak için canla, başla savaşmış olan Adana'nın hakkı var:

Bayramını kutlasın!

O acı anılarını hatırlasın!

Siyasetin ve zamanın, her zaman doğurmaya uygun olduğu felaketlere karşı ruhunda yeni direnç güçleri toplansın!

Bugün Fransa ile en samimi, en ciddi bir zemin üzerinde dostluk ilişkilerimizi kuruyoruz. Geçen her gün dostluğumuzu biraz daha »

kuvvetlendiriyor. Geçen yıl imzaladığımız borçlar antlaşması, aramızdaki son anlaşmazlığı da ortadan kaldırdı.

Niçin itiraf etmemeli?

Bugünkü ekonomik durumumuza göre, bu antlaşma ile çok ağır bir yükün altına girmiş bulunuyoruz. Paramızın henüz istikrar bulamadığı ve ekonomik dengenin halen kurulmadığı bu zamanda bu kadar ağır bir yükün altına girmenin, dürüstlüğüümüzü gösteren çok derin bir anlamı vardır.

Kuşku yok ki, Adana'nın vatanperver duygularla dolu gösterisi, bugünkü dost Fransa'ya karşı düşmanca bir gösteri değildir.

Kuşku yok ki, Adana'nın vatanperver duygularla dolu gösterisi, bugünkü dost Fransa'ya karşı düşmanca bir gösteri değildir. Vatan, milliyet ve bağımsızlık konularında çok hassas olan Fransa, bu gibi ulusal gösterilerin anlamını, her milletten daha çok anlar, onları çok doğal ve çağdaş hareket olarak görür.

Adana'da Fransız ölülerinin

gömülü olduğu bir mezarlıkta, bu ölümlerin anılarını yaşatmak için bir sütun dikilmiş. Bu sütun ihmal edilmemiş ve yarıda bırakılmamış. Hâlâ da duruyor.

Adana'nın boşaltılmasından bir ay kadar önce, Fransız generallerden birisi, bir münasebetle yaptığı konuşmaların birinde demiş ki;

“Aziz ölümler! Buradaki kırık sütun, bazı siyaset etkileriyle yarıda bırakılıyor. Bir gün gelecek ki, bu sütunu yapmak için buraya tekrar döneceğiz. Ruhlarınız o zaman müsterih olacak!”

Kuşkusuz generalin bu sözleri, o zamanın siyaset etkilerinden dolayı, fantezi temenni niteliğinden öteye geçemez. Bugün, gerçek hiçbir Fransız vatanseveri düşünülemez ki, generalin o temennilerine katılsın.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, bu gibi anıları hatırlamak, hem yaşamak enerjisini ve hem de kurmak istediğimiz dostlukları daha çok güçlendirmeye yarar. •

Hâkimiyeti Millîye Gazetesi

5 Ocak 1930

“Şuna da inanıyorum ki, eğer devamlı barış isteniyorsa, kütlelerin vaziyetlerini iyileştirecek beynelmilel tedbirler alınmalıdır.

İnsanlığın bütününün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, kıskançlık, aç gözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir.” (1935)

M. Kemal Atatürk

Dünya tarihinin gördüğü bir deha olan Mustafa Kemal Atatürk, tarihin akışını değiştirmiş, tarihe damgasını vurmuş, benzeri olmayan bir ulusal kurtuluş mücadelesini örgütleyerek mazlum milletlere tam bağımsızlık bağlamında örnek olarak, toplumların ve dünyanın gidişini etkilemiştir. Değerli Gazeteci Erkan Özmen, “Mustafa Kemal Atatürk’ün Gazeteleri” adlı eseri ile, bize öğretilenlerin dışında bir Atatürk’ü, onun temel öğretilerini, düşünce yapısını ve gerçekleştirdiklerini, neden sonuç ilişkileri içinde araştırarak, farklı bir perspektifle sunuyor. Erkan Özmen, bu uzun soluklu, titiz çalışması ile ulusal kurtuluş mücadelesinde ve devrimlerin doğuşunda basının önemini hep farkında olmuş Mustafa Kemal Atatürk’ü, bu yönde göstermiş olduğu bireysel çaba ile okurların dikkatine sunuyor, onun toplum önderi olarak kişiliğini, eylemlerini farklı bir eksende kavramamızı sağlıyor.

Sayın Özmen’i, bu değerli çalışmasından ötürü kutluyorum.

Prof. Dr. Arzu Kihitir

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Arayış
Vahap Candan

Anafartalar Caddesi'ndeki Hafızamız ve 23 Nisan

Osmanlı döneminin son yüz yılı sadece askeri değil, iktisadi olarak da ciddi krizlerin yaşandığı dönemdi. Padişah Abdülmecid Han tahtta iken 1854'te alınan ilk dış borçlanma zamanla adeta alışkanlık haline geldi ve borç ödemek için alınan borçlar çığ gibi büyüdü. 1881 yılına gelindiğinde Sultan 2. Abdülhamid Han döneminde 15 Ekim 1881'de (28 Muharrem 1299) Muharrem Kararnamesi olarak tarihe geçen kararname yayımlandı ve ardından paralel bir maliye bakanlığı gibi çalışan "Düyun-ı Umumiye İdaresi" kuruldu. Düyun-ı Umumiye adı verilen ve yabancılardan oluşan kurum, mevcut vergi gelirlerinin bir kısmına el koydu ve kendi personelini »

Fotoğraf: Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği Hakiyiet-i Milliye törenleri "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" adıyla ilk kez, 23 Nisan 1929 yılında Anafartalar Çocuk Esirgeme Kurumu önünde kutlandı.

2

oluşturarak mükelleflerden direkt vergi topladı. Osmanlı devlet adamlarının, borcun faizini ödemek için bulduğu çare buydu. Sultan 2. Abdülhamid bütün bu sıkıntılara rağmen 33 yıllık padişahlığı döneminde demiryolları ve şose yolların inşasına önem verdi. Örneğin onun döneminde (1892) Ankara'ya tren geldi. Öte yandan çok sayıda Avrupa usulü yeni okul inşa ettirdi. Bu dönemde Maarif Nezareti bünyesinde eğitim teşkilatının esasları belirlendi, genel müdürlükler ve müfettişlikler oluşturuldu. Her vilayet merkezinde birer maarif müdürlüğü kuruldu. Yine 2. Abdülhamid Han döneminde ilk ve orta öğrenimde önemli düzenlemeler yapıldı. Ders programlarından bazı dersler kaldırılarak din ve ahlak derslerinin saatleri arttırıldı. Yine bu dönemde birçok meslek, sanat ve kız okulu açıldı. Tahta çıktığında 250 Rüştiye (orta okul) mektebi vardı, indiğinde ise 600'e ulaşmıştı.

Ancak Prof. Dr. Ayten Sezer'in Osmanlı belgelerine dayanarak yaptığı tespite göre 500'e yakın Amerikan koleji, 500 civarında Fransız koleji var Osmanlı topraklarında. Rusya, İngiltere, Almanya vb ülkelerin de denetimsiz ve kontrolsüz misyoner okulları faaliyetinde idi. Kapitülasyonlara dayanarak Osmanlı devletinin denetim yapmasına hiçbir zaman izin vermediler.

Sultan Abdülmecit

Dolayısıyla çıkan hukuki anlaşmazlıklar, kapitülasyonların çarkı içinde Osmanlı'nın müdahalesine engel olacak şekilde kullanıldı.

Konumuz değil ama her yerde karşımıza çıkıyor Osmanlı devletinin yıkılışının ana sebebi olan kapitülasyonlar. 2. Meşrutiyet

devrine dönelim: 3. Selim Han ve 2. Mahmut Han döneminde yurt dışından uzman ve öğretmen getirme gayreti devam etti. 1882'de açılan Sanayi-i Nefise Mektebi mimarlık, resim, heykel ve hakkaklık (ağaç, taş, plaka maden oymacılığı) eğitimi verdi. Okulun ilk müdürü ünlü ressam ve müzeci Osman Hamdi Bey'di.

Fakat, zorlu iktisadi şartlar, uzun süren savaşlar ve Balkanlar, Kırım ve Kafkaslar'dan Anadolu'ya yavaşan göçler, milli bir sermayenin gelişmemiş olması ve de yetişmiş eleman sıkıntısı yaşanan ülkede, istenen yatırımların yapılması mümkün olamadı. İmparatorluğun son yüz, özellikle de son elli yılında yokluk, yoksunluk ve parasızlıktan kentler de nasibini aldı. Sokaklar, caddeler, kamu yapıları, vakıf yapıları bakımsız kaldı; önemli bir kısmı harabe haline döndü.

Cumhuriyetimizin erken yıllarında da kaynaklar çok sınırlıydı. İktisadi şartlar, Osmanlı'nın son döneminden daha da kötüydü. Salgın hastalıklarla mücadele ve demiryolu

inşaatları gibi alt yapı yatırımları birinci plandaydı. Köylerde erkek nüfus oranının düşüklüğü nedeniyle neredeyse tarım yapılamaz hale gelmişti. Salgın hastalıkların önemli bir kısmı yetersiz beslenme ve sağlıksız ortamlarda yaşamaktan kaynaklanıyordu. Yine de ülkemizde bulunan tarihî yapıların korunması için girişimler olmadı değil. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, öncelikle kurumlaşma kapsamında kültür varlıklarının belgelenmesi ve restorasyonu ile ilgili uzman kadroların oluşturulmasına önem verildi. Eski eserlerin restorasyonu ve korunması için örnek verilebilecek çabalar sarf edildi.

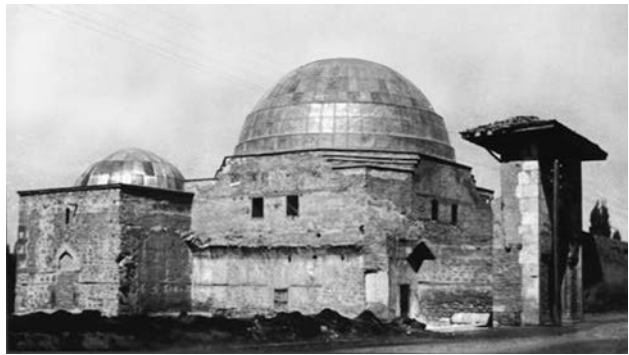
Sadece asker, diplomat ve devlet adamı değil, aynı zamanda bir kültür adamı olan Gazi Mustafa Kemal'in 1931'de Konya'ya yaptığı

ziyaret sırasında Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği telgrafi ünlüdür. Atatürk, İsmet Paşa'ya gönderdiği telgrafta, Konya'daki ata yadigarı yapıların restore edilmesini ister.

1935-36 yıllarında, kısıtlı imkanlara rağmen Karatay Medresesi dış cephelerinde yapılan onarım ve ana ve eyvan kubbesinin kurşun levhalarla kaplanması önemli bir adımdı. Daha sonraki ayrıntılı restorasyonlara kadar yapının çürüyüp göçmesi önlenmişti.

Konya-Karatay Medresesi'nin 1914 yılında çekilen fotoğrafından anlaşıldığı gibi duvarlar ve kubbe çürümüş, çürüme ve tahribat devam ediyordu.

1935-36 yıllarında, kısıtlı imkanlara rağmen Karatay Medresesi dış cephelerinde yapılan onarım ve ana ve eyvan kubbesinin kurşun levhalarla kaplanması önemli bir adımdı. Daha sonraki ayrıntılı restorasyonlara kadar yapının çürüyüp göçmesi önlenmişti.

dış cephelerinde yapılan onarım ve ana ve eyvan kubbesinin kurşun levhalarla kaplanması önemli bir adımdı. Daha sonra yapılacak ayrıntılı restorasyonlara kadar yapının çürüyüp göçmesi önlenmişti.

Cumhuriyetimizin, Konya'daki restorasyon faaliyetlerine tam anlamıyla ayrıntılı bir restorasyon dememiz mümkün değil. Çünkü restore edilecek yapıların önce röleve ve restorasyon projelerinin hazırlanması gerekir. Takım çalışmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca, eski fotoğraf, çizim ve/veya gravür resimlerinin incelenmesi gerekir. Yapılarda kullanılan malzemenin ayrıntılı listesi yapılır. Selçuklu döneminin muhteşem eserlerinden biri olan Karatay Medresesi örneğinde gördüğümüz restorasyonun bir kurtarma ve geçici koruma restorasyonu olduğunu söyleyebiliriz. Medrese iç duvarları ve kubbe altında bulunan o muhteşem çiniler yok olmaktan kurtulmuştur yapının bütünüyle birlikte.

1882'de açılan Sanayi-i Nefise Mektebi'nden bu yana restorasyon becerisinde çok aşama kaydedildi. Restorasyonun sadece eski bir binayı restore etmek demek olmadığını hatırlatmalıyım. Yukarıda değindiğim gibi takım çalışmasını gerektiren bilimsel bir uğraş alanı. Yapıyı, sanat tarihçi, mimar, mühendis, jeologun birlikte çalışarak kabaca restorasyona hazırlamaları yetmez. Yapıda yer alan ayrıntıların her biri ayrı önem taşır. Söz gelimi, çini süslemeler, kalem işi olarak

adlandırılan duvar ve ahşap üzeri resimleri, özellikle giriş kapılarında yer alan kabartma taş betimler; hepsi ayrı uzmanlık gerektirir. Bunların restorasyonu ayrı bir uzmanlık ister. Hazırlık evresinde, yapıda el yazması bir kitap bulundu diyelim. Bunu temizleyip, adeta tedavi etmek de ayrı bir sanatsal uğraşıdır.

Bir önceki yazımızda söz ettiğimiz Anafartalar Caddesi'nde yürütülmekte olan restorasyon faaliyetleriyle devam edelim. Caddeyi gezenler bilir: Samanpazarı yokuşuyla keşiştiği noktayı baz alırsak güney-kuzey doğrultusunda Ulus Zafer Anıtı'nın önünde son bulur Anafartalar. Doğu yönündeki sokaklar, Samanpazarı ve Ankara Kalesi'ne doğru uzanır. Batı yönündeki sokaklar, Denizciler Caddesi'ne ve eski itfaiye meydanına çıkar. Anafartalar caddesi'nin, Denizciler Caddesi'yle "V" oluşturarak keşiştiği yerde, restorasyonu devam etmekte olan binalardan biri de şimdiki adı "Gülhane" iş hanı olan yapı.

1922 yılında inşasına başlanan han 1925 yılında tamamlanmış. O zamanki adı Hasan Fehmi Ataç Apartmanı. Dönemin Maliye Bakanı Hasan Fehmi Ataç tarafından yaptırılmış. Yapı 1925'ten bu yana birkaç kez el değiştirmiş. İlk yıllarda Ticaret Vekaleti olarak, 1950 yılından sonra bir dönem 100 yataklı Büyük Otel olarak kullanılmış. Şimdiki sahibi Nedim Çalapkulu restorasyon tamamlandığında, iş hanının kültürel ve toplumsal etkinlik

Geçmiş dönemlerdeki restorasyon fotoğrafı ve günümüzdeki Gülhane İşhanı.

merkezi olarak hizmete devam edeceğini belirtiyor.

Anafartalar Caddesi'nde Cumhuriyetimizin ilk yıllarında yapılan binalardan biri de "Çocuk Esirgeme Kurumu" binası ve kuruma gelir sağlaması amacıyla inşa edilen dört

katlı apartman. Kurumun o zamanki adı Himaye-i Etfal Cemiyeti. Aslında cemiyet 1917 yılında İstanbul'da kuruldu ancak 1. Dünya Savaşı sonrasında Mondros Mütarekesi'ne dayanarak Anadolu'nun ve İstanbul'un işgali sonrasında Ankara'da

30 Haziran 1921'de aynı adla fakat başına "Türkiye" ifadesi konularak yeniden kuruldu. Tam adı "Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti" idi. İlk Başkanı Mehmed Fuad Bey'di.

Anafartalar Caddesi'ndeki Gülhane İş Hanı'nda bir şapkacı dükkanı. Hemen her tür şapkayı bulmanız mümkün.

Her zaman ve her alanda köklerimize vurgu yapmak için adeta fırısattı kollayan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ilk başkanı Dr. Mehmed Fuad'a "Umay" soyadını verdi. (*)

1926 yılında Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu'nca tasarlanıp inşa edilen Çocuk Esirgeme Kurumu binasında da geleneksel Türk mimarlığından esinlenen bir üslupla karşılaşıyoruz. Önüne yapılan baraka dükkanlar nedeniyle yeni bir fotoğrafını çekmek mümkün değil. Hemen (aşağıda) bitişiğindeki yapı ise kuruma gelir getirmesi amacıyla inşa edilen 2. vakıf apartmanı.

Dr. Mehmed Fuad Umay

Mimar Kemalettin tarafından tasarlanan apartmandaki daire ve dükkanlar kiraya verilerek, Himaye-i Etfal kurumuna gelir sağlanıyordu.

“Cumhuriyet, bilhassa kimsesizlerin kimsesidir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

TBMM'nin kuruluşunun 9. yıl kutlamaları, Anafartalar Caddesi Çocuk Esirgeme Kurumu'nun önünde yapıldı. İlk olarak 23 Nisan 1922 yılında kutlanmıştı. 1923 kutlamalarında Himaye-i Etfal Cemiyeti Başkanı Fuad Umay da protokolde yer aldı. 1923 yılı kutlamaları

Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu) 1926 yılında Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu'nca tasarlanıp inşa edilen Çocuk Esirgeme Kurumu binasında da geleneksel Türk mimarlığından esinlenen milli bir üslupla karşılaşıyoruz. Hemen bitişiğindeki yapı ise kuruma gelir getirmesi amacıyla inşa edilen 2. vakıf apartmanı.

Çocuk Esirgeme Kurumu'na gelir getirmesi amacıyla (1927-Mimar Kemalettin) inşa edilen vakıf apartmanı (kira apartmanı olarak da bilinmekte). Mimar Kemalettin'in tasarladığı yapı, Ulus'ta inşa ettiği ve alt katında küçük tiyatro ve oda tiyatrosunun yer aldığı apartmanla benzer üsluptadır.

sırasında Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin 'kimsesiz çocuklar' yararına yardım toplamaya başladıklarını görüyoruz. 1924 yılında ise Mustafa Kemal Atatürk'ün eşi Latife Hanım, kutlamalara Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin temsilcisi olarak katıldı. 1925 kutlamalarıyla beraber ise gazetelerde "Hakimiyet-i Milliye Bayramı"nın yanı sıra 23 Nisan'ın "Himaye-i Etfal Günü" olduğu yazmıştır. Kimsesiz çocuklar davası mukaddestir; Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük davasıdır Falih Rıfkı Atay'ın yazdıklarından anladığımız gibi:

"...23 Nisan, çocuklarımız için Himaye-i Etfal (çocukları koruma) günüdür. Himaye-i Etfal Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük davasıyla

uğraşan yegâne müessesedir. Bu müessese muhterem, mübarek ve mukaddestir.."

Öksüz ve yetim çocukların çoğunluğu şehit ya da çalışamaz durumdaki gazilerin evlatlarıydı. Diğerleri de savaşlardan etkilenmiş, yetersiz beslenmeden kaynaklanan hastalıklar geçirmiş çocuklardı. Nüfusun yarından fazlası sıtma başta olmak üzere çeşitli hastalıklarla cebelleşiyordu. Mesele önemliydi. Hâlâ göğsümüzü gere gere okuduğumuz 10. Yıl Marşı'nın 2. dizesi, sağlıklı bir neslin yetişmekte olduğuna işaret etmişti... •

vahapcandan@butundunya.com.tr

(*) Umay: Göktürk dönemi Türk mitolojisinde anne ve çocukları koruduğuna inanılan tanrıça.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Anakronizm (Fr.)

- a-Tarih yanılıgısı
- b-Kendiliğinden
- c-Fark
- d-Çevirge

2- Emisyon (Fr.)

- a-Uzunluk
- b-Çırpıcı
- c-Takinç
- d-Sürüm

3- Fütürist (Fr.)

- a-Üstsüz
- b-Gelecekçi
- c-Başarım
- d-Kışkırtıcı

4- Karambol (Fr.)

- a-Dönem
- b-Karmaşa
- c-Seslikçi
- d-Durum

5- Kolkpit (İng.)

- a-Aktarım
- b-Torba
- c-Pilot kabini
- d-Karmacı

6- Swap (İng.)

- a-Sergilik
- b-Çıkartma
- c-Takaslama
- d-Fırsatçı

7- Nominal (Fr.)

- a-Saymaca
- b-Buluşlu
- c-Düğümçük
- d-Tekel

8- Partikül (Fr.)

- a-Gündzlük
- b-Pazarlama
- c-Pay
- d-Parçacık

9- Platform (Fr.)

- a-Sevyesiz
- b-Yüksekçe yer
- c-Gerdirme
- d-Kiralayıcı

10- Skeç (İng.)

- a-Edebiyat
- b-İmlemek
- c-Oyunca
- d-Değer

11- Single (İng.)

- a-Konuşumluk
- b-Tekli
- c-Yapı
- d-Yoğunlaştırılmış

12- Travmatoloji (Fr.)

- a-Nesil
- b-Şerit perde
- c-Soyutlamak
- d-Sarsıntı bilimi

13- Komedi (Fr.)

- a-Güldürü
- b-Köşe
- c-Bezekli
- d-Gözde

14- Valör (Fr.)

- a-Akın
- b-Resimleme
- c-Geçerlik
- d-Yanlık

15- Megapol (Fr.)

- a-Küresel
- b-Parça
- c-Büyükşehir
- d-Çarpıcı

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanırdar:
151.
sayfada

Yılmadan Yorulmadan
Em. Tuğgeneral, Hukukçu Dr.
Cihangir Dumanlı

Trump'ın Gazze Planı

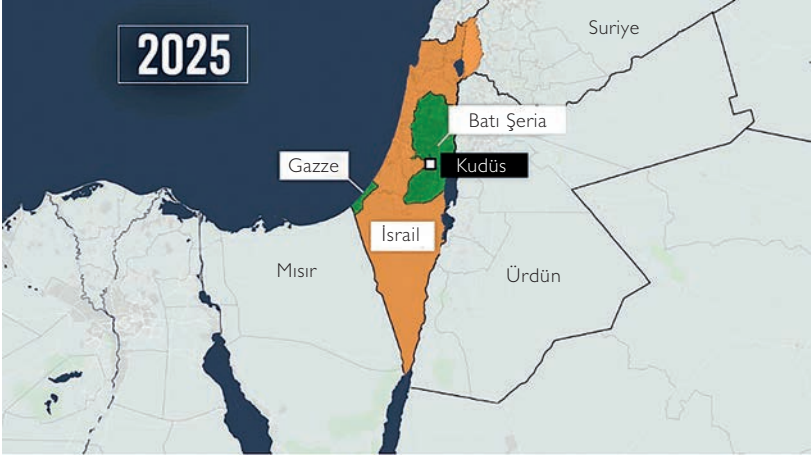

ABD Başkanı Trump 4 Şubat'ta İsrail Başbakanı Netanyahu ile ortak basın toplantısında Gazze şeridini ilhak etmek, Gazzelileri komşu bölgelere göndermek ve Gazze'yi Ortadoğu'nun "riviera"sı yapmak niyetini açıkladı.

Söz konusu plan değişik açılardan değerlendirilebilir.

Uluslararası Hukuk Açısından:
Gazze, Birleşmiş Milletler (BM) gözlemci üyesi bağımsız Filistin devletinin bir parçasıdır.

Trump'un planı, ABD'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin kuruluş amacına ve temel ilkelerine açıkça aykırıdır. Adı geçen sözleşme insan haklarına saygıyı,»

barışın korunmasını, devletlerin toprak bütünlüğü, bağımsızlığı ve egemenliklerine saygıyı, ulusların kendi kaderlerini belirleme hakkını ve uluslararası ilişkilerde silah kullanılmamasını ilke olarak benimsemiştir.

Gazze'nin ilhakı bütün bu ilkelere aykırıdır.

ABD Gazze'yi ilhakla uluslararası hukukun temel ilkesi olan ahde vefa ilkesini ihlal eder. İlhak hukuksuzdur.

ABD Gazze'yi ilhakla uluslararası hukukun temel ilkesi olan ahde vefa (*pacta sunt servanda*) ilkesini ihlal eder. İlhak hukuksuzdur.

Ayrıca ilhak ve zorla göç ettirme başka bir devlete saldırı demektir. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin

Roma Statüsü'ne göre saldırı, mahkemenin yargı yetkisine giren suçlardan birisidir. Planlayanlar, emir verenler ve uygulayanlar uluslararası ceza mahkemesinde yargılanabilirler.

İnsani Açıdan:

Gazze'de 2 milyon insan yaşamaktadır. Bu insanların Amerikan ülkesi yapılan topraklarından zorla göç ettirilmeleri insani açıdan da büyük acılar yaşatacaktır ve insan haklarına aykırıdır. Bu insanların göç ettirildikleri komşu ülkelere uyumu, yeni bir hayat kurmaları, komşu ülkelerde de pek çok insani soruna neden olacaktır.

Tump'ın planı her şeye para gözü ile bakan, insani boyutu göz ardı eden emperyalizmin çirkin yüzünü göstermektedir. ABD'nin yumuşak gücüne zarar vermektedir.

Ekonomik Açıdan:

Gazze'nin Akdeniz'e 40

kilometre kıyısı vardır. Bölge ABD toprağı olursa ABD, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne (BMDHS) göre Akdeniz'de deniz yetki alanları iddiasında bulunacaktır.

Akdeniz'in doğu kıyısı açıklarında (levant basin) bulunan 1,7 milyar varil petrol ve 122 trilyon feet küp doğal gazın paylaşımında yeni bir aktör devreye girecek ve Doğu Akdeniz hidrokarbon kaynaklarının adil bölüşümünü zorlaştıracak ve geciktirecektir.

Gazze'yi ilhak eden ABD ayrıca bu topraklarda bulunan 500 milyar dolar değerindeki doğal gaz rezervlerine de sahip olacaktır.

Bu durum bölgeye iş adamı anlayışı ile bakan Trump açısından iyi bir yatırım olarak görülmektedir.

Askeri Açından:

Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra SSCB'nin bölgedeki ağırlığı azalınca ABD'nin Ortadoğu'ya ilgisi artmış ve eylemli hale gelmiştir.

ABD'nin Orta Doğu'daki ulusal çıkarları:

- Petrolün makul fiyatla kesintisiz olarak pazarlara akması,
- İsrail'in güvenliği,
- ABD'ye hasım bir devletin bölgeye egemen olmasının önlenmesidir.

ABD, Soğuk Savaş'ın bitiminden

sonra Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak'ı ve Beşar Esad yönetimindeki Suriye'yi İsrail'e tehdit olmaktan çıkarmıştır.

İran'la doğrudan çatışmaya girmeksizin İran destekli paramiliter gruplarla İsrail'i kullanarak vekalet savaşı (*proxy war*) yürütmektedir. ABD için bölgedeki en önemli tehdit nükleer silahlanma yolundaki İran'dır.

ABD, Gazze'den kalkan uçaklarla veya uzun menzilli füzelerle İran'daki stratejik hedefleri ve İran destekli grupları vurma imkân ve kabiliyetine sahip olacaktır.

Gazze'yi ilhak eden ABD'nin bu bölgeyi salt rekreasyon alanı olarak kullanmayacağı, askeri olarak buradan yararlanacağı açıktır.

ABD Gazze ile Ortadoğu'da küçük fakat önemli bir kıybaşı elde edecek, buradan kalkan uçaklarla veya uzun menzilli füzelerle İran'daki stratejik hedefleri ve İran destekli grupları vurma imkân ve kabiliyetine sahip olacaktır. Bu şekilde başka bir ülkeden üs istemek zorunda kalmaksızın daha rahat

hareket edebilecektir.

Gazze'ye yerleşen ABD, burada deniz üsleri kurarak Ortadoğu petrolünün Süveyş yolu ile Batı pazarlarına ulaşmasının güvenliğini sağlamak imkânına kavuşacak ve Rusya'nın Tartus ve Lazkiye üslerine yakın üsler kurarak Rus donanmasının hareketini kontrol edebilecektir.

ABD, Rusya'nın Tartus ve Lazkiye üslerine yakın üsler kurarak Rus donanmasının hareketini kontrol edebilecektir.

İlhak, 2000 yılı Arap (Filistin)-İsrail çatışmasını bitirmek bir yana, yeni bir boyut ekleyerek uzatacak ve genişletecektir. Bu da Ortadoğu'nun uzun süre istikrara kavuşamaması ve çatışmaların devamı sonucunu doğuracaktır.

Türkiye'ye Etkileri:

Gazze Amerikan egemenliğine girerse Ege'de Yunanistan'la işbirliği ile Türkiye'yi kuşatan ABD Akdeniz'de de komşumuz olacak, kuşatmayı tamamlayacaktır.

Doğu Akdeniz'de bizim de hakımız olan hidrokarbon kaynaklarının paylaşımında yeni bir kıyı devleti daha oyuna girecek, hakça

paylaşımı zorlaştırabilecektir ve geciktirecektir.

Gazze'den göç ettirilen insanların bir kısmı Türkiye'ye gelecek, var olan mültecilerimiz daha da büyüyecektir.

Sonuç

Ortadoğu'daki ve Doğu Akdeniz'deki dengeleri önemli ölçüde değiştirecek

olan Trump'ın Gazze planı ulusal çıkarlarımıza aykırıdır.

Bölge ülkeleri ve bölgeye ilgi duyan ülkelerle birlikte hareket edilerek bu plan diplomatik yöntemlerle önlenmelidir. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

"Bizim kanaatimizde milletlerarası siyasi emniyetin gelişmesi için, ilk ve en mühim şart, milletlerin hiç olmazsa barışı muhafaza fikrinde samimi olarak birleşmesidir.

Biz iktisadi genişliğin temelini de, ancak her milletin refahla yaşamaya ve ilerlemeye hakkı olduğunu kabul eden bir zihniyetle bütün milletlerin birlikte çalışmalarını yolunun bulunmasında görüyoruz." (1.11.1937)

Mustafa Kemal Atatürk

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

Yusuf'un Direnişi

Bir ayağı bileğinden kesik olduğu için başka iş yapamıyor, onun için çekirdekçilik yapıyor Adapazarı'nda Yusuf Gürbüz.

“Asıl işim balabancılıktı” dedi “Fakat balabancılıkta ayağımı kaybettim, bu işe kaldım şimdi.”

Balabancı, harmanda buğdayı sapından ayıran makineye buğday desteleri atan tarım işçisinin meslek adıdır.

“Bilecik'in Necmiye Köyü'nde bir harmanda iş bulmuştum o yıl. Yani 1968'de. Balabancı olarak çalışıyordum. Bir gün işe geç geldim. Patron çok kızdı gecikmeme. Beni önce tokatladı, sonra itti. Ben de harman makinesine düştüm, bir ayağımı makinenin ağızına kapırdım.”

Necmiye Köyü, Bilecik'e 5 kilometre uzaklıktadır. Harmandan beş kilometre ötede ve olaydan kim bilir kaç gün sonra, Bilecik Devlet Hastanesi'nde açmış gözlerini Yusuf Gürbüz.

“Makine ayağımı paramparça

doğramış meğer. Hastanede ise, bileğimin üstünden aşağısını kesmişler, hepten atmuşlar ayağımı. Tam 54 gün yattım hastanede.”

“Ya seni makineye iten patron?”

“Bir gün hastaneye beni ziyarete gelmiş. Fakat yattığım koğuşu bulamamış, geri dönmüş. Bunu da bana 250 lira alacağımı istemeye gittiğimde köyde kendi söyledi.” »

**“150 lirasını kesip, 100 lirasını verdi alacağımın. (...)
‘O günüm, hastanede seni aramakla geçti. Traktörüm iş yapamadı. 150 lira kaybım oldu senin yüzünden’ dedi ve 150 liramı böylece kesti.”**

“Alabildin mi 250 lirayı?”

“150 lirasını kesip, 100 lirasını verdi alacağımın. Çünkü hastaneye beni ziyarete traktörüyle gelmiş. ‘O günüm, hastanede seni aramakla geçti. Traktörüm iş yapamadı. 150 lira kaybım oldu o gün senin yüzünden’ dedi ve 150 liramı böylece kesti.”

Parasının kesilmesi, o gün, ayağının kesilmesinden daha acı

gelmiş Yusuf Gürbüz’e.

“Kızılay’a başvurduğum.

İstanbul’da, Çapa’da bir takma ayak taktırdı bana Kızılay. O sayede de kol değnekleriyle yürümekten kurtuldum.”

Yusuf Gürbüz şimdi 100 liralık kabak ve ayçiçeği çekirdeği alıyor. Bunu, Yıldız Mahallesi’nde iki günde satıyor. İki günde eline kâr kalan 50 lirayla da üç çocuklu, beş nüfuslu ailesini geçindiriyor.

Yıldız Mahallesi’nin dışına çıkıp, çarşıya inse, çarşıda da satış yapsa, daha fazla kazanması mümkün olurmuş ama...

“Köydeki o patronun bir dükkânı var burada, çarşıda... Tesadüf olur da karşıma çıkar diye korkuyorum. Evdeki dört nüfusun hatırı var...”

Yusuf Gürbüz şimdi direniyor, direniyor ve birkaç nedenle Yıldız Mahallesi’nden dışarı ayağını atmıyor... •

Adalet ile İlgili Filozof Sözleri

“Devletlerin refahı parayla değil adaletle ölçülür.” –**Konfüçyüs**

“İyi olmak kolaydır, zor olan adil olmaktır.” –**Victor Hugo**

“Adaletin olmadığı yerde ahlâktan bahsedilemez.” –**Montaigne**

“Geç kalan adalet adaletsizliktir.” –**Landor**

“Sevginin kurduğu devleti adalet devam ettirir.” –**Farabi**

“Bir insana yapılan adaletsizlik, tüm insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur.” –**İmmanuel Kant**

Sizin Hiç Adaletiniz Kayboldu mu?

Yazan: TÜLİN KAHVECİOĞLU
Bahçebiz Gelişim Akademisi Kurucu,
MCC, Lider ve Üst Düzey Yönetici Koçu

Kalbinizi çok kıran bir haksızlığa maruz kaldığınız oldu mu hiç? Peki evet ya işte şimdi adalet yerini buldu dediniz mi kendiniz için? Olmuştur illaki. Hayat bu, pek çok şeyi deneyimliyoruz bazen filmin asıl kahramanı bazen de seyircisi olarak. Bu iki deneyim için hissettiğimiz duygular ne kadar farklı değil mi? Adalet deyince umut, güven, huzur, mutluluk gibi pozitif kelimeler geliyor aklıma. Peki nedir adalet? Birlikte düşelim mi peşine? Haydi başlayalım.

Mısır ve Yunan Mitolojisinde farklı isimlerle bir tanrıça olarak çıkıyor karşımıza. Mısır mitolojisindeki adı Ma'at. Denge adalet ve doğruluğun ilahi temsilcisi. Yalnız kendisi tanrılar katının adalet işlerine bakıyor. Bir terazisi var ki ölümden sonraki hükmü belirliyor. »

duygumuzu ve hassasiyet noktalarımızı belirlemeye başlıyor. Sonra yetişkin bir bireye dönüş-tüğümüzde birbirimizle olan ilişki-lerimize, içinde bu-lunduğumuz toplumsal ve

Hikâyede beden ölümüyle kişi Hüküm salonuna gelir. Orada bir terazi vardır. Ma'at bir tüye dönüşür ve terazinin bir kefesine konar. Diğer kefeye ölen kişinin kalbi konur. Eğer kalp tüy ile dengede ise öbür dünyada yolculuğuna devam edebilir. Yok geçemezse yolculuk orada biter. Sırat köprüsünden geçmek gibi yani. Bu, inancın eski Mısırlıların günlük eylemlerini etkilediği ifade ediliyor. <https://egyptianmuseum.org/deities-Maat>)

Bu hikâye yaşarken ki seçimlerimizi ve sonuçlarını metaforik olarak çok güzel anlatıyor değil mi? Terazimizin tüyünün ağırlığı doğduğumuz ev, dönem, parçası olduğumuz ya da maruz kaldığımız şeylerle küçük yaşlardan itibaren şekilleniyor. Adaleti tabaktaki eşit paylaştırılan yemekte, özenli yaptığımız bir ödevin yıldızlı pek iyisinde, arkadaşlarımızla anlaşmazlıklarımızda, hata yaptığımızda karşılaştığımız tavırda yaşamaya başlıyoruz. Bunları algılaya, anlamlandırma şeklimiz adalet

yasal kurallarda, iş yaşamında çıkıyor karşımıza adalet. Terfiyi kimin nasıl aldığı kadar peşinden gittiğin, inandığın liderin hatalı kararlarında ortaya koyuyor kendini. Birine yapılan haksızlığa sessiz kaldığında mesela mideye vuruyor sanıcı, kalp sıkıntısı oluyor.

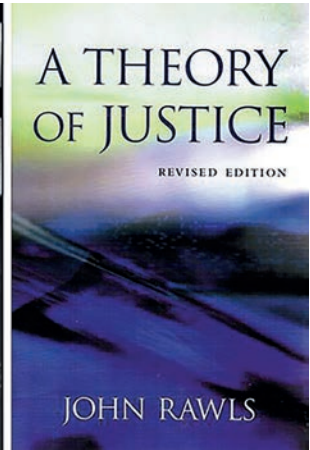
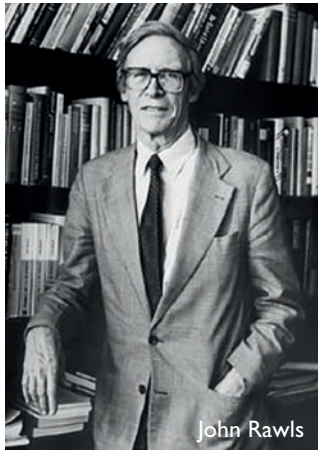
Siz de bilirsiniz bu halleri emim. Bir ortamda adalet varsa ruhen, zihinsel ve bedensel olarak iyi hissediyoruz. Orada her şey mümkün, umut, başarı, sevmek, gelişmek, özgürlük, huzur, yaşama sevinci. Oysaki adalet yoksa mide-miz bulanıyor, tiksinti hissediyoruz. Neden biliyor musunuz, hakkaniyet beynimizde tiksinti ile ilgili bölgede yer alıyor. FMR larla yapılan çalışmalarda haksızlığı uğrayan/uğradığını hisseden insanlarda tiksindikleri yiyecek türü şeylerde hareketlenen alanla aynı yerin aktifleştğini tespit ediliyor. (Neuro science of fairness) Yani ağır haksızlık karşısında tiksintimizin

midemizde ne varsa dışarı çıkabilmesinin sebebi de bu.

Yani yaradılış gereği bizden adil olmamız bekleniyor. Bak terazinin içinde artık diyor. Ne kadar ciddi bir sorumluluk. Sadece bey-nimize değil kalbimize kodlamış bunu. Haksızlık ve kalp rahatsızlığı ilintisi de var. Dilimizde de güzel bir temennidir; “Allah kalbine göre versin” sınava sokar insanı hemen bir baktırır içine kalbim yeterince temiz mi diye. Yalnız çoğunlukla kalbimizin güzel olduğundan eminizdir, mutlu oluruz bunu duyunca. Benim kalbim kötü diyeni hiç duymadım ben siz duydunuz mu? Peki gerçekten o kadar güzel kalpli miyiz her zaman? O teraziye kalbimizi koysaydık bizi oracıkta neler bıraktırdı geri, neler geçirirdi? Ma’at’ın tüyü bir kefede ve kalbimiz diğerinde. Var mısınız bakmaya? Evet de neye göre bakacağız? Sanki pek çok noktada hem herkesin talep ettiği hem de ne ve nasıl olduğu ile ilgili farklı fikirlerde olduğu bir konu bu, değil mi?

Kafa yoran pek çok insan oldu tarih boyunca felsefeciler de bu konuya kafa yormuşlar. Bunlardan biri de Amerikalı filozof John Rawls. Filozaf “A Theory of

Justice” Bir Adalet Teorisi (1971) içinde oluşturmuş. Teori “bilinmezlik perdesi” kavramıyla meşhur olmuş. (veil of ignorance) Rawls bu teoride tüm bireylerin eşit ve rasyonel olarak konumlandığı başlangıç noktasında kimin ne olacağını bilmediği, bu nedenle tarafsız kararlar alabildiği düşünsel perdeyi anlatmış. Bunu da iki ilkeye dayandırmış. İki özgürlük ilkesi: Herkesin temel hak ve özgürlüklerde eşit olması demiş. İkincisi farklılık İlkesi: Sosyal ve ekonomik eşitsizlikler ancak en dezavantajlıların yararına olabilir demiş. Şöyle bir düşünsek böyle bir perde olsaydı arada, alınan kararlar, sağlanan imkanlar, verilen cezalar bundan nasıl etkilenirdi? Ya da kes ve seç kuralındaki gibi bir kurabiyeyi paylaşacak iki kişiden kurabiyeyi ikiye bölen siz ile paylaştıran başka kişi olsaydı nelere dikkat ederdimiz? Hepsinden önemlisi kimin kesip kimin dağıtacağına kim karar verirdi?

Themis

Bu bizi tekrar adaletin terazisine bakmaya davet ediyor. Ma'at'ın Yunan mitolojisindeki adı Justitia- Themis . Biz de tanıyoruz onu. Gözleri kapalı, elinde terazi olan kadın. Adalet ve ahlakın ilkel yasaları konusunda insanlığa ilk talimatları veren ilahi ses olarak tarifleniyor. Yunanca 'da Themis kelimesi tanrılar için ilahi yasaya, uzun zamandır gelenekle yerleşmiş olan davranış kurallarına atıfta bulunur. <https://www.theoi.com/Titan/TitanisThemis.html> .

Yukarıda ne varsa aşağıda o var misali tanrıların katından fanilerin

diyarına, yavaşça nomos kavramına ve adaletin simgesi olarak bildiğimiz terazinin bizdeki anlamına geliyoruz. Bizim adalet anlayışımızda ve buna bağlı oluşturduğumuz hukuka. Bugün dünyada adaletin sembolü olan tanrıça Themis figürüne baktığımızda; kadın olması ve beyaz bir elbise giymesi, saflığını, korkusuzluğunu, bağımsızlığını, gözlerinin bağlı olması tarafsızlığını, elindeki terazi, eşitlik, adil yargılanma ve hakların dengeli teslimini, bazen elinde, bazen ayağının altındaki kitap adaletin kanunlara uygun şekilde dağıtımını, elindeki kılıç bir taraftan doğruluğu ve gücü diğer taraftan adaletin yerine getirilmesini gerekirse kılıç zoruyla olacağını, ayağının altındaki yılan toplumda kötülükleri ayağının altına alacağını anlatıyor.

Adalet terazisinde vicdan, eşitlik, denge, hakkaniyet, gerçeklik, kavrayış, ihtiyaçlar, normlar, dönemler, değerler ön plana çıkıyor. Ne kadarını bölüştün ne kadar fırsat verdin, kaynakları nasıl kullandın, nasıl dağıttın, nasıl cezalandırdın, nasıl değerlendirdin... Bir tartı varsa bir kefedede ağırlık diğer kefedede konan şeyin bu ağırlığa göre ölçüsü, bir de bunu görüp kaydını tutan vardır. Mitolojide adı Thoth. Yani kefe, ölçü, yürek, bunun tutanağı...

Eminim size de o kadar karmaşık gelmiyordur, o hissi bilir, kendi terazinizi tanırırsınız ve vücudunuzdaki etkilerinizi bilirsiniz. Vicdanım sızlıyor dediğimizde elimizi böğrümüze götürürüz, haksızlıklarda nabzımız

yükselir, tansiyonumuz çıkar. Vücudumuz kendini kapatır. Ya kaçarız ya dona kalırız ya da saldırı moduna geçeriz. Oysa ki adalet en büyük ödüldür beynimize, bedenimize ve zihnimize. Bizi birbirimize bağlayan sihirli ve güçlü bir tutkal gibidir. Adil bir ortamda güçlenir sevgimiz, bağımız. Birlikte problemleri daha kolay çözeriz. Birlikte olmanın da yaşamaktan da daha çok tatmin oluruz.

Birlikte hayatın anlamı güçlenir adalet olduğunda. Geleceğimiz, umudumuz beslenir.

Kontrolün yüksek olduğu tek kalandayız, kendimizde. Siz de aynı şeyi düşünüyorsunuzdur, mitolojik, kadim, dini, şamanik, vicdani bilgiler bize aynı şeyi söylüyor değil mi? Bir ben var bende benden içeri der Yunus Emre. Dolayısıyla adalet

Oysa ki adalet en büyük ödüldür beynimize, bedenimize ve zihnimize. Bizi birbirimize bağlayan sihirli ve güçlü bir tutkal gibidir. Adil bir ortamda güçlenir sevgimiz, bağımız. Birlikte problemleri daha kolay çözeriz.

de bizden başlıyor, içimizdeki benlerden. Mesela kendimize ne kadar adil davranabiliyoruz? Sonra evimize bakabiliriz aile içinde birbirimize ne kadar adil davranabiliyoruz? Sonra çevremize bakabiliriz doğaya, diğer canlılara adil davranabiliyor muyuz? Sizin hiç adaletiniz kayboldu mu? Hadi birlikte tartışalım konuşalım.

Sevgiyle kalın. •

“Adalet ancak hakikatten, saadet ancak adaletten doğabilir.”

-Emile Zola

“Adalet bütünü ahlaki görevlerin toplamıdır.” **-William Godwin**

“Adalet devletin amacıdır.” **-James Madison**

“Adalet devletin amacıdır. Sivil toplumun amacıdır. Adalet için daima mücadele edilecektir.” **-Alexander Hamilton**

“Adalet erdemlerin taca sahip olan en şerefliisidir.”

-Marcus Tullius Cicero

“Sözçüklere yapılabilecek en büyük kötülük onlara taşıyabileceklerinden çok daha fazla anlam yüklemek olur. Bazen onlara nefes aldırıp tekil anlamlarından bile arındırabilirsek büyük iyilik yapmış oluruz.”

“Nasıl becerebilecekmışiz bunu?” “Basit. Susacağız ve yapacağız.” Tekrar dudaklarına uzandım. “Burada değil” dedi. “Gidelim.”

Ayşen Somunkıran Özagar sekiz öyküyle bazen dayanılabileni bazen de vazgeçileni anlatıyor. Naif bir listede yaptıklarımızın üstünü çizirken diğer yandan yapılacakları ekliyoruz; tıpkı hayat gibi.

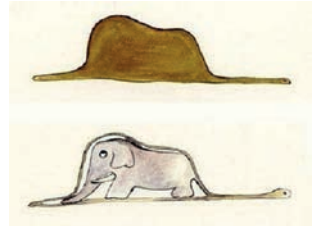

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

A'nın Şapkası

Antoine de Saint-Exupéry'nin Küçük Prenses adlı kitabını okuyanlar anımsayacaklardır. Kitap, yazarın küçükken bir kitapta boğa yılanının avını çığnemededen yuttuğunu görüp çizdiği resimden söz ederek şöyle devam eder: “Resmi büyüklere göstererek resimden korktular mı?” diye sordum. Dediler ki, ‘Şapkadan korkulur mu hiç?’ Oysa ben şapka değil, bir fili sindirmekte olan bir boa yılanı çizmiştim. Büyükler anlayabilsin diye bu kez ikinci bir resimde boa yılanının içini de çizdim. Büyüklere bir şeyi açıklamazsan olmaz...” »

Yazının başlığı A'nın Şapkası ile bunun ne ilgisi var demeyin. Çünkü büyüklere bir şeyi açıklamadan olmaz! Türkçemizdeki sekiz sesli harften a, ı, o, u kalın; e, i, ö, ü de ince ünlü harfler. Şapka / düzeltme imi de a, u ve i harflerinin **kimi sözcüklerin yazım ve okunuşlarında inceltilecek uzatılması gerektiğini göstermek için kullanılır. İlkokulda bu im ile öğrendi benim kuşağım okuyup yazmayı.**

Geçmişte Türk Dil Kurumu düzeltme iminin kullanılmasını gereksiz bulup kendi sözlük ve yazım kılavuzundan kaldırdığından bu yana - sonraki yıllarda tekrar benimsese de - Türkçemizin yazım ve söyleyişinde neden olduğu karmaşa ne yazık ki halen sürmekte. Örneğin şapkasız a ile "kağıt" diye yazıldığına bu sözcük kimileri tarafından "kaat" ya da yazıldığı gibi a inceltip uzatılmadan seslendirilerek

söyleniyor.

Şapka / düzeltme iminin **a, u, ve i harflerinin** yerine göre uzun okunmasını sağlamanın yanı sıra bir başka işlevi **hala - hâlâ, kar -kâr, âmâ- ama, alem-âlem, adem - âdem** gibi yazılışları birbirine benzeyen sözcüklerin arasındaki anlam karışıklıklarını önlemek. Bir başka özelliği de dilimize Arapça ve Farsçadan geçmiş **akif - âkif, sükun - sükûn, muzip - mûzip, suni - sünî, milli - millî, dini - dinî, ilmi-ilmî** vb. gibi sözcüklerin dilimizin ahenğine uyumunu sağlamak.

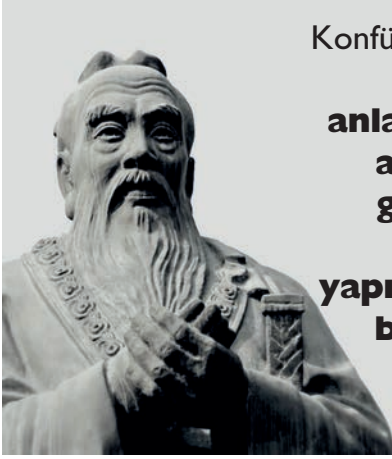
Türkçenin yazılışında şapka işaretinin / düzeltme iminin kaldırılması, bu imle yazılması gereken sözcüklerin farklı anlam ve okunuşlarının cümlelerin gelişine göre anlaşılacağı ileri sürülerek savunuldu. Savunuldu ama öyle olmadı. Türkçe, büyük ölçüde yazıldığı gibi okunan bir dil olsa da yazı ve konuşma

dili arasındaki ayrım göz ardı edilemez. Radyo ve televizyonlarda bunun eğitimini şu veya bu şekilde almış haber sunan, program yönlendirilenlerin adı Şimşek olan birinin bir

~~akif, sükun,
muzip, suni, milli,
dini, ilmi~~

âkif, sükûn,
mûzip, sünî, millî,
dinî, ilmî

Konfüçyüs: “(...) dil bozulursa kelimeler düşünceleri anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa, yapılması gereken işler yapılmaz. Görevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve düzen bozulur. Töre ve düzen bozulursa, adalet yoldan sapar (...)”

eyleminden söz ederken Şimşeğin demeleri gerekirken yazıldığı gibi Şimşek’in demeleri; sert ünsüz / sessiz k harfinin sözcüklerin sonunda - sözcük özel isim olsa da - ğ olarak seslendirilmesi, ses uyumunun bunu gerektiğini bilmemelerinden.

Bir başka önemli sorun da abecenin / alfabenin sessiz harflerinin önlerine e harfi olarak seslendirilmesi kuralına uyulmaması. Ke diye seslendirilmesi gereken k harfine ka, he diye seslendirilmesi gereken h harfine ha, n diye seslendirilmesi gereken ne harfine en, me diye seslendirilmesi gereken m harfine em denilmesi. Bunun yanı sıra konuşulurken kimi yabancı sözcüklerin araya katılması.

Dil birliği halkların ulusallaşmalarının temel taşıdır. Dildeki yozlaşma da bu birliği, bütünlüğü bozan, bozacak olan en büyük tehlikedir. Daha önceki yazılarımda da

alıntılıdığım MÖ 551 - MÖ 479 yılları arasında yaşamış Çinli filozof Konfüçyüs’ün bu konudaki düşüncesini bir daha yinelemek isterim. Bir ülkenin idaresi kendisine verildiğinde ilk olarak neyi düzeltirdiniz diye sorulduğunda şöyle yanıtlamış bu soruyu Konfüçyüs:

“İşe önce dili düzeltmekle başladım. Çünkü dil bozulursa kelimeler düşünceleri anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmazsa, yapılması gereken işler yapılmaz. Görevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve düzen bozulur. Töre ve düzen bozulursa, adalet yoldan sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. Bunun içindir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir.”

Yıllar önce Konfüçyüs’ün bu dediklerini okuyunca daha da iyi anlayıp kavradıydım bir ulus devlet olamayan Osmanlı İmparatorluğu’ndan geride kalan bu topraklarda

yeni bir ulus devlet, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Mustafa Kemal Atatürk'ün 1928 yılındaki Harf Devrimi'nden sonra 1932 yılında neden Dil Devrimi gerçekleştirip Türk Dil Kurumunu kurduğunu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çağdaşlaşamayıp çöküşünün önde gelen nedenlerden biriydi Türkçenin Arapça, Farsça sonra da Fransızcadan alıntı sözcüklerle yozlaşım Osmanlıca diye köksüz ve yapay bir dilin ortaya çıkmış olması.

Osmanlı İmparatorluğu'nun çağdaşlaşamayıp çöküşünün önde gelen nedenlerden biriydi Türkçenin yüz yıllar boyunca önce Arapça, Farsça sonra da Fransızcadan alıntı sözcüklerle yozlaşım Osmanlıca diye köksüz ve yapay bir dilin ortaya çıkmış olması. Dil bozulduğu, kelimeler düşünceleri anlatamaz, düşünceler iyi anlatılamayıp yapılması gereken işler yapılamadığı, görevler gereği gibi yerine getirilmeyip töre ve düzen bozulduğu, adalet yoldan saptığı ve bilim dışlandığı içindi bu çöküşün nedeni.

Türkçe yazı dilinin Arapça, Farsça ve Fransızca gibi yabancı dillerden alıntı sözcük ve kurallardan

arındırılıp konuşma diline yaklaştırılması amacıyla önce Türk Dili Tetkik Cemiyeti kuruldu. 1934 yılında Türk Dil Kurumu adını aldı.1980 askeri darbesi ile 1983 yılında Türk Tarih Kurumu ile birlikte kapatıldı.

Yerlerine de günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu kurulup siyasallaştırılarak işlevini yitirdi. Türk Dil Kurumu'nun kuruluş amacını da bugün 1987 yılında kurulan Dil Derneği üstlenmiş bulunuyor.

A'nın şapkası diye başlayarak dilimizdeki yozlaşmalardan söz edişim Konfüçyüs'ün dediklerinin günümüzde giderek gerçeğe dönüşüyor olması. Kullandığımız sözcüklerin düşüncelerimizi anlatması, yapılması gerekenlerin yapılabilmesi, görevlerin gereği gibi yerine getirilmesi, töre ve düzenin bozulmaması, adaletin daha da yozlaşmaması; aksi takdirde işin nereye varacağını kestirebildiğim; Atatürk'ün gençlere ve biz genç kalanlara emanet ettiği Türkiye Cumhuriyeti'ni daima savunup koruyabilmemiz için.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramımız kutlu olsun! •

tekinozertem@butundunya.com.tr

“Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin.” **M. Kemal Atatürk**

Anadilde Eğitim Konusunda Doğru Bilinen Yanlışlar

Ülkemizde bazı dönemlerde anadilde eğitim konusu tartışmaya açılır. Tartışmayı yapanlar, konuyu sadece Türkiye özelinde ele alarak, diğer ülkelerde resmi dil ve eğitim dili alanlarında durum nedir diye pek merak etmezler.

Dolayısıyla Türkiye'yi demokratik olmamakla suçlarlar. Bunu yapanlar, bilmedikleri bir konu üzerinden Türkiye'ye her platformda haksız eleştiriler getirirler.

Bu yazıda dünyanın farklı bölgelerindeki ülkelere örnekler paylaşarak, Türkiye'ye yapılan haksızlığı sergilemeye çalışalım. »

*Kendilerinde
olmadığı
halde bizden
istenilen
çifte standart.*

İtalya

Alman, Fransız, Ladino, Sloven asıllı toplulukların yaşadığı ve kendi dillerini de konuştuğu, öğrendiği İtalya'da, anayasanın 139. maddesine göre **resmi dil ve eğitim dili İtalyancadır.**

Fransa

Breton, Katalan, Bask, Korsika, Alsas (*Alman*), Kreol (*Karayip*), Malenezya, Kanak, Guyan, Flaman, Oksitan, İtalyan kökenli toplulukların yaşadığı ve kendi dillerini konuştuğu, öğrendiği Fransa ve deniz aşırı topraklarında, anayasanın 2. maddesine göre resmi dil ve eğitim dili Fransızcadır.

Polonya

Alman, Belarus, Ukrayna, Rus kökenli toplulukların da yaşadığı ve kendi dillerini konuştuğu, öğrendiği

Polonya'da, anayasaya göre resmi dil ve eğitim dili Lehçedir.

Almanya

Danimarka, Slav kökenli Sorblar, Cermen kökenli Frizler, Roman kökenli Sintilerin de yaşadığı ve kendi dillerini konuştukları, öğrendikleri Almanya'da, resmi dil ve eğitim dili Almancadır.

Romanya

Macar, Roman, Alman, Türk, Rus kökenli toplulukların da yaşadığı ve kendi dillerini konuştuğu, öğrendiği Romanya'da, anayasanın 13. maddesine göre resmi dil ve eğitim dili Rumencedir.

Macaristan

Bulgar, Yunan, Alman, Hırvat, Sloven, Sırp, Slovak, Ukrayna kökenli toplulukların da yaşadığı ve anadillerini kullandığı, öğrendiği Macaristan'da anayasanın 1. maddesine göre resmi dil ve eğitim dili Macarcadır.

**Almanya'da,
resmi dil ve
eğitim dili
Almancadır.**

Brezilya

Alman, Hollanda, İtalyan, İspanyol, Japon, Arap, Portekiz, Fransız asıllı toplulukların yaşadığı ve kendi

İsveç'te, resmi dil ve eğitim dili İsveççedir.

dillerini de konuşabildiği (ama bu topluluklarda çoğunluk dilini unutmamıştır) ayrıca 252 yerli kabile dilinin de konuşulduğu Brezilya'da, anayasaya göre eğitim dili ve resmi dil Portekizcedir.

Slovakya

Macar, Roman, Ukraynalı, Alman, Çek, Rutenyalı, Moravyalı, Polonyalı, Rus, Bulgar, Hırvat toplulukların yaşadığı ve kendi dillerini de konuştuğu, öğrendiği Slovakya'da anayasaya göre resmi dil ve eğitim dili Slovakçadır.

Meksika

Kızılderili kökenli kabilelerin yaşadığı 80 civarında yerli dilin de konuşulduğu Meksika'da, anayasasının 2. maddesine göre ülkenin resmi dili ve eğitim dili İspanyolcadır.

İsveç
Finli, Sami (Lapon), Roman, Meankieli, Yidiş kökenli topluluk-

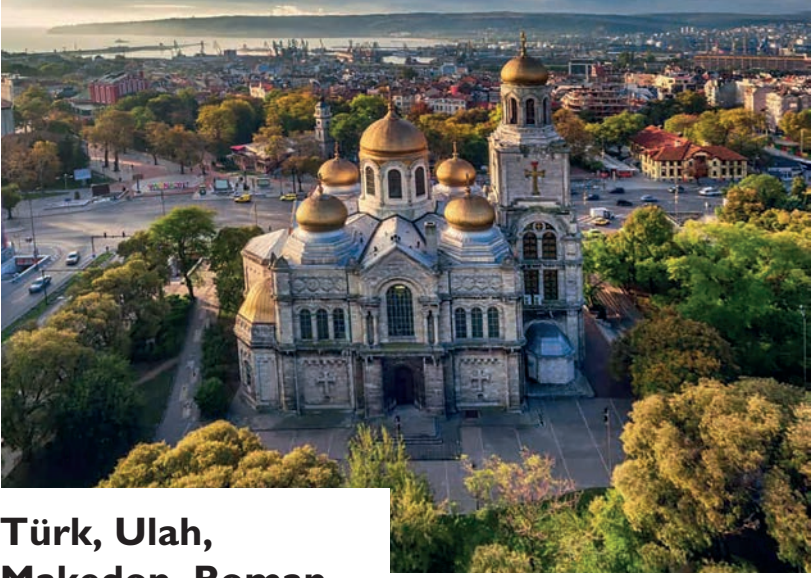
ların da yaşadığı ve kendi dillerini kullandığı, öğrendiği İsveç'te anayasaya göre resmi dil ve eğitim dili İsveççedir.

Norveç

Lapon, Finli, Roman toplulukların da yaşadığı ve kendi dillerini kullandığı, öğrendiği Norveç'te, resmi dil Norveççedir. Bazı belediyelerde Fince ve Laponca ikinci hizmet dili olarak kullanılır.

Yunanistan

Arnavut, Makedon, Pomak, Türk toplulukların yaşadığı, kendi dillerini konuştuğu Yunanistan'da, anayasaya göre resmi dil ve eğitim dili Yunancadır. Ancak Yunanistan

**Türk, Ulah,
Makedon, Roman,
Ermeni kökenli
toplulukların yaşadığı
Bulgaristan'da, resmi
dil ve eğitim dili
Bulgarcadır.**

son zamanlarda Türkler başta olmak üzere diğer toplulukların okullarına engeller çıkarmakta ve bazılarını kapatmaktadır.

Avusturya

Macar, Hırvat, Sloven, Çek, Slovak, Roman kökenlilerin yaşadığı, kendi dillerini konuştuğu ve öğrendiği, bazı belediyelerde Macarca, Slovence ve Hırvatça da hizmet verildiği Avusturya'da, anayasanın 8. maddesine göre resmi dil ve eğitim dili Almancadır.

Hollanda

Cermen kökenli Frizya, Karayip kökenli Papiamento topluluklarının yaşadığı, kendi dillerini konuştuğu ve öğrendiği Hollanda'da, anayasanın 23. maddesine göre resmi dil ve eğitim dili Hollandacadır.

Ukrayna

Rus, Romen, Macar, Moldava asıllı toplulukların yaşadığı ve kendi dillerini konuştuğu, öğrendiği ama Rusya ile savaşın dengeleri alt üst ettiği Ukrayna'da, anayasaya göre Ukraynaca resmi dil ve eğitim dilidir.

Arjantin

Alman, İtalyan, İspanyol, Japon, Fransız, İrlanda, Galler, Arap, Ermeni asıllı toplulukların yaşadığı, 13 Kızılderili kabilesinin kendi yerli

dillerini de konuştuğu Arjantin’de, anayasanın 3. maddesine göre resmi dil ve eğitim dili İspanyolcadır.

Bulgaristan

Türk, Ulah, Makedon, Roman, Ermeni kökenli toplulukların yaşadığı ve kendi dillerini konuşabildiği, öğrenebildiği Bulgaristan’da, anayasanın 4. maddesine göre resmi dil ve eğitim dili Bulgarcadır.

Danimarka

Eskimo, Faroe ve Alman kökenli toplulukların da yaşadığı, kendi dilini konuştuğu, öğrendiği Danimarka’da, Faroe adaları ve Grönland’da resmi dil ve eğitim dili Dancadır.

Hindistan

Bir milyar 430 milyon nüfusuyla dünyanın kalabalık ülkesi olan, 2 binden fazla etnik grubun yaşadığı, 1369 farklı dilin konuşulduğu Hindistan’da anayasanın 343. maddesine göre resmi diller Hintçe ve İngilizcedir. Anayasa belli bölgelerde konuşulan 22 dili ise planlı dil olarak tanımlıştır.

Filipinler

Yedi bin 641 adadan oluşan 110 milyon nüfuslu Filipinler’de, 183 canlı dil vardır ve bunların büyük çoğunluğu yerel veya bölgeseldir. Anayasanın 7. maddesine göre Filipinler’in 2 resmi dili vardır. Bunlar Filipince ve İngilizcedir. Filipincenin üçte biri İspanyolca kelimelerden türetilen 4 bin "ödünç kelimeden" oluşmaktadır. Bunun

Türkiye’de Anadilde eğitim hakkında ısrar edenler, bu talebin üniter devlet yapısına nasıl bir zarar vereceğini mutlaka biliyorlardır.

nedeni ise geçmişte Filipinler’in 300 yıl boyunca İspanyol sömürge yönetimi altında olmasıydı.

Özellikle Türkiye’ye anadilde eğitim konusunda baskı yapan Almanya, Fransa ve İsveç’teki resmi dil ve eğitim dili uygulamasına baktığında, kendilerinde olmayı bizden istemelerinin nasıl bir çifte standart oluşturduğunu görebiliriz.

Sıklıkla birbirine karıştırılan ‘anadilde eğitim’ ile ‘anadil eğitimi’ kavramlarını değerlendirerek bitirelim.

Türkiye’de Anadilde eğitim hakkında ısrar edenler, bu talebin üniter devlet yapısına nasıl bir zarar vereceğini mutlaka biliyorlardır.

Türkiye’nin üniter devlet yapısının korunması için ‘anadil eğitimi’ en iyi seçenektir ve bu zenginleştirilebilir.

Anadil eğitimiyle ilgili dünyada birçok örnek var.

Bunları tartışır, geliştirebilir ve yararlanabiliriz. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Birbirinden farklı yollar, birbirinin yanından geçip giden yolcular.
Kavuşturan, ayıran, akıp giden, çıkmaza giren, yarıda kesilen yollar..
Apayrı görünse de bazen birleşen yollar. Aynı yolu farklı duyumsayan yolcular..
Berat Alanyalı'nın uzun yıllara yayılmış yazma sürecinin ilk verimleri,
öykücülüğünün ilk ipuçları..
Öykülerdeki çeşitliliğin nedeni bu. Son öyküde, iz sürmeyi seven okurları
kitabı silbaştan okumaya çağırın bir sürpriz bekliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

CEHENNEM BAŞKALARIDIR

Yazan: PINAR GÖL

Sartre'in bu sözünü ilk kez duyduğumda çok etkilenmiş, yıllarca belleğimde gezdirmiştim. İlk günlerde bu sözün tüm sosyal yaşamın olumlu yönlerini de içeren bir yargıyı taşıyor gibi olması beni epey düşündürmüştü. Karşılıklı içten duygusal paylaşımlar, dost sohbetleri, dertleşmeler, sevgi dolu konuşmalar nasıl cehennem olabilir ki?

Zaman içerisinde bu sürecin beni yönetmeye başladığını hissetmeye başladım. Kişiliğime, fiziğime veya zekâma yönelik takdir dolu sözler işittiğimde gün boyu keyfim yerinde gezerken, hakkımda işittiğim olumsuz bir eleştiri, enerjimi düşürüp beni mutsuz ediyordu. »

Jean Paul
Sartre

Bir süre sonra başkalarının yarğılarının beni ne denli etkilediğini, kendimi başkalarının gözüyle gördüğümü fark etmeye başladım. İştiklerim beni bir gün yerde süründürürken, başka bir gün göklere çıkarıyordu.

Yaşam iki yönlüydü. İyi de vardı kötü de... Sartre neden “Cennet de cehennem de başkalarıdır” dememişti?

İyiliğin daha iyi olmasından öte, kötü olanın iyiliğe evrilmesi mi öncelikliydi? O nedenle Sartre temelde “söz”ün cenneti veya cehennemi yaratacak büyüsel bir güç taşıdığına dikkat çekerek toplumsal bir yaraya parmak basmak mı istemişti? Edebiyatın, sanatın işlevi bu muydu?

Bunca zaman zihnimde yer verdiğim bu sözle ulaştığım farkındalık beni çok şaşırtmıştı.

Kendimce ulaştığım bu sonuçtan mutluydum. Nihai olarak bu aforizma aslında cehennem gibi cenneti yaratmanın bizim elimizde olduğuna dikkat çekiyor, sadece sözel dünyamızla değil tüm davranışsal bütünlüğümüzle var olduğumuza hatırlatıyordu. Öyle ya, basit bir

gülümseme bile ruhumuzda tomurcuklar açtırmıyor muydu?

Bu hikaye sadece bana ait olabilir miydi? Hiç sanmıyorum; artık milyonlarca benzersiz yaşam hikayesinde ortak benzer bu olsa gerek diye düşünüyorum.

“**G**üzellik bakanın gözündedir” diye boşuna söylememişler. Tepkilerimiz kendi duygusal filtrelerimizin ardından şekilleniyor.

Eğer gerçekten güzellikleri görmeye odaklıysanız güzellikleri görürsünüz. Önemli olan, sizin bu söylemler karşısında ne hissettiğinizdir.

Eğer kendimizi yeterince seviyor, tanıyor ve gereğince değer veriyorsak dışarıdan ithal etmemize gerek kalmıyor. Bu durumda başkalarının değer yargılarının tutsaklığından çıkıyoruz. Yani saf halimizde yeni-

den doğuyoruz.

İşte o zaman özgürleşiyoruz.

İşte o zaman insanların arasındaki riyakârlıklar kalkıyor ve o zaman başkalarının yarattığı cehennemden çıkıp kendi cennetimizi yaşıyoruz.

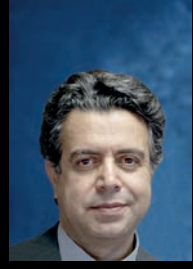
Kendiniz olun; kendi cennetinizde sevgiyle kalın... •

Yaşam iki yönlüydü. İyi de vardı kötü de... Sartre neden “Cennet de cehennem de başkalarıdır” dememişti?

Yüksek Çözünürlük

Ali Tekin Çam

Kişisel Paraya Beş Kala!

Para, insanlık tarihinin en önemli icatlarından biridir. Sadece ekonomik alışverişleri değil, toplumsal yapıları, medeniyetlerin gelişimini ve bireylerin yaşam biçimlerini de derinden etkilemiştir. Yüzyıllar boyunca insanlar alışverişlerini fiziksel para ile yaparken, 20. yüzyılın ortalarından itibaren teknolojiyle birlikte paranın kullanımı da değişmiştir. Günümüzde para sadece bir değişim aracı değil, aynı zamanda bir değer ölçüsüdür. »

Emek, mal ve hizmetlerin karşılığını belirler; eğitim, sağlık, barınma ve ulaşım gibi temel ihtiyaçları karşılama da önemli bir araçtır. Bireylerin yaşam kalitesini, ekonomik güvenliğini ve geleceğe dair planlarını doğrudan etkiler. Tasarruf, yatırım ve harcama kararlarıyla bireylerin sosyal statüsünü, toplumsal ilişkilerini ve kişisel özgürlüklerini şekillendirebilir.

Finans analistleri, dijital paraya geçişin hız kazanacağını belirterek 2030 yılına kadar kağıt para kullanımının büyük ölçüde sona ermesinin beklendiğini belirtiyorlar. Son 40 yılda yaşanan değişimlere bakarak bu tespiti yapanların büyük bir ihtimalle haklı çıkacağını da söyleyebiliriz. Hatırlarsınız, eskiden maaşınız imzanız karşılığında, üzerinde isminiz yazılı bir zarf içinde size teslim edilirdi. Günümüzde ise kurumlar, anlaşmalı oldukları bankada her çalışan için bir hesap açıyor ve maaşlar bu hesaplara yatırılıyor. Siz de harcamalarınızı çoğunlukla kredi ya da banka kartı ile yaptığınız için, nakit parayı artık çok gerekmedikçe görmüyorsunuz. Diğer taraftan madeni paralar da yüksek enflasyon

nedeniyle işlevini büyük ölçüde yitirdiği için pek kullanılmıyor.

Dilimize Farsçadan geçen ‘para’ kelimesi, köken olarak ‘küçük parça’ anlamına gelen ‘pare’den türemiştir. İlk insanlar, ihtiyaçlarını takas yoluyla karşılıyordu. Örneğin, biri elindeki fazla buğdayı, bir başkasının yakaladığı balıkla değiş tokuş ediyordu. Ancak bu sistem her zaman işe yaramıyordu; çünkü her iki tarafın da aynı anda birbirlerinin malına ihtiyaç duyması ve takas edilen ürünlerin değer açısından birbirine denk olması gerekiyordu. Bu sorunun çözümü olarak zamanla deniz kabukları, altın ve gümüş gibi değerli mallar değişim aracı olarak kullanılmaya başlandı. Tarihi kayıtlara göre Çinliler, MÖ 118 yılında deri para kullandılar. İlk kağıt para ise MS 806 yılında yine Çin’de ortaya çıkmıştır. Tarihteki ilk madeni para basımının MÖ VII. yüzyılda Anadolu’da Lidyalılar tarafından

yapıldığı bilinmektedir. Bu paralar devlet güvencesiyle kullanılıyordu ve ticareti kolaylaştırıyordu. Zamanla diğer uygarlıklar da bu sistemi benimsedi. MÖ 3. yüzyıl başından itibaren bakır, gümüş, kalay ve altın gibi madenler

İlk madeni paralar girdi insanın dünyasına

18 Haziran 1697 tarihli ilk Bank of England banknotu. Britanya'da kağıt para, kuyumcuların müşterilerine saklamak üzere yatırdıkları paralar karşılığında verdikleri makbuzlardan ortaya çıkmıştır.

paranın yerini tutmuş; paranın değişim aracı, ödeme aracı, hesap birimi ölçüsü, değer saklama aracı olma gibi işlevlerini yerine getirmiştir.

İlk kağıt paranın 1690'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde Massachusetts hükümeti, İngiltere'de ise "Goldsmiths"ler tarafından basıldığı ve dolaşıma çıkarıldığı, 1694 yılında İngiliz Merkez Bankası ve daha sonra diğer ülke merkez bankalarının kurulması ile de yaygınlaştığı görülmektedir. Tedavül değeri üretildiği madenin değerine eşit olan, dolayısıyla çoğunlukla altın ve gümüş sikkelerden oluşan "mal paralar" 17. yüzyıldan itibaren devletlerin finansman ihtiyacı nedeniyle yerini "itibar paralara", yani "banknotlara" bırakmıştır.

İslamiyette ilk para 639 yılında, Hz. Ömer döneminde bastırılmış ve kullanılmıştır. Osmanlı'da ise Orhan Gazi döneminde, gümüş akçe olarak bastırılmıştır. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra, o döneme kadar kullanılan gümüş akçeler yerine, altın sikke bastırmıştır. Dünyanın

ilk büyük darphanesi, Fatih Sultan Mehmet tarafından, İstanbul-Simkeşhane (Beyazıt) bölgesinde kurulmuştur. İlk kağıt para ise Sultan

Hz. Ömer döneminde 633 yılında tahta çıkan Sasanî hükümdarı 3. Yezgird tarafından bastırılan kenarında Bismillah yazan metal para

Orhan Gazi döneminde, gümüş akçe olarak bastırılan para.

Sultan Abdülmecid dönemi 20 kaime (20 kuruş) kağıt para.

Abdülmecid döneminde, 1843 yılında "Kaime" adıyla basılarak kullanılmaya başlanmıştır. "Yerine geçen" anlamındaki "kaim", halk diline "kayın" olarak geçmiştir. Bu ilk kağıt paralar sarraflar tarafından alınıp satılıyor, altına dönüştürülebilir ve bir faiz getiriyordu. O bakımdan bunlar bir tür iç borçlanma belgesi (bugünkü Hazine Bonoları

değerleri eşitleme özelliğine vurgu yapmak için, Euro dahil, pek çok ülkenin para simgesinde çift çizgi (=) yani eşit işareti kullanılmaktadır. Halen yürürlükte olan 160 civarındaki para biriminin dünyadaki özet serüveni böyle. Her ne kadar, bir devletin kendi parasını basması bağımsızlığının sembolü olarak kabul ediliyorsa da bizim kendi paramızı

gibi) niteliğinde idi. Kaimeler önceleri değerini korumuş, taklit edilebildiği için sonraları itibarını yitirmişti. 1850'lerden sonra kaimelerin yerini Osmanlı Bankası banknotları almıştır.

Günümüzde, paranın

Sevgili arkadaşım Hidayet Aksu. 1958'de faaliyete geçen Merkez Bankasında 1984 yılından başlayarak 30 yıl cebimizdeki paraları tasarlamıştı. / Parada kullanılan Hidayet Aksu tasarımı Atatürk portresi

basmamız Cumhuriyetimizin kuruluşundan 35 yıl sonra gerçekleşiyor. Ülkemizde banknot matbaası kurulması çalışmalarına 1930'lu yılların sonlarına doğru başlanmış, ancak İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile sekteye uğramıştır. 1951 yılında yeniden başlatılan Banknot Matbaası kurma işi 1958 yılında tamamlanmış ve aynı yıl banknot basımına geçilmiştir. Bu tarihe kadar da paralarımız Amerika, İngiltere ve Almanya'da basılıyordu.

Kredi sistemiyle ise ilk kez mahalle bakkalımız, rahmetli Salih Amca sayesinde tanıştığımızı hatırlıyorum. Yaptığımız alışverişleri veresiye defterine not ederdi. Aybaşlarında bu deftere yazılan borçlar ödenirdi. En güzel tarafı ise, bazen ödeme gecikse de Salih Amca bize hiçbir zaman faiz uygulamazdı. Mekânı cennet olsun.

1990 yılında Bankalararası Kart Merkezi'nin kurulmasıyla Türkiye'de kredi kartı dönemi başladı. Toplum bu yeni ödeme sistemine alıştırmak için kartla yapılan harcamalardan puan kazanılıyor, bu puanlarla kataloglardan ürün seçip ücretsiz alınabiliyordu. 1999 yılında taksitli kredi kartları devreye girdi. Puanlar sadece katalogla sınırlı kalmayıp, anlaşmalı iş yerlerinde nakit gibi kullanılmaya başlandı. Kredi kartları bilinçli kullanıldığında

Kimliklerimizin aynı zamanda kişisel para olacağı öngörülüyor

hayatı kolaylaştıran önemli bir araç haline geldi. İnternet, telefon ve posta yoluyla sipariş vererek uçak, tren, konser, sinema biletleri gibi birçok hizmet satın alınabiliyor, ürünler adresinize gönderilebiliyor. Bugün, kredi ve banka kartları, mobil ödeme sistemleri ve internet bankacılığı sayesinde fiziksel para taşımaya gerek kalmadan alışveriş yapılabilir. Pandemiyle birlikte temassız ödeme yöntemleri de hızla yaygınlaştı. Ayrıca son yıllarda kripto paralar da finans dünyasında yerini almaya başladı. Bitcoin ve Ethereum gibi dijital paralar, merkezi bir otoriteye bağlı olmadan işlem görüyor ve yatırım aracı olarak kullanılıyor. Her ne kadar henüz günlük alışverişlerde yaygın olmasa da, yakın gelecekte hayatımıza daha fazla entegre olması bekleniyor.

Tarih boyunca birçok kez şekil değiştiren para, bugün hiç olmadığı kadar hızlı bir dönüşüm yaşıyor. Peki, gelecekte para nasıl bir biçim alacak? Paranın

dijitalleşmesi, öncelikle kayıt dışı ekonomiyi sistemin içine dahil etmede güçlü bir araç olarak öne çıkıyor. Bu da devletin vergi gelirlerini artırır, daha adil bir vergi sistemi sağlar. Öte yandan, fiziksel paranın üretimi hem teknik hem de estetik açıdan büyük emek ve maliyet gerektiriyor. Bir de işin manevi ve toplumsal yönü var: Enflasyonun yarattığı güvensizlikten midir bilinmez, milli paramıza, dövizlere gösterdiğimiz özeni göstermiyoruz. Banknotlara adeta itibarsız bir nesne gibi davranıyor, buruşturuyor, kirletiyor, yıpratıyoruz. Bu durum yalnızca sembolik bir değer kaybını değil, aynı zamanda ciddi bir hijyen sorununu da beraberinde getiriyor. Çünkü fiziksel paralar (özellikle banknotlar) yüzlerce farklı elden geçiyor. Bilimsel araştırmalar, kağıt paraların üzerinde 3000’den fazla

mikrop türünün barınabileceğini ortaya koyuyor. Bu açıdan bakıldığında dijital para yalnızca pratik değil, aynı zamanda sağlık açısından da daha güvenli bir alternatif olarak karşımıza çıkıyor.

Dijital para sistemleri işlemleri hızlandırırsa, kolaylaştırırsa da bazı riskleri de beraberinde getiriyor. Güvenlik ihlalleriyle kişisel veriler tehlikeye girebilir, mahremiyet sorunları bireysel özgürlükleri tehdit edebilir, dijital eşitsizlik ise yaşlıları, kırsal bölgelerde yaşayanları veya dijital okuryazarlığı olmayan bazı grupları sistemin dışında bırakabilir. Paranın geleceği sadece teknolojiyle değil, toplumsal değerler ve hukukla da belirlenecek. Önemli olan, bu dönüşümde insan haklarını, özgürlüğü ve eşitliği koruyabilmek. Çünkü ister altın, ister dijital kod olsun, para sadece bir araçtır; asıl mesele, onun nasıl kullanıldığıdır.

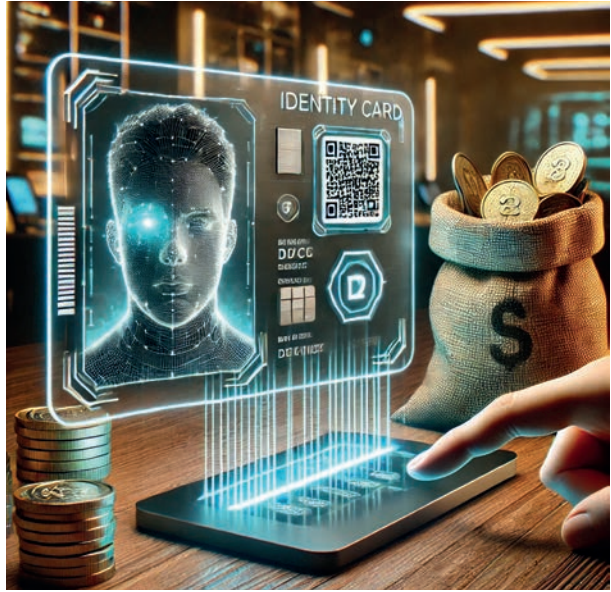
Bu noktada biraz da Hollywood’dan ilham alalım. Bilim kurgu evrenlerinde para birimi olarak sıkça “kredi” kullanılır. Bu tercih yalnızca estetik değil, aynı zamanda gelecekte küresel, dijital ve merkez-siz bir değer sistemine geçişin işareti olarak da değerlendirilebilir. Yarının dünyasında, “dolar” ya da “lira” gibi geleneksel para isimleri yerine “kredi” gibi evrensel ve tarafsız terimler uluslararası dijital para birimleri olarak benimsenebilir. Merkez bankaları ile teknoloji devleri, ortak dijital platformlarda kullanılmak üzere standartlaştırılmış değer sistemlerine

Fiziksel paraların sonu

geçiş yapabilir. İnsanlar maaşlarını “kredi” cinsinden alabilir, tüm alışverişlerini de bu sistem üzerinden gerçekleştirebilir. Tüm bu gelişmeler, bizi giderek üzerinde fotoğrafımızın yer aldığı kişisel bir paraya doğru götürüyor. Bu yeni nesil para ise büyük ihtimalle kimlik kartlarımız olacaktır. Tüm finansal işlemler, kişisel veriler ve kimlik doğrulama süreçleri, tek bir kartta birleşecektir. Bu kartın adı örneğin “K-PASS” (Kredi-Pasaport) olabilir.

Aslında bu dönüşüm çoktan başladı: e-Devlet sistemi üzerinden pek çok hizmete kimlik bilgilerimizle erişiyoruz. Sürücü belgeleri ile kimlik kartları birleştirildi bile. Muhtemelen çok yakında kimlik kartları, kredi kartlarıyla da entegre edilecek ve alışverişlerimizi tek bir kartla yapabileceğiz. Günlük harçlıklar, maaşlar, birikimler... Hepsi bu kartta toplanacak. Böylece paranın “sahibi” fiziksel olarak da görünür bir hale gelecek. Elbette böyle bir sistemde güvenlik en kritik konu olacak. Kartların yüz tanıma, dijital parmak izi ve retina taraması gibi biyometrik

Para olarak kullanılan kimlik kartı

verilerle desteklenmesi gerekebilecek. Ya da şu an aklımıza gelmeyen başka çözümler bulunacak. Kart yalnızca sahibinin fiziksel varlığıyla çalışmalı ki hem güvenli hem de kişisel bir araç haline gelsin.

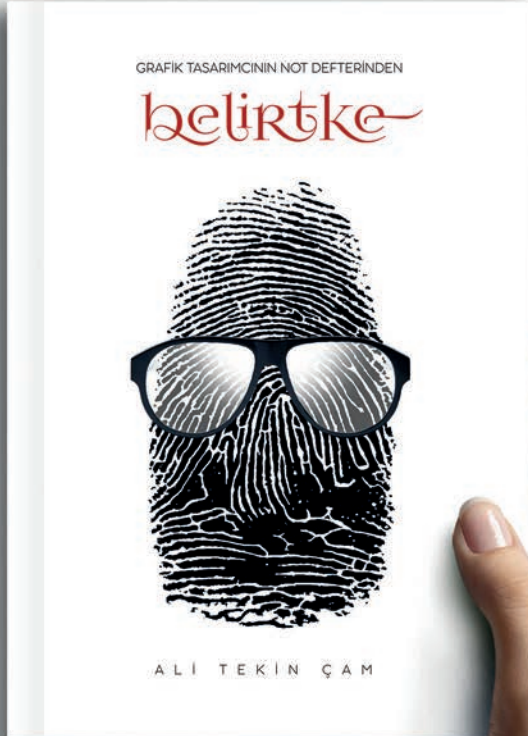
Ancak bu yeniliğin bir de karanlık yüzü var. Tüm kişisel verilerin tek bir kartta toplanması, bizi bir gözetim toplumunun eşğine getirebilir. Kartın kaybolması, arızalanması ya da sistemin siber bir saldırıya uğraması durumunda ise günlük hayatımız adeta kilitlenebilir. Kolaylık vadeden bu sistem, aynı zamanda son derece kırılabilir bir dijital zincire dönüşebilir. Aziz Nesin bugün yaşasaydı, bu tablo karşısında belki de “Yaşar ne yaşar, ne yaşamaz”ı dijital çağın ironisiyle yeniden kaleme alırdı... •

alitekincam@butundunya.com.tr

LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek “şeyler” onlar... Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili oluyorlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor.

Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: “Güçlü”, “Atılcı”, “Çılgın”, “Yenilikçi”, “Geleneksel” gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir “olmazsa olmaz”a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrılan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların “Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!” diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların “Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!” diyeceği

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Anka
Berk
Yüksel

KOL KIRILIR YEN İÇİNDE KALIR!

“Sürüyle ilişkini kestiğin an, aydınlanma da başlar.” Zata

“Kol kırılır, yen içinde kalır..”
Geniş kitlelerin en veciz saçmalamalarındandır. Giderek anlam-sızlaşan bir cümle haline gelmiş ve toplumun her türlü rezilliği saklamak, susmak, kendi iç bünyesinde halletmek için kamuflaj cümlesi haline gelmiştir.

Rezillikleri, kötülükler, yanlışları normal bulmak, hegemon bir irade ile susmayı özendirme ve bir de üstüne üstlük bu kepezeliğe

bir değer atfedilerek yüceltmek bazı alt kültürlerde olmazsa olmazdır. Her türlü toz ve pislik halı altına süpürülür ve bunun böyle yapılması gerekliliği çatık kaşlar ile çevreye buyrulur. Korunan hiçbir değer gerçek anlamda bir değer değildir.

Dillere destan bir sosyal yapıdır bu. Değersizliklere değer atfetmek “çamur insan”ın genel yapısıdır.

O, “Ben yapmadım, o yaptı” der zorda kalırsa; kalmazsa ezber

Sunay
Demircan

**“Bir kere de
şu kırılan kol
yen içinde
kalmasa.
Yıksak
perdeyi
eylesek
viran. Çıkrsa
manzara
çırılçıplak
ortaya...”**

söylem başlar ister aile içinde, ister toplum içinde: *“Kol kırılır yen içinde kalır.”* Sunay Demircan’ın bir yazısında dediği gibi olmalıdır oysa:

“Bir kere de şu kırılan kol yen içinde kalmasa. Yıksak perdeyi eylesek viran. Çıkrsa manzara çırılçıplak ortaya...”

Aile, toplum, cemiyet hayatı uygarlaşmamış topluluklarda bu ezber söylemi direktir bireye. İnsan gibi insanın buruşturup çöpe atacağı bu sus payı, antipatik bir nasihatten başka bir şey değildir artık. Muhafazakâr zihniyetin mottosudur lakin muhafazakâr denilen kitle neyi muhafaza ettiğini de bilmemektedir. Meşrulaştırılan ise zorbalıktır. Hegemon devlet, hegemon aile, hangi otorite ise onun hegemon modelidir. İkiyüzlülüğün ifadesidir.

Yüzyüze mertçe düello etmenin değil pusu kurmanın egemen olduğu

şark zihniyetinin altına kazıyıp sabah akşam etrafa pazarladığı bir felsefesizlik, bir omurgasızlık, bir karanlık çukurdur. *“Yassah hemşerim!”* ile akrabalık bağı vardır. Kırılıp kırılıp yen içinde kala kala bir psikolog muayenesine acil ihtiyaç duyar bu yapı. Hasıraltı etmenin janjanlı bir kâğıtla paketlenip erdem diye etrafa püskürtülmesidir.

En zararlı sözlerden birisidir.

Gizli saklı her türlü rezilliyeye yol veren zihinsel bozukluktur. Kültürün uygarlık nehrine akamadığı sığ, oligarşik yapılarda sosyolojik bir gerçektir. O kadar büyük rezillikler için kullanılır ki mide bulandırır. Yalan, yanlış her türlü kirliliği sineye çek, gizle, sakla, bunu yapanın da yanına kar kalsın diye verilen istifra ettirici bir nasihattir.

Sui misal işte böyle emsal olur. Yani kötü örnek işte böyle örnek oluşturur. Kangren olmadan tedavi ettirmek gerekir bu laçka olmuş kolu. Bu devirde artık kolu, eli, bacağı kırıp içerde saklamanın imkânı da kalmamıştır. Pisliğin kokusu bir şekilde duyulur olmuştur. Değer olmayan yaşam biçimlerine değer biçmek ve değerleri değersizleştirmek sirayetçi, kurnaz kabile yapısının temel güdüsüdür. Hangi yapıda kol kırılıp yen içinde kalıyorsa gerçek

insana düşen bunları o yenden çıkarmak ve her türlü şüpheden arındırmaktır.

boş konuşan ağızları bir an için susturup dinlemeyi de öğretmesi gerekmektedir. Hem her konuda ezeli

Hangi yapıda kol kırılıp yen içinde kalıyorsa **gerçek insana düşen bunları o yenden çıkarmak ve her türlü şüpheden arındırmaktır.**

“**B**izde kol kırılır yen içinde kalır.” diye gerile gerile gözlerini büyüte büyüte bu kepezeliği erdem diye pazarlayanların artık uyanma zamanı gelmiştir. 21. yüzyıl treni onların üzerine tünelden gelmekte iken kafasız kafaların bunu umut ışığı zannetmeleri acınası yapılarındandır. O değişmez, dönüşmez zira tomruk olarak uzayda yer kapladığı bu dünyadan yine aynı biçimde kendini hiç yontmadan gitmeyi de bir değer sanır.

Birilerinin mevcut durumun hal-i pür mealini çırılçplak, hiç saklamadan gizlemeden söylemesi ve gerçeği duymak istemeyen kulaklara haykırması, görmek istemeyen gözlerle sokması, susmak bilmeyen

mağdur görünüp hem de ebedi zalim olunamayacağını defalarca anlatması gerekir. Belki o zaman bir ümit aydınlık yarınların umudu ufukta yine belirebilir.

“Küçük şeylerden keyif alabilmek...
Lüks şeyler yerine zarafet aramak...
Saygı istemek yerine değerli olmak...

Zengin olmak yerine muhtaç olmamak...

Sıkı çalışmak, sessizce düşünmek ve dürüst konuşmak...

Yıldızları, kuşları, kelebekleri ve bilgeleri, açık kalple dinlemek...
İşte benim senfonim...”

William Ellery •

berkyuksel@butundunya.com.tr

“Milletimi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve hareketlerimle aldatmamış olmakla gurur duyuyorum.”

Mustafa Kemal Atatürk

Hayallerimden Biri

Yıl 2004. Lisenin ilk yılı edebiyat hocalarımızdan biri sınıfa elinde parlak kağıda kaliteli baskısıyla dikkat çeken küçük dergiyle gelmişti. Hocamız “*Çocuklar, bunun adı Bütün Dünya; incelemek isteyen bakabilir.*” diyerek dergiyi masasına bıraktı.

Dergi ilgimi çekmişti. Elime geçtiğinde içindeki yazıları okumaya başladım. Dergilere merakım ailemden geliyordu. Kendimi bildim

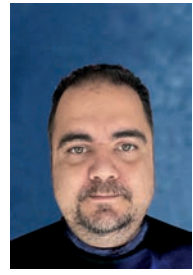
bileli kâh çocuk dergileri, kâh tasarımcı dergileri alınırdı eve. Dergiyi ve içeriğini beğenip, hemen abone olmuşum. Bütün Dünya ile arkadaşlığım böyle başlamıştı.

Devam eden süreçte birçok konuda Bütün Dünya beni etkilemiş, kültür dünyamın gelişmesinde yardımcı olmuştur.

Örneğin; ünlü bilim insanımız İsmail Akbay hakkında Bütün Dünya’dan çok şey öğrenmiş,

Taşçı Kalemi

M. Can İnce

öğrendiklerimi birçok kişiyle paylaşmış ve bundan büyük bir mutluluk duymuştum.

20 yılı aşkın süre okuyucusu olduğum dergide şimdi de bir yazar olma fırsatıyla karşılaşmış durumdayım. Yani okuyucusu olduğum derginin yazarı da oluyor ve gerçeğe dönüşen bu hayalimin mutluluğunu sizlerle paylaşmak istiyorum.

İlk yazımın konusu teknoloji üzerine...

Hepimizin bildiği gibi teknoloji çok hızlı ilerliyor. Her hafta yeni yeni gelişmeleri ve sınırların her gün bir adım daha ileri taşındığını görüyorsunuz.

2017 yılında özellikle başlayan bu yolculuk 2020 yılında hız

Bütün Dünya 2004 yılı kapağı:
NASA'da Çalışan İlk Türk
Bilim İnsanı İsmail Akbay

kazanarak 2022 -2025 yılları arasında inanılmaz bir ivmelenme yaşayarak çok ciddi noktalara gelmiştir. Artık her yerde yapay zekâ etkisi görülmektedir.

Bu gelişme 1999 ve 2000'lerdeki "dot com" dediğimiz hareketliliğe ve internetin hayatımıza girmesi olaylarına çok benziyor ama etkisi,

hızı ve ilerlemesi çok daha büyük olacağı benziyor. Bu net.

Bu konuda dünyada çok büyük bir yarış var. Yakinen takip ettiğimiz bu yarış tüm dünyayı etkileyecek boyutta ve çok büyük değişimleri yaratması muhtemel görünüyor.

Mevcut durumdan hızlıca

Yazarımızı Tanıyalım: M. Can İnce, 1989 yılında Muğla'da doğdu. 2007 yılında İTÜ Petrol ve Doğalgaz Mühendisliği'ni kazanarak İstanbul'a taşınan yazarımız 2012 yılında onur derecesi ile mezun olmuş, iş hayatına atılmış, aldığı multidisipliner eğitim nedeni ile proje yönetimi alanında ülkemizin çeşitli holdinglerinde hizmet vermiştir. Ayrıca Avustralya, Rusya, Amerika ve çeşitli Avrupa ülkelerinde danışmanlık pozisyonlarında çalışmıştır. Şu an bilişim sektöründe faaliyet gösteren M. Can İnce, kendini mühendis, geliştirici (iş, yazılım, ürün) ve birden fazla alanda uzmanlaşmış "polymath" olarak değerlendirmektedir. Teknoloji, edebiyat ve sanatı çok seven yazarımızın hobisi, açık kaynak sanat ürünlerini geliştirerek yeni sanatsal değerler yaratmak ve gençlerin geleceğimiz olduğu bilgisiyile onlara imkânları ölçüsünde fayda sağlamaya çalışmaktır.

bahsettikten sonra, en önemli sorulardan birini sormak isterim:

Tüm bunların ışığında bireysel ve / veya kurumsal olarak bizler kendimizi nasıl konumlandırmalıyız?

Bu sorunun cevabına girmeden önce hemen bir alegorik bir hikâye ile mevcut durumdaki yapıları anlatmak istiyorum.

LinkedIn’de “**Kurabiye Tadına Yolculuk**” başlığı ile bir bültenim var; orada daha önce paylaştığım bir öyküyü aşağıya bırakıyorum. Bir araba hikayesi bu...

“Günümüz dünyasında, teknolojinin hızla gelişimi hepimizi etkiliyor ve bu dönüşümün neresinde olduğumuzu anlamak bazen zor olabiliyor. Bu durumu anlamak için, arabalar üzerinden bir alegori yapalım:

1. Şoför: Arabayı kullanarak günlük işlerinizi halleden kişisiniz. Arabanın nasıl çalıştığını tam olarak bilmeseniz de, onu en iyi şekilde kullanıyorsunuz. Tıpkı bir yazılım kullanıcısının, detaylarını bilmeden yazılımı etkin bir şekilde kullanması gibi. Şoförler, teknolojiyi etkili bir

şekilde kullanan ve onunla işlerini kolaylaştıran kişilerdir.

Tamirciler, teknolojinin nasıl çalıştığını derinlemesine anlayan ve sorunları çözen kişilerdir.

2. Araba Tamircisi: Arabaların içini dışını bilen, her parçasını tanıyan kişisiniz. Arızaları tespit eder ve onarırsınız. Bu rol, bir yazılım geliştiricisine benzer; kodun her satırını bilir, hataları düzeltir ve sistemi optimize eder. Tamirciler, teknolojinin nasıl çalıştığını derinlemesine anlayan ve sorunları çözen kişilerdir.

3. Araba Üreticisi: Arabaları tasarlayan ve üreten kişisiniz. Bu rol, büyük bir sermaye ve zorluk

Şoförler, teknolojiyi etkili bir şekilde kullanan ve onunla işlerini kolaylaştıran kişilerdir.

Arabaları tasarlamak ve üretmek, büyük bir sermaye ve zorluk gerektirir. Yeni ve yenilikçi araçlar üretmek, sürekli araştırma ve geliştirme zorunluluğu vardır.

gerektirir. Yeni ve yenilikçi araçlar üretmek, sürekli araştırma ve geliştirme zorunluluğu vardır. Üreticiler, teknolojiyi baştan yaratan ve yeni çözümler sunan kişilerdir. Tıpkı büyük teknoloji şirketlerinin yeni ürünler geliştirmesi gibi.

4. Galerici (Araba Satıcısı):

Arabaları tanıtan ve satan kişisiniz. Arabanın teknik detaylarını tam olarak bilmeyebilirsiniz ama müşterilere en uygun araçları sunar ve onları pazarlama bilginizle ikna edersiniz. Bu rol, teknoloji ürünlerini pazarlayan kişilere benzer; ürünü detaylı bilmeden, kullanıcılara en iyi şekilde sunar. Galerici, teknolojiyi halka ulaştıran ve onların ihtiyaçlarına uygun çözümler sunan kişilerdir.

5. Trafik Polisi:

Araba trafiğini düzenleyen ve güvenliği sağlayan kişisiniz. Kuralların

uygulanmasını sağlar ve herkesin güvenliğini gözetirsiniz. Bu rol, teknoloji etik uzmanlarına benzer; teknolojinin etik ve güvenli kullanımını denetler. Polisler, teknolojinin doğru ve güvenli bir şekilde kullanılmasını

sağlayan kişilerdir.

Trafik polisleri, teknolojinin doğru ve güvenli bir şekilde kullanılmasını sağlayan kişilerdir.

6. Potansiyel Araba Alıcısı:

Yeni bir araba almayı düşünen, farklı seçenekleri değerlendiren kişisiniz. Henüz karar vermemiş olsanız da, teknolojiye ilgi duyuyor ve en iyi seçeneği bulmak için araştırma yapıyorsunuz. Bu rol, teknolojiye meraklı ve onu hayatına entegre

etmeye hazırlanan kişilere benzer. Potansiyel alıcılar, teknolojiyi araştıran ve en uygun çözümü arayan kişilerdir.

7. Yaya: Henüz bir arabası olmayan, arabaların nasıl çalıştığı hakkında pek bilgi sahibi olmayan kişisiniz. Bu rol, teknolojiden uzak duran veya henüz ona adım atmamış kişilere benzer. Yayalar, teknolojiyi uzaktan izleyen ve bir gün belki de ona adım atacak olan kişilerdir.

Soru şu: "Siz hangisi olmak istiyorsunuz?"

Evet sorumuza geri dönelim. Siz kendinizi hangisi olarak konumlandırılmak istiyorsunuz? Bu sorunun net

veya doğru tek bir cevabı yok. Çünkü kişiden kişiye değişken bir durum.

Ancak, teknoloji öyle bir araç ki sanal bir ortamda olup gerçek dünyaya çıktı veren sonuçları etkileyen bir yapıda. Yani bir nevi, soyut ile somutun arasında bir köprü gibi.

WhatsApp'ın yarattığı değeri hepimiz biliyoruz diye düşünüyorum.

2014 yılında WhatsApp'ın satışı gerçekleşti ve sadece 50 adet

çalışanı vardı ve bu satışın değeri 19 milyar dolar idi.

Aynı dönemde Koç Holding'in 85 bin çalışanı ile ana ortaklık payları net kârı yaklaşık 1,5 milyar dolar idi.

Sonuç olarak bugün teknoloji ile yaratılan değer hacmi inanılmaz boyutlara gelmiştir. Ayrıca, yaratılan değere harcanan emeğin

diğer türde konvansiyonel üretimlere kıyasla birim getiride incelendiğinde çok düşük olması da dikkate değerdir.

İşte tüm bunları düşündüğümüzde teknolojiden ayrı kalamayacağımız

ortaya çıkıyor. Bu noktada insan kaynağımızı da yetiştirmemiz ve aynı zamanda kurumlarımızı da geliştirmemiz gerekmektedir.

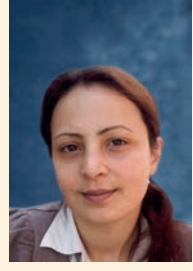
İşte bu safhada bizlere görev düşüğünü düşünmekteyim.

Bu yüzden de böyle bir yazı yazmak istedim ve kendime böyle bir konu seçtim.

Teknoloji, yapay zekâ, bilişim gibi konularda yazılarımı takip ederseniz mutlu olurum. •

canince@butundunya.com.tr

Bugün teknoloji ile yaratılan değer hacmi inanılmaz boyutlara gelmiştir. Yaratılan değere harcanan emeğin konvansiyonel üretimlere kıyasla birim getiride çok düşük olması da dikkate değerdir.

“Umut Molekülleri” **Miyokinler**

**“Umut molekülleri”
de denilen miyokinler,
kaslarınız kasıldığında
salgılanan özel
kimyasallardır.**

Kaslarınızı etkin bir biçimde kullandığınızda kas dokularınızdan vücudunuza salınan miyokinler, kan dolaşımınız yoluyla beyninize

ulaşırlar ve bir tür antidepresan görevi yaparlar. Miyokinler yani “umut molekülleri”, iltihabın azalmasına, kan şekerinin kontrol edilmesine, kanser hücreleriyle savaşıma, daha fazla yağ yakımına, beyin fonksiyonlarının gelişimine, daha az stresli hissetmenize ve öğrenmeyi kolaylaştırmaya yardımcı olabilirler. »

Araştırmacıların miyokinleri “umut molekülü” olarak adlandırmasının temel nedeni, beyinde olumlu değişiklikler yaratarak stresle başa çıkmaya yardımcı olmasıdır. Çünkü egzersiz, aynı zamanda beynimiz üzerinde olumlu etkisi olan dopamin, noradrenalin ve serotonin gibi nörotransmitterleri de serbest bırakır. Kaslarınızın kasılmasını sağlayan her tür spor; yürümek, bisiklete binmek, koşmak, ağırlık kaldırmak, dans etmek ya da yüzmek, bu olumlu etkilerin vücudunuza yayılmasına katkı sağlar.

üretilen sitokinler ve diğer proteinlerdir. Fiziksel hareketlerimizin yol açtığı kas kasılmaları yoluyla kan dolaşımına girerler ve endokrin etkiler yaratırlar. Beyin fonksiyonlarını etkileme konusunda benzersiz bir yeteneğe sahip olan miyokinler, doğrudan zihinsel strese karşı dayanıklılığı artırır, depresyon ve travma semptomlarını azaltır ve beyni yaşa bağlı zararlı etkilerden korur.

Miyokinler, hem bedende hem de beyinde mikro haberciler gibi davranarak, daha güçlü ve sağlıklı olmaları için sinyaller gönderir.

Kaslarınızın kasılmasını sağlayan her tür spor, olumlu etkilerin vücudunuza yayılmasına katkı sağlar.

“Umut molekülleri” olarak da bilinen miyokinler, güçlü zihinsel stres gidericilerdir; beyin yapısını ve işlevini güçlü bir şekilde etkilerler. Miyokinler, bedendeki kaslar tarafından üretilir. İltihabı azaltarak, yağ oksidasyonunu artırarak, glikoz seviyelerini dengeleyerek ve bilişsel gerilemeyi önleyerek genel sağlığı desteklerler. Miyokinler, kaslar tarafından

“Umut molekülleri”, metabolizmanın genel sağlığı ve gelişimi, iltihabın azaltılması ve kas gücünün artırılmasına da katkıda bulunurlar.

Kaslar, hareket, ruh hali, duygular ve beyin arasındaki kimyasal bağlantıyı sağlayan miyokinler, ruh halini iyileştirici etkisiyle de öne çıkıyor. Fiziksel egzersizden zihinsel sağlık için bu kadar iyi olmasının nedeni, bu kas-beyin bağlantısını

sağlayan miyokinler olabilir. Fiziksel aktivite ile ruh sağlığı arasındaki bağlantı, özellikle çocuklar ve gençler için de geçerlidir. Norveç'te yürütülen geniş kapsamlı bir araştırma, gençlik sporlarına katılan gençlerin daha yüksek öz saygıya ve yaşam memnuniyetine sahip olduğunu gösterdi. Ayrıca, hareketsizlik ile zayıf ruh sağlığı arasındaki net ilişkiyi ortaya koyan pek çok araştırma da var.

Beyinlerimiz ve bedenlerimiz egzersiz ve fiziksel aktivite ile daha iyi çalışır ve daha fazla egzersiz bizi daha az kaygılı ve depresif hale getirir. Egzersiz, zihinsel sorunlardan muzdarip olanlar için çok güvenli ve asosyal olmayan bir tedavi seçeneğidir. Hareketin yoğunluğunu artırmak, kan dolaşımındaki umut moleküllerinin sayısını artırır ve daha fazla fayda sağlar. Hekimlerin artık daha fazla açık havada zaman geçirmeyi, günlük yürüyüşleri ve birebir insan iletişimini önceleyen "sosyal reçeteler" önermeleri şaşırtıcı değildir.

Bazı sağlık psikologlarına göre, biliminsanlarının "vücudun kendi antidepresanını nasıl üretebildiği" ve "umut molekülleri"nin genel sağlığımız üzerindeki olumlu etkilerini keşfetmeleri, son on yılın en heyecan verici keşfidir. Sağlık psikoloğu,

öğretim görevlisi ve yazar Dr. Kelly McGonigal, kaslarımızın bir endokrin organı gibi davranarak hareket sırasında kasıldıklarında kan dolaşımına miyokinler gibi kimyasallar salgıladıklarını belirtiyor. Vücudun hemen her sistemi için olumlu et-

kilere sahip miyokinlerin özellikle beyin üzerindeki etkilerinin son derece yararlı olduğuna dikkat çeken Dr. Kelly McGonigal, "Yürüyüşe ya da koşuya çıktığınızda veya ağırlık

Dr. Kelly McGonigal

"Yürüyüşe ya da koşuya çıktığınızda veya ağırlık kaldırdığınızda kaslarınız kasılır ve bu proteinler kan dolaşımınıza salgılanır ve beyninize gider."

kaldırdığınızda kaslarınız kasılır ve bu proteinler kan dolaşımınıza salgılanır ve beyninize gider. Ve beyninizde anti-depresan gibi etki edebilirler. Beyninizde

zi strese karşı daha dayanıklı hale getirebilirler, motivasyonunuzu artırabilirler; deneyimlerden ders çıkarmanıza yardımcı olabilirler. Ve bu kimyasalları almanın tek yolu kaslarınızı kullanmaktır. Bu, en iyi halimize ulaşabilmemizin bir parçasıdır; kaslarımızı kullanmalıyız." diyor.

Egzersiz hem beyin sağlığımız hem ruh sağlığımız hem de genel beden sağlığımız üzerindeki olumlu

etkileri, fiziksel egzersizle ömrümüz boyunca sürmesi gereken bir ilişkiyi ne denli erken kurarsak, o denli kazançlı olacağımızı ve yaşam kalitemizi artırabileceğimizi yadsınamaz bir bilimsel gerçek olarak önümüze koyuyor. Bu nedenle fiziksel aktiviteyi yalnızca formda kalmak, dönemsel olarak dilediğimiz kiloya ulaşmak gibi sınırlı bir araç olarak düşünmek yerine, hem bedensel hem de zihinsel dayanıklılığımız için en yakın dostumuz olarak düşünmek daha yerinde bir yaklaşım olacaktır.

Bu nedenle, örneğin kendini-zi kötü hissettiğinizde, Netflix'te bir dizi izlemeye yönelmeden ya da sosyal medyada olup bitenlerin o sonsuz kaydırmacasına kapılıp kendinizi ve kendi yaşamınızı başkalarıyla kıyaslama döngüsüne düşmeden önce, bedeninizin ve zihninizin gereksinim duyduğu

“umudun” kaslarınızda ve harekette saklı olduğunu anımsayın. Yürüyüş yapın, merdiven çıkın, arabanızı en uzak park yerine park edin, markete yürüyün, yüzün, zıplayın veya gönülünüzce dans edin. Hangi aktiviteyi seçerseniz seçin, kaslarınızı harekette geçirdiğinizi ve bunun da size iyi gelecek miyokinleri serbest bırakacağını bilin. Kaslarımız kişisel eczanemizdir; kaslarımızın bedenimize “umut molekülleri yayan” iyileştirici gücünden yararlanmanın biricik yolu ise kalkıp harekete geçmektir. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Yararlanılan Kaynaklar:

- “Muscle-Organ Crosstalk: The Emerging Roles of Myokines”, Mai Charlotte Krogh Severinsen, Bente Klarlund Pedersen, Ağustos 2020, pubmed.ncbi.nlm.nih.gov
- “The secret to why exercise is so good for mental health? ‘Hope molecules’”, Devi Sridhar, 4 Mayıs 2023, theguardian.com
- “Myokines: The Hope Molecule”, Dr. Ram Rao, 15 Ağustos 2023, apollohealthco.com
- “How to get your ‘hope’ molecules flowing”, Lyonel Lumarque, 21 Mart 2021, getlyonstrong.com

BİLİYOR MUYDUNUZ?

Koalalar günde 18 saat uyurlar.

Koalalar normalde günde 18-22 saat uyurlar. Bunun nedeni yedikleri besinleri düzgün bir şekilde sindirecek kadar enerjiye sahip olmalarıdır.

Kedilerin yüz tane ses teli vardır.

Kedilerin iki ana ses teli vardır ve

100'den fazla farklı türde ses çıkarabilirler. Boğazdaki trakea ve kıkırdak ile birlikte çalışırlar.

Ördekler başlarını sallamadan yürüyemezler.

Ördekler genellikle ruh hallerini belirtmek için bazen de çiftleşme mevsiminde flört etme amacıyla başlarını sallarlar..

Rönesans sanatını koruyan ve yaşatan etkileyici mirasın öncüsü

Giorgio Vasari

Yazan: SONGÜL SAYDAM

2 500 yıl önce Hipokrat “Sanat uzun, hayat kısa” demişti. Sanat, insanlıkla doğdu ama bugünkü anlamda adını Rönesans’ta aldı. Antik çağ filozofları resim ve heykeli “taklit” anlamına gelen “mimesis” ile dile getiriyorlardı. Sanatçıya, ressam ve heykeltıraş yanında aşçıyı da anımsatan birisi için çalışan usta anlamında Demiourgos deniliyordu. Sanat tarihi ise daha doğmamıştı. Heykeltıraş Polykleitos, Romalı devlet adamı Yaşlı Plinius gibi yorumcular vardı. Onlar sanatı değil sanat yapıtlarını, ne zaman, neden, nasıl, kim tarafından yapıldığını, toplumda bıraktığı etkiyi anlatıyorlardı. Geriye kalanlardan biri de Plinius’un birçok sanatçıyı ve yapıtlarını incelediği otuz yedi ciltlik ansiklopedik çalışması Doğa Tarihi’ydi. »

Dinlere, mitolojiye kutsal sözlerden çok, kutsallığı dile getiren resim ve heykeller güç kattı. Tek tanrılı dinlerden önce sanat görkemli, bereketli çağını yaşadı. **“Dünyayı güzellik kurtaracak/ Sevmekle başlayacak”** dese de şair, güzelliğin gücünü kırmak, onu yok etmek için ilk düşman sayılan, saldıırıya, kıyıma uğrayan hep sanat oldu. Sevmenin karşısına nefreti koydular. Sanat, teolog Aziz Augustine’e çok şey borçlu. **“Sanatla, izleyicinin resmi tıpkı birinin bir kitabı okuduğu gibi”** okuduğuna dikkat çeken Aziz Augustine, görsel imgerlerin ibadetteki rolünü

Aquinalı Thomas

anlatarak sanatı dinsel bağnazlığın gazabından korumaya çalıştı. **“Güzellik öze ilişkindir, bakanın gözlerinde değildir. Üstelik güzellik Tanrı’dan türemiştir. Ruhlardan yayılıp hünerli ellere ulaşan buradaki büütün bu güzel şeyler, ruhumun gece gündüz hasret kaldığı ruhlar üstü Güzellik’ten gelir.”** gibi yorumlarıyla sanatı, sanatçıyı ruhani sınıfın bir parçası gibi görmeye çağırırdı.

“Resim kiliselerde okuması olmayan sıradan insanlara yol gösterir, dinsel düşüncüyü sürekli gözler önüne getirerek insanların

zihninde devam ettirir ve sadakat duygularını tazeler.” diyerek sanatın gerekliliğini savunan Aquinalı Thomas, putperestlik suçlamasıyla sanatı yok etmeyi amaçlayan, pusuya yatan ve saldıracak yer arayan nefret hareketlerin önüne geçti. Sözüün; dil, yazma, okuma sorunu var-

dı. Gözüün yoktu. Din özellikle Hristiyanlık, kutsal metinlerden çok resim sanatının betimlediği kutsal anlatılarla yayıldı, güç kazandı. Hac, kutsal topraklara yolculuk sırasında görülen görkemli mimari yapıtlar, sanat eserleri göz kamaştırmakla kalmadı, sanat ve sanatçı geçmiştten gelen

mirasla buluştu. Sanat tehlikeli sülardan güvenli ve özenilen alana ilerledikçe geçmiş dönem yapıtlarına, sanatçılarında ilgi, yönelim artı.

Alanında bir ilk olarak kabul edilen “Yorumlar” adlı kitabında Ghiberti, Antik Çağ’dan başlayarak yaşadığı (1378-1455) yıllara kadar sanatın gelişimini yazdı. Sanata ilgi Romalı Vitruvius’un “Mimarlık Üzerine On Kitap” adlı yapıtının yeniden keşfini ve basılmasını sağladı. Ruhani sınıfın saldırı, savaş alanından

çıkartılan sanat, dinin cephesine taşınsa da tarih, felsefe ve edebiyatla yakınlaşması sanatçıya kimlik; sanata ad ve akademik yer kazandırdı. Bunu da başaran Sanat tarihinin, güzel sanatların kurucusu, yapıtı 475 yaşına basan Giorgio Vasari’ydi. İllklerle imza atan Vasari, 1550’de ilk, 1568’de gözden geçirilmiş, genişletilmiş ikinci baskısı yapılan kısaca “Sanatçıların Hayatı” adlı ilk sanat tarihi kitabı sayılan yapıtıyla ilk sanat tarihçisi ünvanını aldı. Vasari’yi Felemenk ressam Mander “Ressamın Kitabı”, Fransız mimar ve yazar Felibien 8 ciltlik “Antik ve Modern, En Mükemmel Ressamların Hayatları ve Yapıtları Üzerine

Sanat tarihinin ilk modern yorumu olan kitabıyla Vasari, yalnızca sanat tarihini inşa etmekle yetinmedi, Floransa'yı da bu tarihin merkezine yerleştirdi.

Konuşmaları”, İtalyan Bellori ve Poussin “Modern Ressam, Heykeltıraş ve Mimarların Hayatları” adlı çalışmalarıyla izlediler.

Sanat tarihinin ilk modern yorumu olan kitabıyla Vasari, yalnızca sanat tarihini inşa etmekle yetinmedi, Floransa’yı da bu tarihin merkezine yerleştirdi. Tıpkı felsefenin merkezine Atina’nın yerleştirilmesi, felsefenin Thales, Socrates / Platon ile başlatılması gibi. Sanat tarihini Floransa’da taşlara koyun resimleri yapan Ciriabue’nün keşfettiği, “harika çocuk”, “yoksul”, “genç çoban” Giotto ile başlatan Vasari’nin sanatın

kökeni konusunda farklı bir bakış açısı vardı.

“Sanat adı verilen bir şey yoktur aslında, yalnızca sanatçılar vardır; yani bir zamanlar renkli topraklarla bir mağaranın duvarı beceribildiklerince bizon resmi çiziktiren, bugünse boya satın alıp reklam afişleri yapan ve yüzyıllardan beri daha birçok başka şeyler üreten insanlar.”

Doç. Dr. Bedrettin Cömert

ilk tanıtım yazısı yazdığı Vasari, bugüne ulaşan mektuplar aldığı Michelangelo'nun öğrencisiydi. 16. yüzyılda Martin Luther'in 95 maddelik teziyle başlayan Protestan ayaklanmaları Roma'ya sızdığında, öğretmeni Michelangelo'nun yaptığı David heykelinin kolu kırıldı. Vasari bu kırık kolu sakladı. Yıllar sonra sanata altın çağını yansıtan Medici döneminde heykelin onarılmasını sağladı. Bu saklama ve sağlama inceliği, sanatı ve sanatçıyı tanı(t)maya, anla(t)maya, yaşa(t)maya, ölümsüzleştirmeye dönüştü. Kuşkusuz ondan önce de sanat ve

sanatçı vardı ancak bütün yönleriyle tanınmanın öncülüğünü Vasari yaptı.

Disegno sözcüğünü ilk kez kullanarak, deseni ön hazırlık çizimi olmaktan, resmin gerisinde kalmaktan çıkaran Vasari ona tasarım kimliğini kazandırdı. Sanatın koruyucusu, kolayıcısı Medici ailesinin desteğiyle 1563'te kurduğu “tasarım” adını verdiği ilk güzel sanatlar akademisi, Accademia del Disegno'nun başına geçti. Esnaflıktan, zanaattan, sanata geçişin kapısını açtı. Vasat bir ressam gibi gösterilerek küçümsenmeye çalışılan Vasari çok başarılı bir ressam ve mimardı. Sanatçıyı, yaşamını, eserlerini, iç dünyasını, onu şekillendiren çevresel, toplumsal, siyasal ve kültürel olayları dilinin döndüğünce ve koşulların elverdiği ölçüde anlatarak, dünyanın ilk sanat tarihçisi oldu. Adları, yaşamları, ürünleri ile sanatçıları; öyküleriyle görkemli eserleri ölümsüzlüğe taşıdı. Onun sayesinde dünya Fra Angelico, Tiziano, Donatello, Salvati, Cimabue, Giotto'yu ve eserlerini tanıdı. Resmin, heykelin, sanatın yazısını yazan Vasari, felsefenin, edebiyatın da resmini yaptı. “Altı Seçkin Toskanalı Şair ve Yazar(ı)” tablosunda ölümsüzleştirdi.

Zanaatkâr bir aileden gelen Vasari'nin adını taşıdığı dedesi sarıydı. Dede sarı Vasari doğduğu yerden doyacağı kentte göç ettiğinde ressam olarak da bütün yörede ün kazandı. 30 Temmuz 1511'de doğan torunu ise dedesinden aldığı

yeteneğe bir de dünyanın ilkleri olma ünvanını kattı. Sanatın akademik bir yapıya kavuşmasına öncülük etti. Vasari'nin Floransa'da 1563'te kurduğu ilk Sanat Akademisi, adını Atika kahramanı Akademos'un mezarının olduğu koruluktan alan Platon'un eğitim verdiği Atina'daki Akademia'dan devraldı. Kurum sanat ve bilimi ilerleten toplanma veya öğrenme yeri olurken, sanatçıları tutsak edildikleri esnaf zincirinden kurtardı. Vasari, sanat eserlerini mekanik yollarla çoğaltmaya öncülük etti. Sanatçıların eskizlerini toplayan ilk koleksiyoncu olarak, modern müzeciliğin babası sayılan Vasari, bitmemiş, tamamlanmamış eserlerin de büyük değeri olduğunu gösterdi. Rönesans terimini de o ilk kez 475 yıl önce basılan Türkçeye 462 yıl sonra Elif Gökteke'nin kazandırdığı sanat tarihi alanında ilk yapıt sayılan "En Yetkin Ressam, Heykeltıraş ve Mimarların Yaşam Öyküleri" kitabında kullandı.

Babası yoksul bir adamdı. Giorgio Vasari'nin resim yeteneğini eve gelen akrabalarından Signorelli fark etti. Onunla ilgilendi, ilk temel eğitimi verdi ve ustalardan ders almasını öğütledi. Parlak bir çocukluk yaşayamayan Vasari için bu iç dünyasına ışıktı. Okula başladı. İzbe ortamdan çıkınca parlak güneş ışığı onu sağlığına kavuştu.

Kentlerine gelen yaşamında unutulmaz bir iz bırakan renkli cam ustası Fransız Guglielmo'dan çizim dersleri aldı. Bu arada kendi kendine bilim, sanat ve kültürün dili Latinceyi öğrendi. Hümanist yazarlardan ders aldı. Atölyelerde çalıştı. Atölyeleri gezen kardinal, dikkatini çeken Vasari'yi sanatın başkenti Florence'a götürmek için babasından izin aldı. Vasari'yi Rodos Şövalyesi Vespucci'nin evine yerleştirdi. Her gün iki saat hümanist Valeriano'dan, Medicilerin gelecekte tahta çıkacak olan çocukları Ippolito ve Alessandro ile birlikte eğitim aldı. Andrea del Sarto atölyesinde çalışırken savaş her tarafı sardı.

Sanatçıların eskizlerini toplayan ilk koleksiyoncu olarak, modern müzeciliğin babası sayılan Vasari, bitmemiş, tamamlanmamış eserlerin de büyük değeri olduğunu gösterdi.

Kent saldırıya uğradı. Saldırganlar Michelangelo'nun ünlü David heykelinin kolunu kırdı. Vasari onu alıp bir yere gizledi. Mediciler kentten sürülünce, Vasari doğduğu kente döndü. Kuyumcu çıraklığı ardından

küçük işler aldığı atölyesini kurdu.

O kaçtıkça savaş onu kovaladı. Kentten kente dolaşıp durdu. Her gittiği yerde izler bıraktı. İmparator Şarlken'in gelişi için hazırlanan süslemelerde çalıştı. Roma'da kardinal olan çocukluk arkadaşı Ippolito de Medici'nin yanında mitolojik konulu resimler yaptı. Floransa'da Dük Alessandro de Medici'nin portrelerini, Medici Sarayı için freskler yaptı. Dük öldürülünce her sıkıntılı dönemde en ağır bedeli sanat ve sanatçı ödediği için ona yol göründü. Camaldolesi Manastırı için Vafizci Yahya ve Aziz Hieronymus'lu Meryem, Çocuk İsa, İsa'nın Doğumu, Mezara Konuş yapıtlarını yaptı. Banker Bindo Altoviti'den aldığı destek ile Lekesiz Gebelik yapıtını hazırladı. Sanat doğmak için sanatçıya, sanatçı da yaşamaktan öte

yapıtları üretmek için desteğe gereksinim duyar. O dönemin, o toprakların sanatın merkezi olmasını ve altın çağını yaşamasını sağlayan kendileri için olduğu kadar kentleri için para harcayanlardı.

Eline biraz para geçen Vasari önce, içini resimlerle donatacağı evi yaptı. Roma ve Venedik gezilerine çıkan Vasari, gördüğü yapıtlar, sanatçılar hakkında notlar tutmayı daha da derinleştirdi. Venedik'te arkadaşı Aretino'nun "La Talanta" oyununun sahne düzenlemesini yaptı. Kız kardeşini kabul eden manastır için para veremedi, karşılığında bir dizi resim yaptı. Ev sahibi olduktan sonra onu kardinal evlenmeye ikna etti. 1549'da Niccolosa Bacci ile evlendi. Tam bir işkolikti. İşe koştüğunda

Giorgio Vasari / Tapınakta Sunum 1545

eşine şiirlerle ve mektuplarla eşlik etti. Bu arada ressamlığı ve mimarlığını unutturacak çalışması, ona dünyanın ilk sanat tarihçisi ünvanını veren kitabının Floransa'da basımı başladı. Bu kitabı yazma düşüncesi Roma'da Kardinal Alessandro Famese'nin evinde tarihçi Giovio ile konuşurken ortaya çıktı. Giovio böyle bir kitap düşündüğünü ama onu aştığını söyledi. Vasari kolları bu kez kitap için sıvadı.

Istanbul dünyanın en önemli güç merkezi olarak yükselirken Osmanlının küçümsediği ticaret, mali işler, zanaat kaçmayan, bilim, sanat, kültür kaçan gayrimüslimlerin elinde kaldı. Köle ticaretini yasaklayan Osmanlı, ticaret yollarını güvenli kıldı. İstanbul'da Floransalı tüccarlara verilen ayrıcalıkla Floransa ve Mediciler'in serveti arttı. Fatih sürekli saldırı ve yağmaya uğrayan, beslenme kaynakları kurumaya başlayan, bilim, sanat, kültür açısından da kan, güç ve itibarını yitiren İstanbul'u yeniden hayata kavuşturmaya başladığında yeni bir dönem başladı. Dünyanın jandarması olmaya itilen, öz kaynaklarını ele geçirdiği toprakları elde tutmak için harcayan Osmanlı silaha; Avrupa sanata, bilime, sabana ve en önemlisi muhasebeye sarıldı.

Sanat ve sanatçıların geçmişine ışık tutan Vasari, geleceğe de iletiler gönderdi:

“Bazı insanların gayretle çalışarak, kimilerinin okuyup yazarak, kimisinin taklit ederek, kimisinin fen

bilgisi sayesinde (fen, sanata çok yardımcıdır), kimisinin de bunların çoğunu ya da tümünü bir araya getirerek büyük birer sanatçı olduğu elbette doğrudur.

Bir insanın başına gelebilecek en kötü şeylerden birisi, başka insanlara yararlı olmak ve isim yapmak amacıyla çok çalışıp araştırmak ama sonra hastalık, belki de ölüm yüzünden başladığı işi tamamlayamamak olsa gerekir. Kişi çoğunlukla ardında neredeyse bitmiş ya da güzelce şekillenmeye başlamış yapıtlar bırakır ama bunları soylu aslan postuna bürünmeye çalışan haddini bilmez eşekler gasp eder.

Açıkçası, zaman doğrunun basıdır derler, er ya da geç gerçeği ortaya çıkarır, yine de işi yapan kişinin hak ettiği şan şerefi bir süreliğine çalarlar.”

Hayatın doğurduğu sanat insanlığı doyurdu. Zamanın ruhunu gözetmeyenler Vasari'yi sanat tarihini sadece biyografi ile anlaşılabilir, bireysel dehanın dışavurumu gibi gördüğü; “üst sınıftan beyaz bir erkek” olarak sanatçıyı kısa hayat öyküleri içinde, toplumsal ve siyasal ortamlarından uzak tuttuğu gerekçesiyle eleştirdi. Her meyvye veren ağaç gibi taşlandı Vasari. Meyvelerine erişemeyenlerce de, meyvelerinden beslenenlerce de. “Böyle değil de öyle” meyvye verdi diye küçümsendi.

O bir serçe kuştı. Sanatı, sanatçıları, yapıtları yok olmaktan kurtaran, gagasının ve kanatlarının taşıyabildiği ölçüde geçmişten geleceğe taşıyan bir serçe kuştı Vasari. •

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Aşağıdakilerden hangisi bitkisel ve hayvansal hücrelerin her ikisinde de bulunur?

- a-Klorofil
- b-Büyük koful
- c-Hücre duvarı
- d-Hücre zarı

2-Beyin Zarı iltihabına ne denir?

- a-Mirenjit
- b-Menenjit
- c-Flebit
- d-Sinüzit

3-Aşağıdakilerden hangisi I. derece hayati organ değildir?

- a-Kalp
- b-Böbrek
- c-Akciğer
- d-Beyin

4-Bir yazarın gezdiği, gördüğü yerler hakkında yazdığı esere ne ad verilir?

- a-Babürname
- b-Sürname
- c-Seyahatname
- d-Geziname

5-Hastalık etkenlerini zararsız hale getirmek için vücudun çıkardığı maddeye ne ad verilir?

- a-Antikor
- b-Anestezi
- c-Atropin
- d-Serum

6-Sonbaharda kuruyup dökülen ağaç yaprağına ne ad verilir?

- a-Gazel
- b-Sarılık
- c-Kamer
- d-Kaver

7-Verem hastalığının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- a-Virüs
- b-Mantar
- c-Protista
- d-Bakteri

8-Kuş Gölü'nün yer aldığı Manyas ilçesi hangi ilimize bağlıdır?

- a-Yalova
- b-Bursa
- c-Balıkesir
- d-Bilecik

9-Aşağıdaki spor branşlarından hangisi atletizmin bir dalıdır?

- a-Softbol
- b-Üç adım atlama
- c-Plaj voleybolu
- d-Trambolin

10-Bitkiye turuncu rengi veren maddenin adı nedir?

- a-Karoten
- b-Oksidasyon
- c-Okaliptüs
- d-Beta

11-"Parşömen" kelimesinin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- a-Bergama İşi
- b-Bergama Kumaşı
- c-Bergama Derisi
- d-Bergama Kağıdı

12-Sabun üretiminde kullanılan en temel hammadde hangisidir?

- a-Protein
- b-Magnezyum
- c-Kükürt
- d-Yağ

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Savaştepe Arı Kovanı Gibiydi

Köy enstitülerinde eğitim bütün hızıyla sürüyordu. Mevsim yaz olmasına karşın eğitime ara verilmemişti, bundan sonra da verilmeyecekti. Yılın on iki ayı, eğitim öğretim, aralıksız sürecekti. Öğrenciler sınıf sınıf birer buçuk aylık tatillere gönderilecek, okul hiçbir zaman öğrencisiz ve öğretmensiz kalmayacaktı.

Öğretmen yetiştiren normal kent öğretmen okullarında okulların kapısına kilit vurulmuş, öğretmeni

Olay,
1940 yılının
Ağustos
ayında
yaşanmıştır.

öğrencisi yaz tatiline çıkmışlardı.

Diğer köy enstitüleri gibi Savaştepe’de de aylardan ağustos olmasına karşın çalışmalar hız kesmemişti. Üstelik özellikle inşaat işlerine daha bir hız verilmişti. Çifteler Köy Enstitüsü’nün iki ve üçüncü sınıflarından 25 kişilik bir ekip gelmiş, kolları sıvamışlardı. Konukların yatması için köy kahvesinin üzeri kiralanıp yatakhane olarak düzenlenmişti.

Okul kurağı olarak köyün »

Kız öğrenciler de boş durmuyor kireç eritiyor, harç karıyorlardı.

güneybatısındaki terk edilmiş bir mezarlık seçilmişti. Burası meşe ve palamut ağaçlarının sık olduğu eğimli bir araziydi. Önce kazıklar çakıldı, ipler gerildi. Çifteler ekibi, Savaştepe'nin gençleri ve özellikle de eğitmen adayları kazmaya, küreşe sarıldılar.

Binanın temel yeri kısa sürede açılıp hazır edildi. Savaştepelili Ali Usta'nın rehberliğinde temelin taş duvarlarını ördüler. Savaştepeliler'in yapıcılık deneyimi sınırlıydı. Bu nedenle harç karmak, taş taşımak ve ustaların istediği gereçleri getirmek işini Çifteler'in usta öğrencileri yapıyorlardı. Binaının her geçen gün

biraz daha yükseldiğini görmek çalışanları mutlu ediyordu. En çok da kesim illerinden gelen Savaştepe'nin öğrencileri seviniyorlardı. Ne de olsa içinde okuyacakları, yatıp kalkacakları yerdı burası ve kendi emekleriyle yükseliyordu. Bina bittiği zaman alt katında derslikler, depo ve tuvaletler; üst katında iki yatakhane, revir ve ecza odası olacağı söyleniyordu.

Kiralık bir köy evinde kalmakta olan kız öğrenciler de boş durmuyorlar, kardıkları harçları teskerelerle taşıyorlardı.

Binanın su basmanından sonra Ustabası Sili gelmişti Savaştepe'ye. Öğrenciler onun güdümünde çalışıyorlardı. Yapılacak her yeni işte önce bizzat kendisi işi yaparak öğrencilere gösteriyor, sonra -kendine özgü söyleyişle- "Simdi sen yapoor, ben bakoor." diyordu. Sili

Savaştepe arı kovani gibiydi.

Usta'yı izleyen öğrenciler gördüklerini uyguluyorlar, yanlış yaparlarsa Sili'nin uyarısıyla karşılışıyorlardı.

Savaştepe, arı kovanı gibiydi. Harç karanlar, tuğla taşıyanlar, kiremit indirenler, kapı pencere takanlar, çatı tahtası hazırlayanlar... Kış gelip kapıya dayanmadan, bina bir an önce bitirilmeli, yatakhanelere yataklar atılmalı, öğrenciler kışı sıcacık yataklarında geçirmeliydiler.

Savaştepe'nin kurucu müdürü Sıtkı Akkay öğrencilerle birlikte işbaşında.

Havaalar iyice soğumuş, geceleri kırağı ve don olmaya başlamıştı.

İki kat olarak düşünülen binanın kiremit altı tahtaları çakılıyordu. Bu iş biter bitmez kiremitler döşenecekti. Sili Usta çatıda, yapılan işi denetliyordu. Birden bir patırtı duyuldu. Sili'nin bastığı tahtanın üzerindeki kırağı, kaymasına neden olmuş, Sili düşmekten son anda kurtulmuştu. Hepsi derin bir nefes aldı. Ama bir önlem alınmalıydı. Hemen çatı arasında ateş yakılarak tahtaların üzerindeki kırağının erimesini sağladılar.

Müdür Sıtkı Akkay, yardımcı İsmet Kültür, öğretmenlerin tümü ve öğrenciler hepsi kiremitleri sırtladıkları gibi çatıya kadar ulaştırdılar. Sili ve Ali Usta'nın gözetiminde üç günde ancak döşeyebildiler kiremitleri. Artık yatakhaneye ranzaları yerleştirip, yatakların üzerine uzanabilirlerdi.

Çifteler ekibinden Mehmet Ünüvar o gece Savaştepe'li Refik Cevahir'le konuşuyordu:

“Refik arkadaş, yarın Çifteler'e gittiğimizde birisi bana derse ki bu Savaştepe'ye niçin Savaştepe denmiş, ben ona ne diyeyim?”

Refik, bu konuda Ünüvar'ı aydınlatabilecek bilgiye sahipti. Öğretmenlerinden duyduklarını ona aktardı:

“Savaştepe eskiden küçükçük bir köymüş. Hatta o kadar küçükmüş ki yakınındaki Sarıbeyler Köyü'ne bağlıymuş. Adı da Kiresun' muş. Millî Mücadele'nin ilk büyük çarpışması Kiresun'un tepelerinde yapılmış.”

Yunanlar Anadolu'yu işgale başladıkları sırada kuvvetlerini Bergama'da toplayarak Soma-Kiresun yolu ile Balıkesir-Bursa yönünde ilerlemek istemişler. Ama civardaki köylüler birleşmişler, yer yer

*direnış çete-
leri kurmuş-
lar. Düşmanı
hırpalamak,
ilerlemeleri-
ni durdurmak
için ellerine
geçirdikleri si-
lahlarla vu-
ruşmuşlar.*

*Tam teçhi-
zathı bir Yunan
tümeni bu çe-
te baskınları
karşısında ilk
günlerde çok
bunalmış, bü-*

*yük bir kuvvetle karşı karşıya oldu-
ğunu sanmış. Ama çetelerin gücü ne
ki? Topu topu en fazla yüz, bilemedin
iki yüz kişilik bir köylü gücü. Uzun
müddet direnememişler düşmanın
düzenli birliği karşısında. Adım adım
geri çekilerek Karaçam denilen ye-
re mevzilenmişler. Burada tam sekiz
gün direnmişler. Bu direniş Millî Mü-
cadele'nin ilk silahlı direniş olmuşt.*

*O sekiz günlük zaman, cephe
gerisinde hazırlıkların tamamlan-
masına fayda sağlamış. Otuza ya-
kın şehit vermiş çeteler. Onların
anısına yapılan şehitlik, şimdi Sa-
vaştepe'nin övünç kaynağı olarak
yükseliyor. İşte bu direnişe atfen, Ki-
resun adını Savaştepe'ye çevirmiş
hükümet adamları."*

Millî Mücadelenin ilk silahlı direnişinin yapıldığı yer:
Savaştepe Şehitler Tepesi

Mehmet Ünüvar:

*"Ohoo!" dedi. "Biz de tam ada-
mına sormuşuz, ayaklı kütüphane
gibi mübarek." diyerek şakayla ka-
rışık hoşnutluğunu dile getirdi.*

Refik, beğenilmenin verdiği çoş-
kuyla artı bilgi vermeyi sürdürdü:

*"Şimdi Balıkesir'e bağlı bir na-
hiye merkezi Savaştepe. İzmir-Ban-
dırma demiryolu üzerinde bir tren
istasyonu. Balıkesir'e uzaklığı 57
kilometre. Eskiden bir kervan yo-
lu üzerindeymiş ama eskiden. Yıl-
larca ne insan eli değmiş ne insan
emeği."*

*"Bizim ellerimizi saymazsan ta-
bii." dedi Ünüvar. •*

Refik Cevahir, Aynı Yolda Aynı Emek, 1996, s..8, 34

*"Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler milletlerini
yaşamak ve ilerlemek imkânlarına kavuştururlar."*

Mustafa Kemal Atatürk

Trump'ın İran Politikasının Enerji Piyasalarına Olası Etkileri

Trump ve İran'a “Azami Baskı”

Beyaz Saray'a yeniden yerleşen ABD Başkanı Donald Trump, hızlı bir giriş yaptı. Kanada'yı ABD'nin 51. eyaleti yapmak, Meksika Körfezi'nin adını “Amerika Körfezi” olarak değiştirmek, Grönland'ı ABD

toprağı yapmak gibi “çılgın projelerinin” arasına, önem sırasını en tepeye koyduğu “İran sorununu” yerleştirmeyi de ihmal etmedi. Bir yandan İran ile doğrudan müzakereler yoluyla nükleer programını engellemeyi hedeflerken, diğer yandan İran'ın başlıca gelir kaynağı olan »

petrol ihracatını “sıfırlayacak” tedbirler alıyor (Azami Baskı). Bunlara paralel olarak da aba altından sopa göstermeyi ihmal etmiyor. Trump, nükleer programı konusunda müzakerelere girmemesi halinde İran’ı, bombalamakla ve ikincil tarifeler uygulamakla tehdit etti. Trump, 30 Mart’ta NBC News’e verdiği röportajda, “Bir anlaşma yapmazlarsa bir bombardıman olacak.” dedi. Müzakerelerin başarısız olması durumunda ikincil tarifelerin uygulanabileceği “bir şans olduğunu” da sözlerine ekledi.

İran’a yönelik doğrudan bir askeri müdahalenin enerji piyasaları üzerindeki olası sonuçlarını değerlendirebilmek açısından, erişilebilen en güncel ve “güvenilir” veriler temelinde, bir analiz yapmaya çalışalım.

İran Enerji Görünümü

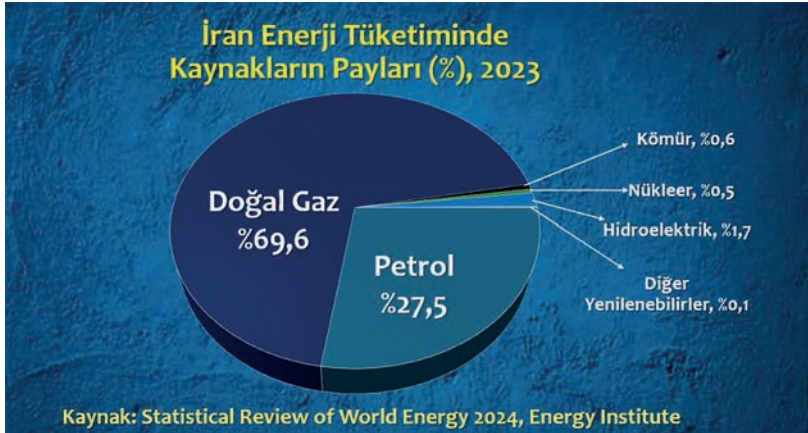
İran, 2025 Nisan ayı itibarıyla, yaklaşık 92,3 milyon nüfusa sahip, 2023 yılı Gayri Safi Hasılası 405

milyar dolar olan bir ülke konumundadır. Dünyanın üçüncü en büyük petrol rezervlerine (208,6 milyar varil, dünya toplamının %11,7’si), dünyanın ikinci en büyük doğal gaz rezervlerine (34 trilyon metreküp, dünya toplamının %16,3’ü) sahiptir (World Energy Review 2024, ENI). İran, 2023’te OPEC’in dördüncü en büyük ham petrol üreticisi ve 2022’de dünyanın en büyük üçüncü kuru doğal gaz üreticisi oldu.

2023 yılında tükettiği enerjinin, %27,5’ini petrolle, %69,6’sını doğal gazla karşıladı. Diğer kaynakların payları ise ihmal edilebilir oranlarda kaldı.

Elektrik tüketiminde ise (2023 yılı) doğal gaz en büyük paya (%81,8) sahip. Petrolün payı %6,8, hidroelektriğin payı ise %5,7 oldu.

Dünyanın en büyük doğal gaz rezervlerine sahip olan İran’ın doğal gaz üretimi, yıllardır petrol ve doğal gaz sektörüne yönelik yaptırımlar ve buna bağlı olarak gerekli

yatırımların yapılamaması nedeniyle, kapasitesinin altında kalmaktadır. Petrol üretimini de benzer nedenlerle ve İran'ın da içinde yer aldığı OPEC + politikaları nedeniyle, erişebileceği seviyenin altında seyretmektedir. ABD'nin uygulamakta olduğu (Trump'ın ilk dönemi ve Biden'ın dönemindeki) ambargolar da İran'ın ihracat kapasitesini (umdukları kadar olmasa da) kısıtlayan bir diğer etken olmuştur.

Petrol Üretimi ve İhracatı

ABD Enerji Enformasyon İdaresi'ne (Energy Information Administration-EIA) göre, İran'daki toplam petrol ve diğer sıvılar üretimi, 2020'de 3,0 milyon varil/gün'ün altında olan son yılların en düşük seviyesinden, 2023'te ortalama 4,0 milyon varil/gün'e yükseldi. Bu 4,0 milyon varil/gün'ün yaklaşık 2,9 milyon varil/gün'ü ham petrol, geri kalanı ise kondensat ve hidrokarbon gazı sıvılarıydı. Enerji Enstitüsü ise İran petrol ve diğer sıvılar üretimi ve tüketimi miktarlarını aşağıdaki tablodaki gibi vermektedir:

İran Petrol Ve Diğer Sıvılar Üretimi ve Tüketimi (milyon varil/gün)

	2020	2021	2022	2023
Üretim	3,23	3,77	3,95	4,66
Tüketim	1,72	1,79	1,85	1,82

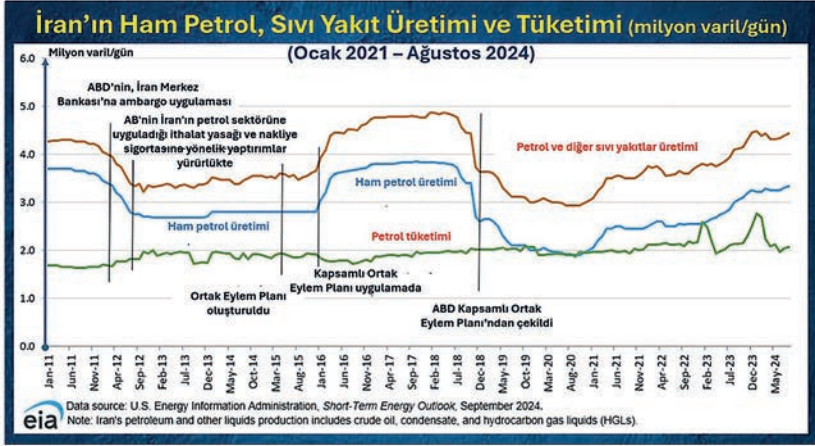
Görüleceği gibi, İran'ın 2023 yılı için, günde 2,84 milyon varil-lik bir ihrac kapasitesi vardır. ABD Enerji Enformasyon İdaresi'nin yayımladığı alttaki grafik, ABD'nin

uyguladığı çeşitli politikaların etkisi altında, üretim – tüketim dalgalarının göstermektedir.

İran'ın ham petrol ve kondensat ihracatı, ABD'nin Kasım 2018'de yaptırımları yeniden uygulaması ve COVID-19 salgını nedeniyle talebin düşmesi nedeniyle, 2020'de 0,4 milyon varil/gün gibi düşük bir seviyeye ulaştıktan sonra, ihracat 2023 yılına kadar yaklaşık 1,4 milyon varil/gün'e kadar çıktı. Tanker izleme verilerine göre Çin, yaptırımların yeniden uygulanmasından bir yıl önce, İran'ın ham petrol ve kondensat ihracatının % 25'ini ithal ediyordu. Ancak Çin (İran'ın ambargo altındaki sıkışmışlığından da yararlanarak, düşük fiyatla satış yapması nedeniyle), İran'ın 2023 yılı ihracatının yaklaşık %90'ını ithal etti. Vortexa'ya dayalı tahminler, İran'ın petrol ihracatının artmaya devam ettiğini ve 2024'ün ilk sekiz ayında ortalama 1,5 milyon varil/gün olduğunu gösteriyor.¹ İran, 2017 yılına kadar, Avrupa ve Asya'daki çok sayıda ülkeye (Türkiye dahil) ham petrol ve kondensat tedarik etmesine rağmen, 2023 yılında ham petrol

ve kondensat ihracatının tamamını Çin, Suriye, Birleşik Arap Emir-

likleri (BAE) ve Venezuela'ya ihrac ettiğini görülüyor. Söz konusu ihracat hacimlerinin çoğunda, “Çin” olarak listelenen ihracat hedefleri olsa da çoğu durumda, “varış noktaları

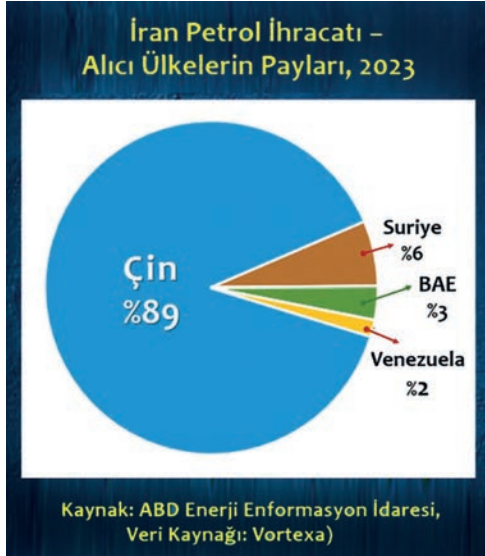

bilinmeyen” olarak listeleniyor. ABD Enerji Bakanlığı, bunların da nihai olarak, Çin'e yönelik olduğunu değerlendiriyor. Suriye, çoğunlukla İran'la olan bir kredi limiti dahilinde ve takas anlaşmaları yoluyla, küçük miktarlarda ham petrol ve petrol ürünleri alıyor(du).

İran'ın petrol ürünleri ihracatının 2023'te 1 milyon varil/günün üzerinde (ağırlıklı olarak LPG ve motorin) olduğu tahmin ediliyor (Facts Global Energy).

Doğal Gaz Üretim ve İhracatı

İran, başta da belirttiğimiz gibi, Rusya'nın ardından, dünyanın en büyük ikinci doğal gaz rezervlerine sahip. Ancak petrol üretiminin beklenen seviyelere erişememesinin nedenleri, doğal gaz üretim artışını ve ihrac miktarını engelleyen nedenlerle aynı. Buna ek olarak, böylece zengin rezervlere sahip İran'ın, bir yandan yaşanmakta olan ekonomik sorunların, toplumsal bir isyana dönüşme riskini de dikkate alarak, doğal gaz fiyatlarını, iç piyasada büyük

oranda sübvansane etmesi, bunun da çok yüksek tüketime yol açması da önemli bir etken. Ayrıca, petrol üretimi nedeniyle, (doğal olarak) basıncı düşen petrol sahalarına (basıncın daha fazla düşmesini engelleyerek, üretim seviyesini korumak amacıyla) gaz enjekte edilmesi de bir diğer neden...

İran Doğal Gaz Üretimi ve Tüketimi (milyar metreküp/yıl)

	2020	2021	2022	2023
Üretim	235,8	242,8	247,7	251,7
Tüketim	236,8	229,5	239,4	245,6

Yukarıda sıralanmaya çalışılan zorluklar ve çeşitli ambargoların, İran'ın doğal gaz üretimini nasıl kısıtladığı, örnek olarak, Rusya üretim miktarlarıyla kıyaslandığında daha rahat anlaşılacaktır. Örneğin, Ukrayna çatışması ve Rusya'ya yönelik ambargolar öncesinde, Rusya'nın 2021 yılı doğal gaz üretimi 702 milyar metreküptür (Energy Institute). Bu miktar, İran'ın aynı yıldaki üretiminin 3 katı kadardır. İran doğal gaz tüketimi de yukarıda açıklanan nedenlerle son derece yüksektir. Yaklaşık aynı nüfusa sahip (ve İran'dan gaz ithal eden başlıca ülke olan) Türkiye, 2023 yılında yaklaşık 50 milyar metreküp doğal gaz tüketirken (48,4 milyar metreküp), İran tüketimi (245,6 milyar metreküp), bunun 5 katı kadardır.

Net doğal gaz ihracatçısı olan İran, doğal gaz ihracatının ve ithalatının tamamını komşu ülkelerle olan boru hatları üzerinden gerçekleştiriyor. Dünyanın ikinci en büyük

doğal gaz rezervlerine sahip olan bu ülke, zaman zaman kendi gereksinimini ve ihracat yükümlülüklerini yerine getirebilmek için, Türkmenistan'dan (Körpece – Kurtköy boru hattı ile) doğal gaz ithal ediyor.

İran'ın Türkiye'ye yılda 10 milyar metreküp gaz ihracat taahhüdü bulunuyor. İki ülke arasındaki 25 yıl

sürelî doğal gaz anlaşması, 2026 yılında sona erecek ve yenilenip yenilenmeyeceği konusundaki

belirsizlik sürüyor. İran, Türkiye'nin yanı sıra, Ermenistan ve Azerbaycan'a da doğal gaz ihracatına yönelik uzun vadeli swap anlaşmaları var. 2022 yılının başında İran, Türkmenistan'dan kuzeydoğu İran'a doğal gaz ithal etmeye başlamak ve kuzeybatı İran'dan Azerbaycan'a eşit miktarda doğal gaz göndermek için Azerbaycan ile takas anlaşmasını yeniledi. Ancak daha sonra Azerbaycan'ın, swap sözleşmesini yenilememesi nedeniyle 2024 yılının başında durdu. İran'ın Azerbaycan ile ayrı bir alım anlaşması daha var. Azerbaycan'ın, İran'ın Nahçıvan'a doğal gaz göndermesine izin veren başka bir takas anlaşması var. İran, elektrik üretimi için Ermenistan'a az miktarda doğal gaz ihraç ediyor.

Son Gelişmeler, Beklentiler

Donald Trump'ın, Beyaz Saray'a döndükten sonra, İran'a karşı daha fazla ve sert yaptırım

uygulanmasına yönelmesi bekleniyordu. Nitekim Trump, 4 Şubat'ta İran'ın petrol ihracatını sıfıra indirmeyi amaçlayan bir ulusal güvenlik başkanlık memorandumu ile Tahran'a karşı "maksimum baskı" kampanyasını yeniden canlandırdı. Trump bu stratejinin İran'ın nükleer bir tehdit haline gelmesini önleyeceğine inanıyor. ABD Hazinesi, en son yaptığı açıklamada, "gölge filo" olarak adlandırılan (ve İran petrolünün ihracında kullanılan) filonun bir parçası olduğunu tespit ettikleri dokuz ham petrol tankerinin yanı sıra, Tahran'ın petrolünü taşımasına yardımcı olduğu iddia edilen Çin, Hindistan ve BAE'deki bazı şirketlerin hedef alınacağını açıkladı.²

Ancak sektör kaynakları, bu durumun Trump'ın başlatmayı planladığı tam ölçekli "maksimum baskı" ile karıştırılmaması gerektiği konusunda uyarıyor. Bu kampanyanın kesin zamanlaması belirsizliğini koruyor ve petrol fiyatlarındaki dalgalanmayı artırıyor. Bazı uzmanlar ((bağımsız veri şirketi Kpler'den Amena Bakr) İran ihracatının şimdiden önemli oranda sıkıntı yaşamakta olduğunu iddia ediyor. Söz konusu uzmana göre, Şubat ayı başlarında İran'ın yüzer deposu, gemilerin nihai varış noktalarına ulaşma ve boşaltma konusunda karşılaştıkları zorlukların bir işareti olarak, yaklaşık 30 milyon varil ile 13 ayın en yüksek seviyesine ulaştı.

ABD, 2024 yılının dördüncü çeyreğinden bu yana İran'ın petrol

ve sıvı ihracatıyla bağlantılı yaklaşık 80 gemiye yaptırım uyguladı. Kpler verilerine göre 49 tanker, Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi'nin yaptırım listesinde olmayan İran ham petrolünü taşıyor.

Sektör kaynakları İranlı petrol satıcılarının yeni tanker bulmalarının giderek zorlaştığını ve ABD'nin daha sıkı yaptırımlar uygulaması halinde bunun daha da zorlaşabileceğini söylüyor. Amena Bakr'a göre Trump'ın ilk döneminde (2017-21), İran'a yönelik daha sıkı yaptırımlar, 2017'de yaklaşık 2,8 milyon varil/gün olan petrol ihracatını, 2020'ye kadar sadece 400.000 varil/gün'e düşürdü. Ancak Biden döneminde yaptırımların gevşetilmesi, ihracatın yeniden yaklaşık 1,6 milyon varile yükselmesini sağlamıştı.

Trump, İran ile doğrudan görüşmeler yapılacağını açıklasa da İran tarafı buna yanaşmıyor ve dolaylı görüşmelere kapı aralıyor. İran ve ABD, her iki tarafın da 19 Nisan 2025 günü Roma'da yaptıkları görüşmelerde ilerleme kaydettiklerini söylemelerinin ardından, Tahran'ın hızla ilerleyen nükleer programı konusunda önümüzdeki hafta (26 Nisan'da Oman'da) tekrar bir araya gelmeyi planlıyor (Not: Yazımız yayımlandığında, bu görüşme yapılmış olacak). Her ne kadar bu görüşmeler olumlu bir gelişme havası yaratsa da, ilk tur görüşmeler öncesinde, dini lider Ayetullah Ali Hamaney'in danışmanı Ali

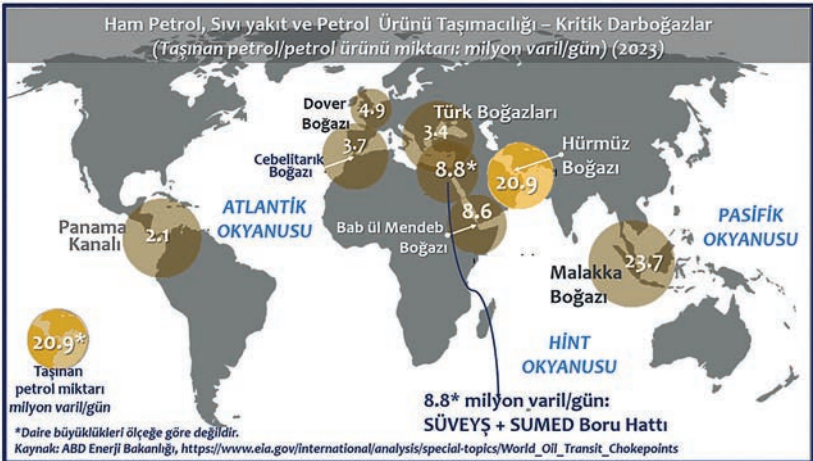
Şemhani'nin, X'te "İran'ın Libya gibi uranyum zenginleştirme programından vazgeçmeyi veya yurtdışında zenginleştirilmiş uranyumu nükleer programı için kullanmayı kabul etmeyeceğini" belirtti ve "İran dengeli bir anlaşma için geldi, teslim olmak için değil." diye yazdı.

Bu görüşmeler sürerken, Trump bir yandan da İran'ı doğrudan vurmakla ve bu operasyonda da öncü gücün İsrail olacağı³ tehditlerini savurmaktan geri durmuyor. Haberlere göre Trump, sürece (görüşmeler) iki ay süre tanıyor. "Kesin bir şey söyleyemem. Ancak görüşmelere başladığımızda, iyi gidip gitmediğini bilirsiniz. Sonuç, iyi gitmediğini düşündüğüm zaman olur. Sahip olamayacakları tek şey nükleer silah. Bunu anlıyorlar. İran'da insanlar inanılmaz. Çok akıllılar... Zor bir durumdalar, zor bir rejim... Liderler anlıyor: Fazla bir şey istemiyorum. Nükleer silaha sahip

olamazlar." Kimse de Trump'a "Siz neden nükleer silah sahibisiniz?" diye sormuyor anlaşılın...

Taraflar bir yandan görüşmeler yapma konusunda ılımlı mesajlar verirken, bir yandan da yağlı güreşteki peşrev misali, karşı tarafı korkutma çabası içindeler.⁴ İran, 25 Mart'ta büyük bir yeraltı füze tesisi olduğunu iddia ettiği yapının video görüntülerini yayımladı Görüntülerde, Tahran Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı Tümgeneral Muhammed Bakırî ile İslam Devrim Muhafızları Kolordusu (IRGC) Havaçılık ve Uzay Kuvvetleri Komutanı Tuğgeneral Emir Ali Hacızade, füze dolu yapıyı geziyordu. Video da Bagheri, "İran'ın demir yumruğu, rejimin İsrail'e yönelik füze saldırıları için kampanya adı olan True Promise İden on kat daha güçlü." derken ve bir İsrail bayrağını çiğnerken görüntülendi.

İran'ın doğrudan bir ABD – İsrail saldırısına direnme şansı az

görülse de özellikle İsrail'in bu çatışmadan çok olumsuz etkileneceği de açıktır. Diğer yandan, tehdit altındaki İran'ın sık sık tekrarladığı, "Hürmüz Boğazı'nı kapatma" tehdidinin, yaşama geçebilecek bir eylem olarak dikkate alınması gerekmektedir. Dünyada tüketilen petrolün %21'inden fazlasının (20,9 milyon varil/gün) uluslararası piyasalara taşındığı Hürmüz Boğazı'nın (iki gemi batırılarak) geçişlere kapatılması, petrol fiyatlarını öngörüle-meyecek seviyelere yükseltebileceği gibi, fiziki olarak da büyük bir arz sıkıntısına neden olacaktır. Bu durumda en fazla etkilenen ülkeler Asya ülkeleri olsa da Avrupa ülkeleri de bundan nasibini alacaktır.

Türkiye'nin Enerji İthalat Faturasına Olası Yansımalar

Türkiye ise gerek petrol ve gerekse doğal gaz fiyatlarını yükselmesinden, son derece olumsuz etkilenecektir. Bilindiği gibi Türkiye, tükettiği petrolün %92'sini, tükettiği gazın %98'ini ithal eden bir ülke konumundadır. Ülkemizin

enerji ithalat faturası 2024 yılında 65,6 milyar dolardır. Bu fatura, Brent petrolünün yıllık ortalama 81 dolar/varil olduğu koşullarda gerçekleşmiştir. Buna karşın, Brent petrolü fiyatının yıllık ortalamasının 101 dolar olduğu 2022 yılında enerji ithalat faturamız 96,6 milyar dolardır. Gaz ithalat anlaşmalarımızın önemli bir kısmı, bazı petrol ürünlerinin (fuel oil, gazyağı) fiyatlarına endeksli formüller bazında fiyatlanmaktadır. Dolayısıyla, Hürmüz Boğazı kapatılmasa bile savaşın etkisiyle fırlayacak fiyatlar (Hürmüz kapatılırsa çok daha olumsuz koşullar oluşacaktır) ülkemizin zaten tahrip olmuş ekonomisini çok ciddi biçimde etkileyecektir. Bunun yükü de her zamanki gibi emekçi kesimlerin, emeklilerin omuzuna yüklenecektir. •

necdetpamir@butundunya.com.tr

1-Iran Country Energy Profile, US Energy Information Administration, October 2024

2- Trump's maximum pressure will squeeze Iran's oil exports; AGBI, Amena Bakr, 17 Şubat 2025

3- Trump: Israel would 'be the leader' of strike on Iran if nuclear talks fall apart; The Times of Israel, 10 Nisan 2025 4

4- 'There Will Be a Bombing': Trump Threatens to Attack Iran if No Nuclear Deal Reached; Foundation for Defence of Democracies, 31 Mart 2025

“Yanlış yoldan gitmenin birden çok yolu vardır.

Ama doğruyu yapmanın tek bir yolu bulunur. Yanlış yapmak bu yüzden kolay, doğruyu bulmak ise bu yüzden zordur.”

-Aristoteles

İktidar ve Muhalefet

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Eskiden vedalaşırken “Allah’a hasımarladık” derdik. Giden bu kelimeyi kullanırken, kalan “güle güle” diye karşılık verirdi. Bu uzun sözcüğü, kimse yazıldığı gibi söyleyemediğinden, zamanla “alasmarladık” gibi bir şeye dönüşmüştü.

Çocukken ikisini karıştırır, evimizden birilerini yolcu ederken kullanırdım. Büyükler de gülümseyerek düzeltirlerdi. O yaşlarda anlamı üzerinde düşünmemiştim. Aklım ermeye başladığında, Allah’a neyi ısmarladığımız konusu kafamı karıştırmaya başlamıştı. Sonradan,

*İktidar yerine,
yönetim ya da yönetici
parti, muhalefet yerine ise
denetim ya da
denetçi parti gibi isimler
kullansak.*

“Seni Allah’a emanet ediyorum” veya “Allah’a emanet ol” gibi bir anlamı olduğu sonucuna varmıştım. Doksanlı yıllardan itibaren, bu veda sözcüğü yerini, benim çok sevdiğim “hoşça kal” sözcüğüne bırakmaya başladı. “Güle güle”, biraz daha direndi ama artık giden de kalan da “hoşça kal” diyor. Araya, “kendine iyi bak” gibi Amerikan kültüründen devşirilmiş ifadeler girse de, “hoşça kal” günlük konuşmada kendine sağlam bir yer bulmuş gibi görünüyor.

Shakespeare’in ünlü eseri Hamlet’te, Polonius Hamlet’e: »

“Ne okuyorsunuz efendim?” diye sorduğunda Hamlet, “Kelimeler, kelimeler, kelimeler...” diye karşılık veriyor.

Bir başka Shakespeare oyunu On İkinci Gece’de ise soyтары Feste, “Unutmayın efendimiz, kelime-ler güderiden bir eldiven gibidir, anında ters yüz edilebilir.” diyor.

Siyaset sahnesinin başrol oyuncularını olan, insanların üzerine olanca ağırlığıyla çökmüş iki kavram var. İktidar ve muhalefet. Geleneksel toplum yapımızdan dolayı bu kelimelere gereğinden fazla anlam yüklediğimizden, her ikisi de kemikleşmiş halde, yıllardır yaşantımızı şekillendiriyorlar.

İktidar, mutlak gücü, muktedir olmayı, erkeksi bir kuvveti vurgulayan bir kelime. Zaten çok uzun zamandır, devlet ve hükümeti aynı şey zanneden halkın omuzlarında, çaresiz taşınması gereken bir yük gibi duruyor. Baskıcı, sindirici, hatta bazen korkutucu bir otoriteyi çağırıyor.

Muhalefet dediğimizde ise, sadece negatif eleştiren, hiçbir şeyi onaylamayan, ters, aksi bir yapı

geliyor hemen aklımıza.

Bu iki tanım, birbirinin zıddı, rakibi, düşmanı olarak öylesine benimsenmiş ki, uygulamada birbirlerine bir yarar sağlamaları nerdeyse olanaksız gibi.

Bu iki tanım, birbirinin zıddı, rakibi, düşmanı olarak öylesine benimsenmiş ki, uygulamada birbirlerine bir yarar sağlamaları nerdeyse olanaksız gibi.

Allahâsımarladık yerine hoşça kal gibi, insanı iyi hissettiren bir ifadeyi benimsemiş bir toplum olarak şöyle yapsak: İktidar yerine, yönetim ya da yönetici parti, muhalefet yerine ise denetim ya da denetçi parti gibi isimler kullansak. Böylelikle, iktidarda olanın asıl görevinin güç kullanmak değil, halk adına yönetmek, muhalefette olmanın da salt negatif eleştirmek değil, yönetimin çizgisinde kalmasını sağlamak olduğunu sürekli hatırlatsak; nasıl olur?

“Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine mahsus siyâsî bir fikre malik olmak, seçtiği bir dinin icaplarını yapmak veya yapmamak hak ve hürriyetlerine maliktir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hâkim olunamaz.”

Mustafa Kemal Atatürk

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Buruk Bir Anı

Yüreğimizde yer etmiş bazı hüznü anılar vardır, aklımıza her gelişinde yıllar öncesinin burukluğunu bir kez daha yaşarız. Özellikle çocukluk döneminde başımızdan geçen bu tür olaylar içimizde silinmez bir ukde bırakırlar. O hüznü anı yüzünden yaşamımızda hep bir şey eksik, yarım kalmış gibi hissederiz. Tam elli dört sene önce yüreğimde böyle derin bir burukluk yaratmış olan anımı sizlerle paylaşmak istiyorum.

Yıl 1971. Dağlarla çevrili, yemyeşil bir vadide kurulmuş şirin bir Anadolu kasabasında yaşıyorduk. »

Ortanca ve küçük ablam o kasabada ilkokul öğretmeni olarak görev yapıyorlar, erkek kardeşimle birlikte oradaki ortaokula devam ediyorduk. Haziran ayının başında kasabanın etrafında sıralanmış dağların etekleri bin bir renkli çiçekle donanırdı. O masalsı görüntü uzaktan bakınca yağlıboya bir manzara tablosunu

andırır, çoğu tek katlı olan kasaba evlerinin bahçelerinden güllerin ve hanımeli çiçeklerinin baygın kokuları yayılırdı. Mor salkımlar o görkemli görüntüleriyle çardaklardan, balkonlardan aşağı sarkar, meyve bahçelerindeki elma, kayısı ve erik ağaçlarının dalları pembeli beyazlı çiçekleriyle donanmış olurdu. Bu etkileyici görüntüler yediden yetmişe herkesin yaşam enerjisini yükseltirdi. İşte tam o günlerde kasabada görev yapan öğretmenler ve aileleri için bir piknik etkinliği düzenlendiğini duyduk. Piknik yeri olarak vadinin bitiminde yükselen dağın cennet gibi yaylası seçilmişti. İki ablam da öğretmen olduğu için kardeşimle ben de öğretmen ailesi

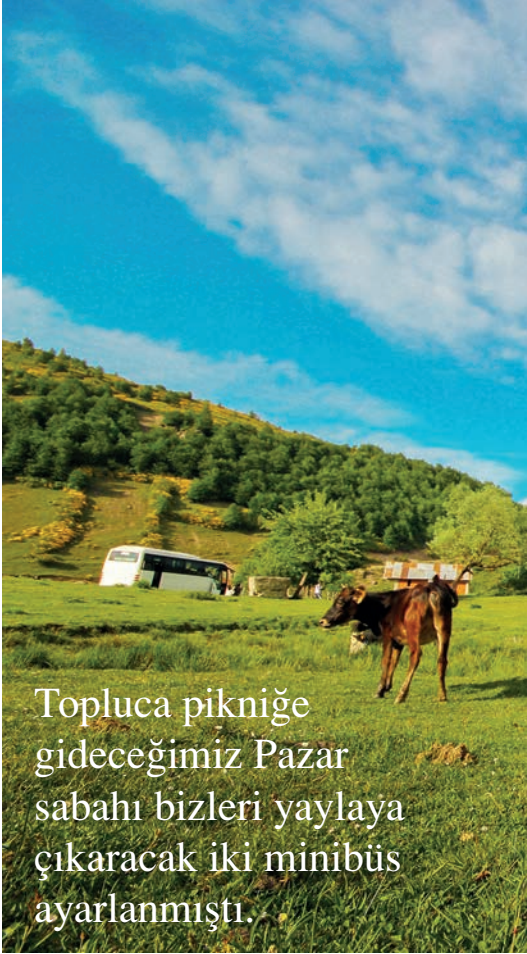
sayılıyor ve doğal olarak bu pikniğe katılma ayrıcalığına sahip oluyorduk. Bu nedenle çok sevinçliydik.

Haziran ayının başında kasabanın etrafında sıralanmış dağların etekleri bin bir renkli çiçekle donanırdı.

Oyaylaya evvelce hiç gitmediğimiz halde okulda gördüğümüz renkli fotoğraflarından masalsı güzellikte bir yer olduğunu anlamıştık. Dağın yamacına yakın bir yerde yayılmış olan bu yayla, konumu bakımından yemyeşil bir terası andırıyor, çevredeki köyler, vadi ve vadinin ortasından kıvrılarak akan nehir kuş bakışı görünüyordu.

Ortaokuldaki arkadaşlarımız yılın bu ayında yaylanın papatyalar, gelincikler ve kır menekşeleriyle donandığını söylemişlerdi. Pınarlarından gürül gürül suların aktığını, çayıra minik kuzuların koştuğunu ve ağaçların dallarında sincapların dolaştığını da anlattıkları için piknik gününü heyecanla

Topluca pikniğe gideceğimiz Pazar sabahı bizleri yaylaya çıkaracak iki minibüs ayarlanmıştı.

bekliyorduk. Ve sonunda o gün geldi...

Topluca pikniğe gideceğimiz Pazar sabahı bizleri yaylaya çıkaracak iki minibüs ayarlanmıştı. Bunlardan birine ilkokul öğretmenleriyle aileleri binmişti. Ablarım, kardeşim ve ben bu minibüsteydik. Ortaokul öğretmenlerimiz ve aileleri ise diğerindeydiler. Herkesin elinde yiyecek ve içeceklerle dolu sepetler vardı. Araçlar kalkmadan önce pikniğe kardeşimle benim de

katılacağımı gören bazı ortaokul öğretmenlerimizin yüzlerindeki ifadenin değiştiğini ve keyiflerinin kaçtığını gözlemlese de bu durumu pek önemsememiştik. Her ne şartta ve ortamda olursak olalım, öğretmenlerimize saygıyı asla ihmal etmeyen saygılı öğrencilerdik ve bunu daha yedi yaşımızda ilkokula başladığımız gün öğrenmiştik.

Herkes yerleştikten sonra minibüsler kalktı ve yola düzıldük. Ortaokuldaki öğretmenlerimizi ve ailelerini taşıyan minibüs önümüzde bizimkisi arkada vadinin renk cümbüşü içindeki cennet doğasına doğru ilerliyorduk. Kasaba-

nın dışına çıktığımız andan itibaren yol kenarında şaşkınlıkla bizi izleyen tavşanların ve oğlakların görüntüsü çok hoşumuza gitmişti. Bir süre vadide ilerledikten sonra yaylaya çıkan yokuş yolun başına geldik. Tam o sırada önümüzdeki minibüs durdu, bunun üzerine bizim şoför de aracı durdurdu. Hemen ardından diğer minibüsten inen ortaokuldaki müdür yardımcımızla eşinin bize doğru geldiklerini gördük. Her ikisi de ablarımın hem meslektaşları hem de yakın arkadaşlarıydı. Sık sık bize

ziyarete gelirler, ablamlar onlara giderken kardeşimle beni de yanlarında götürürlerdi. Öğrencileri olarak onlara karşı hep saygılı olduğumuz için bizi severlerdi. Öte yandan yanımıza geldiklerinde yüzlerindeki sıkkın bir ifade dikkatimizden kaçmadı. İkisi de araca bindiler ve doğrudan ablalarımızın yanına gidip fısıf fısıf bir şeyler konuşmaya başladılar. Neler konuştuklarını duymasak da ablalarımın sinirlendiklerini anlamıştık. Demeye kalmadan küçük ablam patlayıverdi:

“Kardeşlerim gelmezse biz de gelmiyoruz, onlara ne zararı varmış ki kardeşlerimin?”

Bu çıkışın ardından iki ablam da araçtan indiler, ardından bizi de indirdiler. Müdür yardımcısı ve zarif eşi, ablalarımı sakinleştirip araca tekrar bindirmeye çalışıyorlardı. Bu kez ortanca ablam sinirli bir sesle söylemeye başladı:

“Evimize geri dönüyoruz, madem kardeşlerimi istemiyorlar, onları protesto etmek için biz de gitmeyeceğiz o yaylaya.”

Neler oluyordu böyle? O cennet yaylaya pikniğe gitmek için günleri ipe çekmiştik. Peki, şimdi ne olmuştu da böyle bir tatsızlık çıkmıştı. Anladığımız kadarıyla ortaokul öğretmenlerimiz, onların öğrencisi olan kardeşimle beni bu özel günde yanlarında istemiyorlardı.

Nitekim az sonra tahminimizin doğru olduğunu anladık: Öğretmenlerimiz, tüm gün sürecek olan bu piknikte aileleriyle birlikte

gönüllerince yiyip, içip, eğlenmek, keyiflenmek ve hatta kalkıp oynamak istiyorlardı. Onlar da bu günü ipe çekmişlerdi. Öte yandan kardeşimle benim varlığım, dilediklerince rahat hareket etmelerine ve gönüllerince eğlenmelerine engel olacak, keyiflerini kaçıracaktık. Bu nedenle ikimizin eve geri gönderilmesini istiyorlardı. Diyecek bir şey yoktu. Bu duruma son derece sinirlenmiş olan ablalarımızla yolun karşı tarafına geçip kasabaya gitmekte olan bir traktörün kasasına atladık ve evimize döndük. Çok ama çok bozulmuştu bu duruma. Öğretmenlerimize bir şey diyemeyeceğime göre kendi kendimi yiyip bitiriyordum.

Aradan tam elli dört sene geçti. O buruk anıyı belleğimden hiç silemedim. Özellikle de o cennet yaylayı göreceğimiz için günlerce düşler kurarak bekledikten sonra, son anda bu güzel fırsatın elimizden alınmış olmasını hiç kabullene-medim. Aslına bakarsanız belki de böylesi daha iyi oldu. O yayla, düşlerimde papatyaların, gelinciklerin, mor menekşelerin açtığı, ağaçların dallarında sincapların dolaştığı, pınarlarında buz gibi suların aktığı bir cennet olarak kaldı.

Ayrıca bir itirafım var: O gün bizi yanlarında istemeyen öğretmenlerimize çok kızmıştım. Şimdilerde düşündüğümde, öğrenci, öğretmen arasındaki mesafeyi koruma açısından haklı olduklarını düşünüyorum. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

“Elde edemediklerimizle ilgili bütün huzursuzluğumuz”

“Nitekim zıddıyla gözü-müze sokulmadan içinde bulunduğumuz gerçek durumu asla göremiyor, hep fazlasını istemekten sahip olduğumuzun değerini bilmeyi beceremiyoruz! Bence elde edemediklerimizle ilgili bütün huzursuzluğumuz, sahip olduğlarımız için şükretme huyumuzun olmasından kaynaklanıyordu.

Bu düşünceler beni Tanrı'nın iyiliğine karşı son derece duyarlı kılıp, bütün zorluklarına ve talihsizliklerine karşı durumuma şükretmeme yol açtı; üzüntülerinin arasında “Benim derdim herkesinkinden büyük” deme gafletine düşenlere de bu düşünceleri öneririm. Bazı insanların kendilerinden daha kötü durumda olduklarını ve Tanrı uygun görseydi kendilerinin de aynı durumda olabileceğini düşünsünler.

İnsanın yaşamı nasıl da Tanrı'nın tuhaf bir dama oyununa dönüşüyor! Koşullar değiştikçe eğilimler de nasıl gizemli kaynaklar tarafından alelacele değiştiriliveriyor! Bugün sevdiğimizden yarın nefret ediyorum; bugün

Robinson Crusoe, yaşamını kurtardığı Friday karşısında “efendiliğini” ilan ederken
(Newyork Halk Kütüphanesi Dijital Koleksiyonu)

peşinden koştuğumuzdan yarın köşe bucak kaçıyoruz; bugün arzuladığımızdan yarın korkuyor, hatta düşüncesi karşısında bile tir tir titriyoruz.

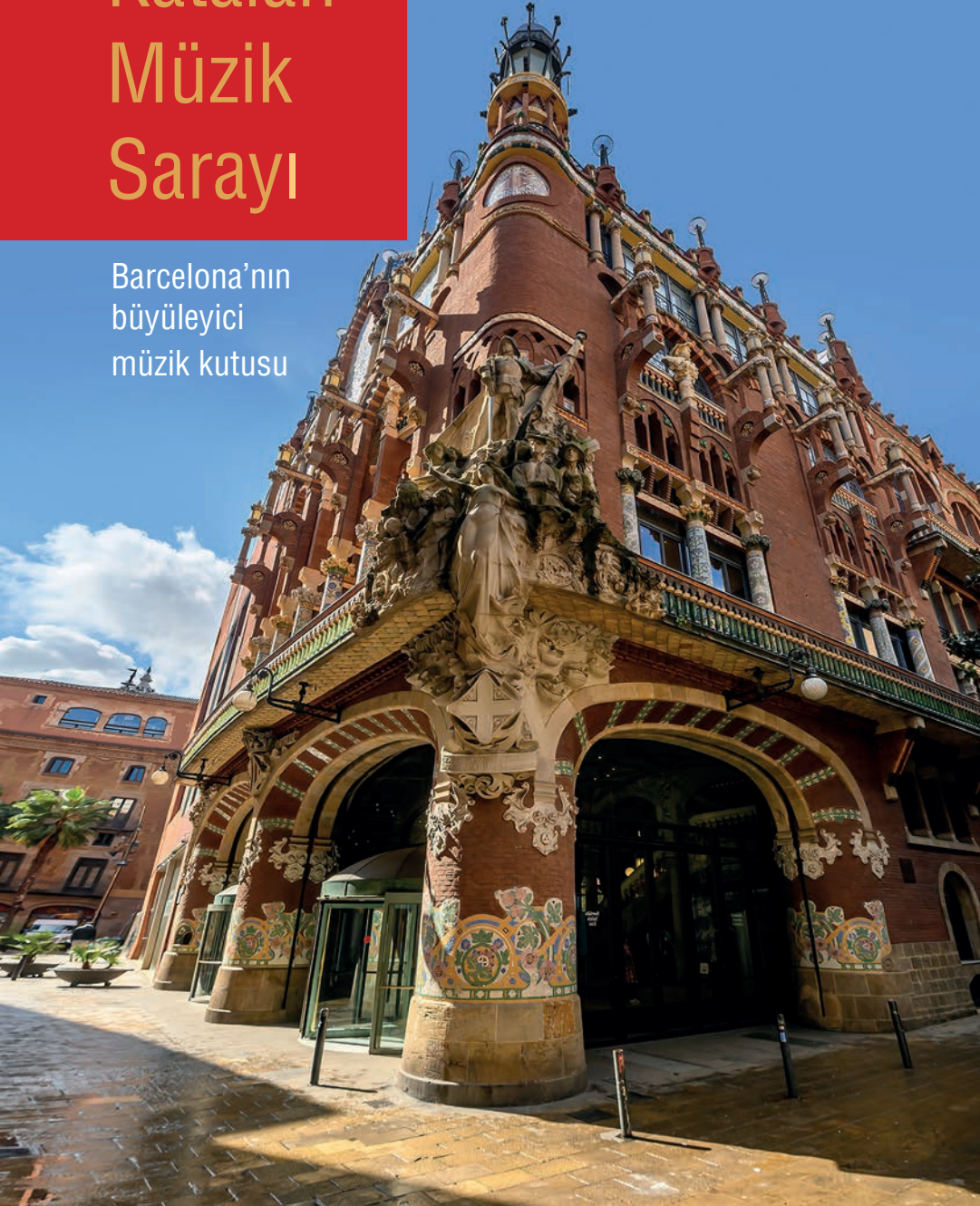
İçinde bulunduğum koşullara bakınca ben, insanoğlunun çektiği acıların bildiğim kadarıyla yarısına neden olan o onmaz hastalığa tutulmuş olanların simgesiymişim basbayağı; yani Tanrı'nın ve doğanın onları yerleştirdiği basamaktan mem-

nun olmayanların simgesi. Çünkü ilk koşullarımdan ve babamın kusursuz öğütlerinden ders çıkartmayıp onlara karşı gelişim ilk günahım diye adlandırılacak suçuma neden olmuş, sonradan aynı türden hataları sürdürmenin sonucunda bu sefil duruma düşmüştüm. Ama genellikle toy kafaların kaderi böyle olduğundan, tıpkı şimdi benim akıl ettiğim gibi, bunun ne kadar aptalca bir iş olduğunu akıl etmek uzun yılların ya da pahalıya patlayan deneyimlerin sonucu oluyor.” •

Robinson Crusoe, Daniel Defoe, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları-Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi, XXII. Basım Mart 2024-İstanbul

Katalan Müzik Sarayı

Barcelona'nın
büyüleyici
müzik kutusu

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

“Bir varmış, bir yokmuş. Renkler, çiçekler ve heykeller İspanya'nın Katalan bölgesinde, Barcelona kentinde buluşmak için sözleşmiş. Her türden müzikle dolacak bir mekânda buluşmuşlar.

Önce çiçekler gelmiş, sütunlar, pencereler, kolonlar, yerler, tavanlar çiçeklerle kaplanmış. Sonra renkler gelmiş, altın sarısı, güneş sarısı, mavi, yeşil, turuncu, kırmızı onlarca renk camları, binayı, mozaikleri rengarenk boyamış. En son heykeller gelmiş, binanın çatısına, salonlarına, duvarlarına, kolonlarına yerleşmiş ve hepsi uzun yıllar boyunca bir arada, müzik dinleyerek mutlu mesut yaşamışlar.”

parlayan mimari bir mücevher görünümündeki yapı, kapağı açıldıkça değişik müzikler çalan, renkli, büyüleyici bir müzik kutusuna benziyor.

1891'de kurulan bir koro topluluğu olan "Orfeó Català", yüzyılın başında Barselona'da çok popülermiş. Kendilerinin ve diğer sanatçıların konserleri için özel bir ortam yaratmak istemişler. Katalan Müzik Sarayı'nın yapımı için, zengin tüccar ve sanayici bağışlarının da

Palau de la Música Catalana (Katalan Müzik Sarayı) adlı konser salonunu gezerken sanki böyle bir masalın içindeymiş gibi hissediyorum. Işıl ışıl

desteğiyle o dönemin ünlü mimarı Lluís Domènech i Montaner ile anlaşmışlar. Katalan modernizm mimari akımının önemli bir temsilcisi olan mimar, heykel, demircilik, seramik ve cam sanatı gibi farklı

sanat biçimlerini ve mimari stilleri bir araya getirmiş. Dinamik şekiller, çiçek ve doğa motiflerini içeren zengin dekorasyonu ile yapıyı bir “müzik bahçesi” olarak tasarlamış. Katalan karakterini simgeleyen

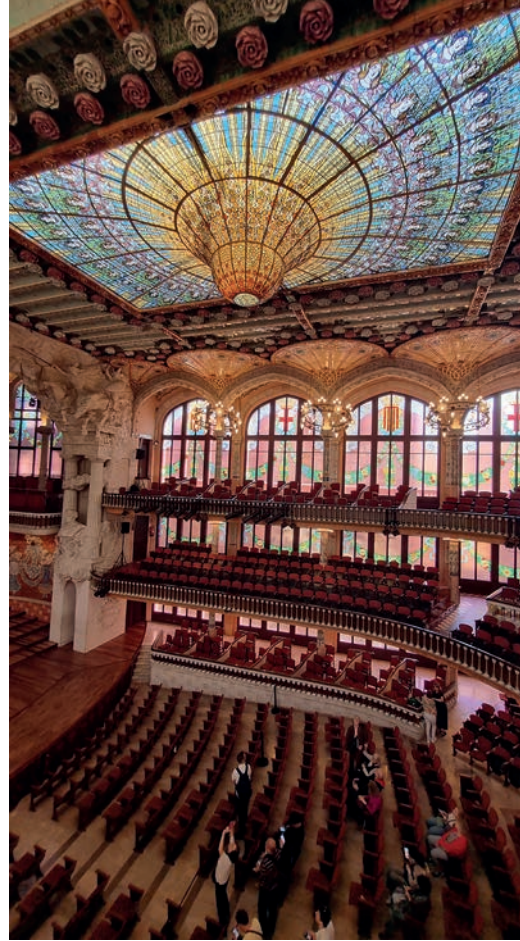

süslemeler, heykeller ve dekoratif öğeler üretmeleri için çeşitli yerel sanatçı ve ustalarla çalışıp onlara yaratıcılıklarını gösterme özgürlüğünü vermiş.

İnşaati 1905'te başlayıp açılışı 1908'de yapılan Katalan Müzik Sarayı daha sonra mimar Óscar Tusquets ve Carles Díaz'ın yönetiminde yeniden düzenlenip genişletilmiş. 2004 yılında yanındaki Petit Palau (Küçük Saray) adlı modern konser salonu açılmış. 1997 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilen Palau de la Música Catalana, her yıl, 600'den fazla konsere ev sahipliği yaparak, konserler ve gezi turlarında 700.000 kişiyi ağırlıyormuş.

Kentin tarihi merkezindeki saraya, ilk yapıldığı zaman tek giriş kapısı olan Sant Pere Més alt caddesindeki kapıdan giriyorum. İçeri girmeden önce her biri farklı bir çiçek desenine sahip mozaik sütunlarla süslenen cepheyi hayranlıkla inceliyorum.

Bu cephede Beethoven, Bach ve Wagner gibi müzisyenlerin büstleri, binanın köşesinde de Katalan halk müziğini simgeleyen bir heykel grubu yer alıyor. Giriş kapısının yanına yerleştirilen, çiçek mozaikleriyle süslenmiş eski bilet gişeleri çok güzel görünüyor. Bu giriş kapısının ardındaki makineden ya da sonradan eklenen binadaki gişeden satın alabileceğiniz elli dakikalık turlarla sarayı dijital bir broşürle kendiniz gezebiliyor ya da çeşitli dillerde sunulan profesyonel rehberli ya da

mobil cihazınıza indirdiğiniz sesli rehberli turlara katılabiliyorsunuz. Binayı gezmeye başladığım giriş holünün tavanı, yıldız şeklinde düzenlenmiş sırlı seramik kalıplarla süslenmiş. Sütunlar üzerindeki taçlı lambaların arasından yükselen büyük mermer merdivenlerden yukarı çıkıyorum. Merdivenlerin korkulukları şeffaf sarı cam işleriyle renklendirilmiş.

Üst kattaki Lluís Millet Salonu Orfeo Català'nın kurucusuna adanmış. Lluís Millet'in büstü, yağlı

boya tablolar ve görkemli bir avize- nin bulunduğu salonun büyük vitray pencereleri çiçek desenleriyle süslenmiş. Salondan dışarıdaki balkona

çıktığımda doğayı temsil eden motifler ve süslemelerle bezenmiş çift sütunlu alanda sanki bir renk bahçesinde yürüyorum.

Sarayın en görkemli bölümü ve dünyanın en muhteşem konser salonlarından biri olan oditoryum beni çok etkiliyor. Sahne üzerindeki org, güzel bir müzik çalmaya başladığında, konser salonu büyümlü bir mekana dönüşüyor. Gün ışığı, vitray pencerelerden ve güneş simbole eden, renkli bir vitray kubbeden oluşan merkezi bir tavan penceresinden içeri doğru süzülüyor. Sahneye bakan bir koltuğa oturup, bir sanat eseri gibi düzenlenmiş sahneyi, locaların bulunduğu balkonları, tepedeki vitray kubbeyi, heykelleri, çiçekler, palmiyeler ve meyveler gibi doğal motifler içeren süslemeleri inceliyorum. Müzik çaldıkça sahneyi çevreleyen, her biri değişik bir müzik aleti çalan ve halk arasında 'ilham perileri' olarak bilinen 18 genç kadın figürü canlanıyor sanki. Sahnenin solunda ve sağında

yer alan, Katalan halk müziğini ve klasik müziği temsil eden Anselm Clavé ve Beethoven'ın heykelleri farklı müzik stillerini ve müziğin sınırsızlığını sembolize eden perileri izliyor gibi.

Salonun çeşitli yerlerine isimleri yazılmış Palestrina, J. S. Bach, Carissimi, Beethoven, Chopin, Victoria, Handel, Mozart, Gluck, Wagner, Joan Brudieu, Mateu Fletxa el Vell, Anselm Viola i Valentí, Domènec Terradellas ve Josep Anselm Clavé gibi önemli müzisyenlerin ruhları bu minik konseri bizimle birlikte dinliyor sanki. Muhteşem kemerlere yerleştirilmiş vitray panellerden oluşan iki taraftaki duvarların arasında yer alan tavanın ortasındaki vitray pencere üzerimize akan dev bir güneş damlası gibi. Üst balkondaki kanatlı at heykelleri ise yaklaşık 2200 kişiyi ağırlayabilen bu konser salonunun dekorasyonundaki yaratıcılık ve hayal gücünü simgeliyor sanki.

Binadan çıkmadan önce hem performanslar sırasında hem de ayrı bir kafeterya olarak hizmet veren giriş katındaki fuayeyi ve burada

bulunan küçük mağazayı geziyorum. Fuaye, sarayın geri kalanından daha sade bir şekilde dekore edilmiş olsa da çiçek desenli seramiklerle inşa edilmiş geniş kemerler, bu alana eşsiz bir görünüm veriyor. Burada değişik ülkelerden gelen onlarca insanı bir arada görünce müziğin birleştirici, evrensel gücünü, Amerikalı şair ve yazar Henry Wadsworth Longfellow'un "Müzik, insanlığın ortak dilidir." sözünü hatırlıyorum. •

izlensentoker@butundunya.com.tr

Dijital Medyanın Gastronomi Üzerindeki Dönüştürücü Etkisi

Gastro Kültür

Reha Tartıcı

Insanlık tarihi boyunca yemek, sadece bir karın doyurma eylemi olmanın ötesinde, kültürlerin aynası, toplulukların harcı ve bireysel kimliklerin bir ifadesi olmuştur.

Toprağın bereketiyle yoğrulan kadim tarifler, nesilden nesile aktarılarak bir lezzet mirası olmuştur.

Günümüzde sosyal medya platformları, gastronomi dünyasının en güçlü vitrinlerinden biri haline geliyor.

Bir yandan kadim geleneklere ve yerel tatlara dayanan gastronomi diğer yandan zamana uyum sağlayarak sürekli kendini yenilemiştir.

Ve zamanın ruhu bu köklü geleneği dijital ekranların parlıltısı ile şekillendirerek yeni bir boyut kazandırmıştır.

Yaşanan bu hızlı değişim ve dönüşümün mimarısya hiç şüphesiz “dijital medya.”

Acaba bu yeni medya, gastronominin özünü koruyarak mı gelişmesine olanak tanıyacak,

yoksa yüzeydeki ışıltıya odaklanarak derinliğini mi yitirecek?

Geleneksel yöntemlerin yanı sıra, artık şefler, restoranlar ve yemek tutkunları, dijital dünyanın sunduğu sınırsız olanaklarla gastronomi kültürünü yeniden tanımlıyor.

Dijital medyanın bu sürece olan etkisini anlamak, sadece gastronomi profesyonelleri için değil, aynı zamanda tüketiciler için de son derece değerli.

Günümüzde sosyal medya platformları, gastronomi dünyasının en güçlü vitrinlerinden biri haline geliyor.

Instagram, YouTube ve TikTok gibi platformlar, yemek fotoğraflarından tarif videolarına, restoran

tanıtımlarından mutfak hikâyelerine kadar pek çok içerikle dolup taşıyor.

Görsel odaklı bu platformlar sayesinde yemek, sadece bir beslenme ihtiyacı olmaktan çıkıyor; estetik bir deneyime ve bir iletişim aracına dönüşüyor.

Örneğin, "Salt Bae" olarak tanınan Nusret Gökçe'nin ünü, Instagram'da paylaştığı etkileyici ve eğlenceli videoları sayesinde dünya çapında yayıldı.

yaklaşımlarını yaymak için de etkin bir araç.

Dünya mutfağından örneklerle bakıldığında, Dubai çikolatasından avokado tostuna kadar pek çok yiyecek, sosyal medyada viral olarak gastronomi trendlerine damga vuruyor.

Vegan yaşam tarzı veya sürdürülebilir mutfak gibi temalar da sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşıyor.

Bu trendlerin yayılması, özellikle genç nesillerin yeme-içme alışkanlıklarını ciddi anlamda etkiliyor.

Ayrıca yemek "blogger"ları ve influencerlar, gastronomi dünyasında önemli bir aktör haline geliyor.

Yeni restoranları, özel menüleri veya farklı tarifleri takipçilerine tanıtarak hem müthiş bir kitleye ulaşıyor hem de

sektörü doğrudan etkiliyorlar.

Influencerın tek bir paylaşımı, bir restoranın aylarca doluluk oranını artırabiliyor ya da yeni bir lezzeti popüler hale getirebiliyor.

Bununla birlikte, bu etkiler bazen eleştiri konusu da oluyor; zira çoğu zaman gastronomi dünyası, görsel odaklı içeriklerin derinlikten

Sosyal medya, yemek trendlerini ve kültürel yaklaşımlarını yaymak için de etkin bir araç.

Bu ürün ve marka tanıtımının ötesine geçerek, sosyal medyanın gastronomi dünyasındaki trendleri şekillendirme gücünü ortaya koyuyor.

Sosyal medya, sadece bireysel şöhretler ve restoranlar için bir tanıtım platformu değil; aynı zamanda yemek trendlerini ve kültürel

uzak olması nedeniyle fazlasıyla eleştiriyor.

Bu konuda haksız oldukları da söylenemez.

Bir diğer dikkat çekici boyut ise, dijital medyanın gastronomide bilgilendirici bir araç olarak kullanılması.

YouTube'daki detaylı tarif videoları veya Instagram'daki interaktif tarifler, yemek pişirme tekniklerinin öğretildiği ve yemek kültürlerinin daha geniş bir kitleye ulaştığı bir platform sunuyor.

Aynı zamanda bu dijital içerikler, hem profesyonel mutfaklarda hem de ev mutfaklarında yeni fikirlerin doğmasına ilham kaynağı oluyor.

Dijital medyanın gastronomide çok boyutlu etkileri, sadece sosyal medya platformlarıyla sınırlı kalmıyor.

Çevrimiçi yorum platformları, restoran rezervasyon uygulamaları ve yemek siparişi

YouTube'daki detaylı tarif videoları veya Instagram'daki interaktif tarifler, yemek pişirme tekniklerinin öğretildiği ve yemek kültürlerinin daha geniş bir kitleye ulaştığı bir platform sunuyor.

TripAdvisor gibi platformların etkisi, tüketici davranışını ciddi anlamda şekillendiriyor.

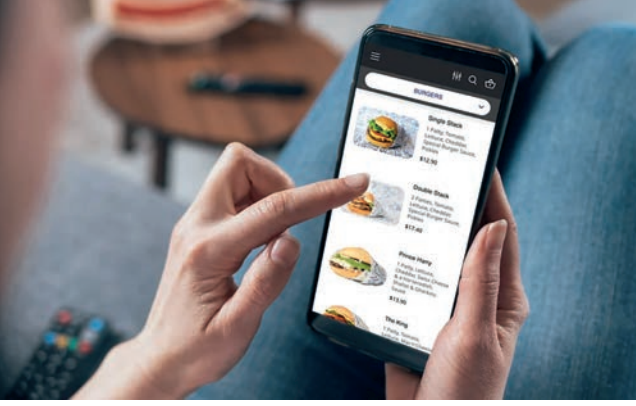
uygulamaları da bu ekosistemin ayrılmaz bir parçası haline geliyor.

Kullanıcıların yaptığı yorumlar ve verdiği puanlar, bir restoranın başarısında önemli bir rol oynuyor.

TripAdvisor gibi platformların etkisi, tüketici davranışını ciddi anlamda şekillendiriyor.

Bu durum, gastronomi profesyonelleri için bir meydan okuma olsa da, aynı zamanda kendilerini geliştirmeleri için bir fırsat yaratıyor.

Yapay zekâ destekli yemek siparişi sistemleri gastronomi dünyasında operasyonel verimliliği artırıyor ve müşteri deneyimini çeşitlendiriyor.

Dijital medyanın gastronomi üzerindeki bir diğer etkisi de teknolojik yeniliklerin hızla sektöre entegre edilmesi oluyor.

Örneğin, sanal gerçeklik deneyimleri ile restoranların müşterilerine sunduğu "farklı tat ve mekân algıları" yaratılıyor.

Benzer şekilde, yapay zekâ destekli yemek siparişi sistemleri veya akıllı mutfak teknolojileri,

gastronomi dünyasında hem operasyonel verimliliği artırıyor hem de müşteri deneyimini çeşitlendiriyor.

Sonuç olarak, dijital medya gastronomi dünyasında hem yaratıcılığı hem de ticari başarıyı şekillendiren çok boyutlu bir güce dönüşmüş durumda.

Bu ekosistemin doğru kullanımı, gastronomi kültürünün yayılmasını hızlandırırken şeffaf bir iletişim ortamı da sağlıyor.

Ancak bu süreçte, sadece trendlerin peşinden gitmek yerine, içeriğin kalitesine ve değerine odaklanılması gerektiğini vurgulamak önem taşıyor.

Dijital medya, gastronomide eşsiz bir fırsat sunuyor; bunu şekillendirmek ise hem profesyonellere hem de tüketicilere düşüyor. •

rehatartici@butundunya.com.tr

"İdealler yıldızlar gibidir; onlara dokunamazsınız. Fakat karanlık gecelerde yolumuza onlar rehberlik ederler."

-Carl Schurz

Resim: Joseph Cornell

Dostoyevski'nin Karamazov Kardeşler'inde “Kutsal Ruh” Nerede?

Dostoyevski'nin Karamazov Kardeşler'i, dini temalar üzerine kurgulanmış olması nedeniyle günümüzde de akademik çalışmaların sıkça odağı oluyor. Ancak, derslerini takip ettiğim, sizlerin de benim yazımlarımda adını sıkça duyduğunuz Northwestern Üniversitesi Rus Edebiyatı ve Dili Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Gary Saul Morson'un eseri Hristiyan dininin temeli olan Teslis inancı bağlamında yorumlanması, bu çalışmalara yeni bir boyut kazandırıyor. Bu yaklaşım, bildiğim kadarı ile ilk defa Prof. Morson tarafından gündeme getirildi ve benim ilişki içinde olduğum akademik çevrelerde ilgi çekici bir yaklaşım olarak kabul ediliyor. Bu

Prof. Gary Saul Morson

nedenle Karamazov Kardeşler romanına farklı bir yaklaşım olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Geçen ayki yazımı bir soru işareti ile bitirmiştim: “Eğer romanın İsyancı bölümü Tanrı'yı ‘Baba’, Büyük Engizisyoncu ise ‘Oğul’ olarak görüyorsa, Dostoyevski ‘Kutsal Ruh’u hangi bölümde anlatmış olabilir.”

Teslis öğretisine göre, “Baba, Oğul ve Kutsal Ruh” birbirlerinden farklı kişilikler olarak varlıklarını sürdürürlerken aynı özde yani tanrısallıkta birleşiyorlar. Ancak bunların içinde anlaşılması en zor olanı “Kutsal Ruh” tur. “Baba ve Oğul” kavramları açık, bilinen, somut ve izaha gerek

kalmaksızın algılanabilecek tanımlar oldukları için anlaşılması kolaydır. Ama aynı şeyi “Kutsal Ruh” için söyleyemeyiz. Zira Teslis öğretisinde en soyut ve müphem kişi olarak kabul edilen “Kutsal Ruh” Tanrı’nın dünyadaki etkinliğini, iman edenlerle kurduğu içsel bağı ve kutsama işlevini temsil eder.

Görünmez, cisimsiz ve doğrudan deneyimlenemez oluşu nedeniyle “Kutsal Ruh” genellikle ilahi ilham, ruhsal dönüşüm ve kilisenin ruhani birliği gibi soyut işlevler üzerinden tanımlanır.

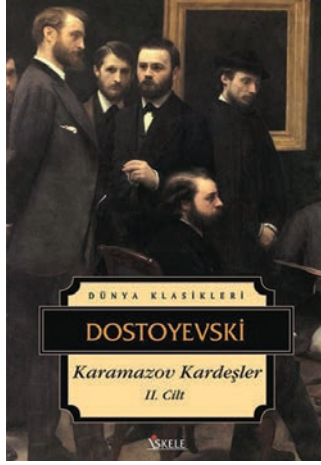
Dostoyevski “Kutsal Ruh”u romanın sadece belirli bölümlerinde bize gösteriyor; bazen detaylı olarak, bazen de satır aralarında okuyucu ile buluşuyor “Kutsal Ruh.”

Prof. Morson’a göre Karamazov Kardeşler’de “Kutsal Ruh” kavramının ipuçlarını, İmanı Kıt Bir Hanımefendi, Kardeşler Tanışıyor, Bir Baş Soğan ve Celile’nin Kana Şehri bölümlerinde yakalayabiliyoruz.

Çok sevdiğim ve bende unutamayacağım bir anısı olan Bir Baş Soğan hikayesini dergimizin geçtiğimiz aylarda yayımlanan “Bir soğan ziyafet sofrasından iyidir” başlıklı yazımda sizlerle

paylaşmıştım.

Bu ay, romanın başlarında yer alan İmanı Kıt Bir Hanımefendi bölümünün başrolünde olan Madam Khokhlakova üzerinde durmak istiyorum. Histerik bir sosyete kadını olan Madam Khokhlakova (Madam Guffav) manastır ziyaretlerinden birinde Aziz Zosima’dan Tanrı’nın

varlığını kanıtlamasını talep eder. Aziz Zosima bunu kanıtlanmanın mümkün olmadığını, ancak “aktif sevgi” dolu bir hayat yaşadığında Tanrı’nın varlığına ve hayatın anlamına ikna olabileceğini söyler. “İnanç teoriden değil deneyimden, aşağıdan yukarıya an be an doğru bir yaşam sürerek gelir,”

der. Aziz Zosima’ya göre dışarıdan önemsiz görünen ama Tanrı’nın çok sevdiği içsel tevezuya sahip ruhlarla ilgilenmektir önemli olan. Ona göre inanç var olmayı gerektirir; insanlar karşısındakini önemsemeli ve en ufak nezaket fırsatlarını değerlendirmelidir.

Romanın en güzel bölümlerinden birisi olan Madam Khokhlakova ile Aziz Zosima arasında geçen diyalog şöyledir:

“Kadın içinden kopan bir heyecanla, Stratezin (Aziz Zosima) önünde dua eder gibi ellerini bitiş-tirdi.

- Neyiniz var?
- İnançsızlık acısı çekiyorum!
- Tanrıya mı inanmıyorsunuz?
- Hayır, hayır, bunu aklımdan ge-

çirmeye bile cesaret edemem. Fakat öbür dünya, bana anlaşılmaz görünüyor. Kimseden de bu derdimi halledecek bir bilgi alamıyorum. Beni

dinleyin! Siz şifa verensiniz; insan ruhu üzerine derin bilginiz var. Bana inanmanızı dilemeye cesaret edemem ama şu anda hoppalıktan böyle konuşmadığımı şerefimle temin ederim. Ölüm ötesindeki hayat bana korku, dehşet veriyor. Kime başvuracağımı bilemiyorum; buna ömrüm boyunca cesaret edemedim. İşte şimdi ilk kez size açılmaya cesaret ettim. Aman Tanrım, hakkımda kim bilir neler düşüneceksiniz!

• Benim düşündüklerimden yana tasalanmayın. Üzüntünüzün içtenliğine kesinlikle inanıyorum. (...)

• Ömrüm boyunca inanarak yaşadım, ya ölünce hiçbir şey bulamazsam; bir yazarın dediği gibi, ‘Sadece mezarımda dulavrat otları biterse...’ Korkunç, değil mi? İnançımı nasıl yeniden kazanabilirim? Ben ancak çocukken hiçbir şey düşünmeden, körü körüne inanırdım. Şimdi nasıl, neyle bir kanıt bulabilirim?

(...) ‘Bir kanıt, inandırıcı bir şey arıyorum’ diyerek, Tanrı’nın varlığını kanıtlanmasını talep eder.

Aziz Zosima bunu kanıtlanmanın

mümkün olamayacağını söyler ve;

- Şüphesiz çok acı. Fakat kanıtlanması imkânsız; tecrübeyle aklınıza yatabilir.

“Yakınlarınızı hep artan bir çabayla sevmeyi deneyin. İçinizdeki sevgi çoğaldıkça Tanrının varlığına da, ruhun ölmezliğine de aklınız yatmaya başlar.”

- Nasıl ne şekilde?

• Yararlı bir sevgiyle... Yakınlarınızı (komşularınızı demek istiyor) hep artan bir çabayla sevmeyi deneyin. İçinizdeki sevgi çoğaldıkça Tanrının varlığına da, ruhun ölmezliğine de aklınız yatmaya başlar. Yakınlarınızı sevmekte tam bir nefes feragatine varabilirseniz, inanırsanız, ruhunuz artık şüphe ile kararalmaz. Bu denenmiştir, tartışmasız böyledir.”

Madam Khokhlakova insanları çok sevdiğini, hatta kızını dahi bırakıp insanlara fayda sağlayabilmek için hemşire olmayı hayal ettiğini söylediğinde Aziz Zosima ona “Bunlar üzerine hayal kurmanız bile yeter,” der. Ancak Madam sonrasında bu hayata fazla dayanmayacağı için fikrinden hemen caydığını itiraf eder. Yaralarını yıkadığı hastalar ona teşekkür dahi etmediklerinde, hatta huysuz davranıp onu üzdüklerinde, bağırıp çağırdıktan sonra bir de onu üst yöneticisine şikayet etmeye kalktıklarında, sevgisi devam edebilecek midir?

Aziz Zosima her zamanki sakinliği ile bir doktorla ilgili anısını anlatmaya başlar:

“Yaşlı, akıllı bir adamdı. Sizin gibi açık, şaka eder gibi ama hüznünlü bir şaka havasıyla konuşuyordu. ‘İnsanlığı sevdiğim halde kendi kendime şaşıyorum,’ diyordu. ‘Toplu olarak insanları sevdiğim halde kendimle karşı sevgim o oranda azalıyor. Hayalimde, olanca tutkumla insanlığa hizmet etmeyi kurduğum çok olmuştur, gerekirse bu uğurda kendimi feda edebilirdim. Gelgelelim, kimseyle aynı odada iki gün bile geçiremem; bunu deneylerimden biliyorum. Bana yaklaşan kimse kişiliğimi eziyor, özgürlüğümü sınırlandırmış gibi geliyor bana. Yirmi dört saat içinde en iyi insandan nefret edebilirim. Birinden, sofrada yemeği ağır yediği için, öbüründen, nezlesi var, durmadan burnunu temizliyor diye... İnsanlarla ilişkiye girer girmez onlara düşman kesiliyorum. Ama kişilere nefretim artık ça genel olarak insanlığa sevgim o oranda artıyordu.’ ”

Madam Khokhlakova şaşkın, “Peki bu durumda ne yapmalı, bütün umut kesmeli, değil mi?” diye sorar.

Aziz Zosima:

“Yo, halinizi anlayıp üzülmeniz yeter. Elinizden geleni yapın, bu da sayılacaktır. Kendinizi bu derece derin ve içten öğrenmekle zaten çok şey yapmışsınız. (...) Mutluğa ulaşamazsanız bile iyi yolda olduğunuzu unutmayın ve hiçbir zaman bu yoldan ayrılmamaya

çalışın. En önemlisi yalanın her türlüşünden, hele kendinizi aldatmaktan kaçının. (...) İçinizdeki her kötülük bunun farkına vardığınız anda temizlenir. (...) Gerçekten, yararlı sevgi hayal sevgisinden çok acımasız ve korkunçtur. Hayal sevgisi çabuk, kolayca yapılan, herkesin dikkatini çeken bir kahramanlık ister. (...) Oysa iş gören sevgi, çaba, dayanıklılık ister, bazılarına göre kendi başına bir bilimdir. Yalnız size şimdiden haber vereyim ki, bütün çabanıza rağmen amacınıza ulaşmak şöyle dursun, ondan gitgide uzaklaşmış gibi olduğunuzu dehşetle göreceğiniz anda dikkat edin, tam o anda, birdenbire amacınıza ulaşacak, sizi her zaman seven, hareketlerinizi belirsizce çekip çeviren Tanrının mucizeler yaratan gücünün varlığını açıkça hissedeceksiniz. Kusura bakmayın, yanınızda daha fazla kalamayacağım, bekliyorlar. Hoşça kalın.”

Dostoyevski'ye göre insanlar ufak eylemlerle de daha iyi bir dünya yaratabilirler. Aziz Zosima “Sokakta yürürken kaşlarınızı çatmayın,” der. Nazik bir bakış, güler yüz karşılaştığınız insanın ruh halini hemen değiştirebilir. O insan da daha sonra başka bir insanla göz göze geldiğinde aynı davranışı uygulayabilirse, bu görünmeyen ancak sürekli büyüyen bir zincire dönüşür.

Dostoyevski için en önemli şey, devasa büyüklükte yüksek dramlar değil, gündelik, sıradan, basit iyiliklerdir. Önemli olan istisnai değil,

sıradan, rutin anlardır. Aziz Zosima, Tanrı'yla ilişkisinin yalnızca akıl değil, sevgi yoluyla da kurulduğunu vurgular. Onun öğrettikleri, ilahi hakikatin yalnızca teorik değil, tecrübeyle anlaşılabileceğini ve bu süreçte Tanrı'nın varlığını en derinden hissedebileceğimizi gösterir. Bu bağlamda, sevgiyle içimize işleyen ve ruhumuzu yücelten güç, Hristiyan teolojisinde "Kutsal Ruh" olarak tanımlanır; "Kutsal Ruh", görünmeyen ama içsel bir deneyimle Tanrı'yla buluşmamızı sağlayan ilahi bir kudrettir.

"Kutsal Ruh"u romanın sonraki sayfalarında, Kardeşler Tanışıyor bölümünde bir kez daha görüyoruz. Bu bölümde İvan, en derin hayal kırıklığı karşısında bile içindeki saf biyolojik yaşam gücünün, en azından yaşla birlikte azalana kadar intiharı önleyeceğini düşündüğünü itiraf eder.

"Hayata inanmasam, sevdiğim kadına sırt çevirsem, dünyanın gidişine inancım kalmasa, hatta tam tersine, her şeyin karmakarışık, uğursuz, belki de şeytanca bir kaos olduğuna iman etsem, insanların hayal kırıklığından uğradığı bütün korkulara tutulsam gene de yaşamayı isteyeceğim, hayat kadehini ağzıma götürürnce bitirene kadar bırakmayacağım! Ama bilinmez, belki yaşım otuz gelince kadehimi bir tarafa fırlatıp bitirmeden çekilirim... Nereye, onu da bildiğim yok. Otuz yaşına kadar da gençliğimin her şeye, her türlü hayal kırıklığına,

hayata karşı nefrete üstün geleceğini kesinlikle biliyorum. Çoğu zaman kendi kendime, 'Dünyada, şu içimdeki azgın, belki de hayasızca yaşama hırsını verecek bir umutsuzluk var mı acaba?' diye sorduğum oldu. (...) Öte yandan yaşama hırsı dediğimiz özellik az çok Karamazov'ların hepsinde var. Bu doğru her şeye rağmen sende de var; buna rağmen bunu neden alçaklık sayarız bilmem."

İvan bu satırları kardeşi Alyoşa'ya söylerken, bu gücü, babasının bastırılmaması duygusallığı gibi temel olarak görür ve şöyle devam eder:

"Canım yaşamak istiyor, ben de, mantığım ne derse desin yaşıyorum. Varsın dünyanın gidişatına inancım olmasın ama baharda yeşeren pırıl pırıl ağaç yaprakları, mavi gök, bazen inanır mısın niçin sevdiğimi bilmediğim bir adam ruhuma öyle yakın geliyor ki!"

İvan umutsuzdur ama buna rağmen "Baharın körpe körpe yapraklarını, mavi göğü severim ben, anlıyor musun? Akıl mantık işi değil bu, içinle karnınla seviyorsun; ilk gençliğinin gücünü seviyorsun," der.

Alyoşa ağabeyinden etkilenildiğini şu cümlelerle anlatır: "Seni çok iyi anladım. Sen içinle, kanınla sevmek istiyorsun; güzel söyledin bunu. Böylesine yaşamak isteğiyle dolu olduğun için senin hesabına memnun oldum. Bence hepimiz, her şeyden önce hayatı sevmeliyiz."

İvan, “Anlamından çok hayatı sevmeli, öyle mi?” diye sorar.

Alyoşa'nın yanıtı şöyledir: “Evet, dediğin gibi mantıktan önce, mutlaka mantıktan önce hayatı sevmeli, anlam ancak o zaman anlaşılır hale gelir. Çoktandır bunun böyle olduğu düşüncesi uyandı bende.”

...Alyoşa, “Kutsal Ruh” un varlığını bulur. İnsan ruhuna “Kutsal Ruh” un yerleştirdiği bir kuvvetin varlığını hisseder. Alyoşa hayatı sevmenin ve anlam arayışının mantığın ötesinde, sevgi ve içsel bir gücün rehberliğinde mümkün olduğunu vurgular.

Peder Zosima tarafından eğitilmekte olan Alyoşa, “Kutsal Ruh” un varlığını bulur. İnsan ruhuna “Kutsal Ruh” un yerleştirdiği bir kuvvetin varlığını hisseder. Alyoşa hayatı sevmenin ve anlam arayışının mantığın ötesinde, sevgi ve içsel bir gücün rehberliğinde mümkün olduğunu vurgular.

İvan hayata olan derin bağlılığını, mantıklı bir inançtan bağımsız olarak, içsel bir yaşam gücüyle sürdürme isteğini dile getirir.

Romanın başında Alyoşa, Dostoyevski'nin ifadesiyle “ufak-basit-sıradan eylemler” dediği şeylerle daha iyi bir dünya yaratılabileceği görüşünü henüz içselleştirememişti. O da döneminin Rus gençleri gibi

materyalist radikallerin psikolojisini paylaşmakta, herkes tarafından görülebilecek “acil eylem” ve “hızlı başarı” sevdasını taşımaktaydı. Bunun içindir ki, Alyoşa geleneksel olarak azizliği doğrulayan mucizeye (azizlerin öldüklerinde bedenlerinin kokmayacağına, kokunun

yayılmayacağına inanmak) gönül bağlamıştı. Ancak Aziz Zosima öldüğünde, belki yaşı icabı, belki de mevsimin yaz olmasından dolayı cesedi daha hızlı çürümüş ve normalden daha kötü kokmuştu.

Cesedin bulundu-

ğu odanın camlarını hemen açmak gerekmişti. Hatta Madam Khokhlakova, “Ondan böyle bir davranış beklemedim,” diyerek bizi gülümsetecekti!

Alyoşa bu nedenle inancını yitirme noktasına gelir. Alyoşa'nın ahlaki saflığına kızan Rakitin, onu kendisini baştan çıkarmak isteyen Gruşenka'ya götürür. Alyoşa Gruşenka ile karşılıklı “bir soğan hikayesi” yaşar ve bitkin ama yenilenmiş bir inançla gecenin geç saatlerinde manastıra döner. Dönüşünde Peder Paisiy'i Aziz Zosima'nın cesedi başında Kutsal Kitabı okurken bulur. Alyoşa odanın penceresinin açıldığını fark eder; kokunun arttığını düşünür. Ancak “O ana kadar ona korkunç, utandırıcı

görünen bu düşünce şimdi ne üzünü, ne kızgınlık uyandırmaktadır”.

Peder Paisiy'nin okuduklarını dinlemeye çalışırken gözleri kapanır, uykuya dalar. Rüyasında Aziz Zosima'nın da “Kana Düğünü”ne¹ katıldığını görür. Düğündeki herkes yaşamlarında mutlaka bir soğan vermiştir. Aziz Zosima, Alyoşa'ya “Bir soğan verdim de buraya geldim. (...) Sadece küçük bir soğan ve sen de bugün açın birine bir baş soğan vermişsin, onun için buradasın,” der. İsa da oradadır. Alyoşa'nın ilk başta düşündüğü gibi korkutucu değildir düğün; sıradan insanların sevincini paylaşmak onu rahatlatır. Alyoşa'nın kalbinde ateş gibi bir şey yanar, içi sızlar, gözleri ıslanır, ellerini açarak bağırır ve uyanır. Karşısında tabutu görür. Peder Paisiy hâlâ dua etmektedir. Ama Alyoşa artık duayı dinlemek istemez, hemen dışarı çıkar ve ansızın toprağa kapanır:

“Toprağı niçin kucakladığını, neden öpmek istediğini bilmiyordu; gene de yeri gözyaşlarıyla ıslatarak bütün coşkunluğuyla bu toprağı daima ölene kadar sevmek için ant içiyordu. Niçin ağlıyordu? Öyle bir coşkunluk içindeydi ki, göğün sonsuzluğunda parlayan yıldızlar için bile ağlıyor ama çılgınlığından utanmıyordu. Sanki evrenin sayısız âlemlerinden uzanan teller hep birden ruhunda birleşmiş, ruhu da başka âlemlerle ilişkinin titreşimleri içindeydi.

Herkese her şeyi bağışlamak, af dilemek istiyordu ama kendisi için değil, hayır, başkaları hesabına, dünyada işlenen büyük suçlar için... Onun ‘Benim için de başkaları af dileycekler...’ sözlerini yeniden duyar gibi oldu. Her geçen an adeta elle tutulur gibi bir açıklık ve kesinlikle, ruhuna üstündeki gök kubbesi gibi sağlam, sarsılmaz bir şeyin yayıldığını hissediyordu. Sanki içinde bir düşünce vücut buluyor, bir daha ondan ayrılmamak üzere, ömrünün sonuna kadar yerleşip temelleşiyordu. Zayıf bir delikanlı olarak yere kapanan Alyoşa doğrulduğu zaman sağlam, cenge hazır bir erkekti, bunu geçirdiği vecd anında anlamış, duymuştu.”

“Niçin ağlıyordu? Öyle bir coşkunluk içindeydi ki, göğün sonsuzluğunda parlayan yıldızlar için bile ağlıyor ama çılgınlığından utanmıyordu.”

Alyoşa bu anıyı ömrü boyunca unutmaz ve derin bir inanca “O saat ruhuma biri girdi,” der. Alyoşa, Aziz Zosima'nın cesedinin bzulmuşluğuyla yaşadığı inançsızlık ve moral çöküntüsünden sonra, rüyasında “Kana Düğünü” ve “Bir Soğan” öğüdüyle içsel bir uyanış yaşar.

Daha sonraları Aziz Zosima'nın arzu ettiği şekilde dünya hayatına karışmak üzere manastırdan ayrılır.

Prof. Morson “Kutsal Ruh”u anlattıktan sonra dersini şu sözlerle tamamlamıştı:

“Dostoyevski’nin romanı teolojik bir araca, Teslis fikrinin varoluşsal anlamını aydınlatmanın bir yoluna dönüşüyor. Karamazov Kardeşler basit gibi görünen ancak sıklıkla reddedilen iddialarda bulunuyor. Hristiyan ahlaki ve psikolojisi geliştirilmiş, sofistike bir anlayış olarak karşımıza çıkıyor. Tanrı bizi özgür yaratmıştır; inanç, şüphe karşısında özgür bir seçim olmalıdır. En küçük iyilik eylemleri bile büyük fark yaratır. Ve hayatın anlamını hissetmenin tek yolu, an be an doğru yaşamaktır. (...) Aziz Zosima’nın dediği gibi ‘Herkesin

herkesten sorumlu olduğunu’ kabul etmeliyiz. Hepsinden önemlisi, inancımızı asla devrimci şiddetle ya da başka herhangi bir mucizeye bağlamamalıyız. Bunun yerine, gerçek yaşamı ve iyilik için gerçek fırsatı sıradan, günlük olanın içinde keşfetmeliyiz.” •

demiraytac@butundunya.com.tr

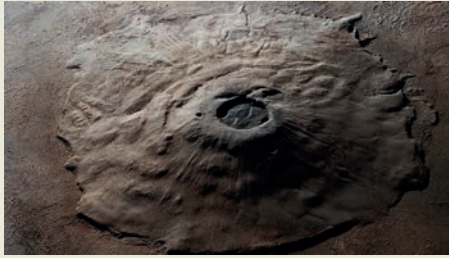
Not: Bu yazının hazırlanmasında Prof. Gary Saul Morson’un ders notlarından ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Prof. Dr. Dursun Ali Aykit ile yaptığım sohbetlerden faydalanılmıştır.

¹ Kana Düğünü, Hristiyanlıkta, özellikle İncil’de, İsa’nın ilk mucizesi olarak bilinir ve Yuhanna İncil’inin 2. bölümünde yer alır. İncil’e göre, İsa, annesi Meryem ve birkaç öğrencisiyle birlikte Kana kasabasında bir düğüne katılır. Düğün sırasında şarap tükenir ve İsa, bir mucize göstererek suyu şaraba dönüştürür. (Yuhanna 2:1-11)

GÜNEŞ SİSTEMİ’NDEKİ EN BÜYÜK YANARDAĞ

Güneş Sistemi’ndeki en büyük yanardağ, Mars gezegenindeki Olympus Mons’tur. Everest Dağı’nın yaklaşık üç katı yüksekliğindeki Olympus Mons, levha tektoniği olmayan Mars’ta, milyarlarca yıl boyunca eğimli yüzeyinden aşağı akan çok sayıda lav akıntısıyla oluşmuştur.

25 kilometre yüksekliğe sahip olan Olympus Mons, 601 kilometre taban genişliğine ve 3 kilometre derinliğe ulaşmaktadır. Olympus Mons bir kalkan volkanıdır. Erimiş maddeyi şiddetle püskürtmek yerine, kalkan volkanları lavın yanlarından yavaşça akmasıyla oluşur. Olympus Mons hala nispeten genç bir yanardağdır. Oluşumu milyarlarca yıl sürmüş olsa da, Olympus Mons hala patlama potansiyeli olan aktif bir yanardağ olabilir.

Deniz Yırtılır Kimi Zaman

Yazan: SABRİ KEMAL

Deniz yırtılırdı kimi zaman, ama bilmezdik kimin diktiğini Orhan Veli'yi tanıyana kadar. Dalgacı Mahmut, dikermiş meğer. Dalgacı Mahmut, en

sevilen şiiirlerinden biriydi Orhan Veli Kanık'ın yıllar öncesinin şiir günlerinde. Moro Romantico, Kitab-e Seng-i Mezar, İstanbul'u Dinliyorum da öyle. Şairleri şiirlerinden ötürü sever; kendi aralarındaki görüş ayrılıkları ile de pek ilgilenmezdik.

*Birkaç nesillik
değişimi birkaç yılda
tamamlayan şairimiz:*

**Orhan Veli
Kanık**

Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Ziya Osman Saba'dan da okurduk; Orhon Murat Arıburnu, Erdoğan Çokduru, Doğan Ülkekel, Cahit Sıtkı Tarancı, Victor Hugo, Edgar Allen Poe gibi nicelerinden de...

Garip Akımı'nın 'Garip' şairinin şiirleri. Boğaziçi'nin bir garip Orhan Veli'siydi o.

36 yıllık yaşamına şiirlerinin yanı sıra hikâye, deneme, makale ve çeviri alanında da birçok eser sığdıran Orhan Veli Kanık,

Orhan Veli Kanık'ın, Melih Cevdet ve Oktay Rifat ile birlikte şiirimizde yer etmiş kalıp ve anlayışlardan kurtulmak gerektiğini savunduğundan; biçimciliğe ve duygusallığa karşı çıkıp, söyleyiş güzelliğini benimsediğinden yeterince haberdar değildik o yıllarda.

Şiirini severdik diğer şairlerin şiirlerini sevdiğimiz gibi tüm içtenliğimizle. Duygusallığa karşı olsa da bizim için oldukça duygusaldı

şiirlerinde, öykülerinde ele aldığı konu, kişiler ve sözcüklerle daha önce hiç duyulmamış bir üslupla buluşturduydum bizi. Ve bunu, Oktay Rifat'ın deyişi ile "...Fransız şairlerinin birkaç nesillik şiir macesasını kısacık ömründe yaşadı. Türk şiiri onun kalemi sayesinde Avrupa şiiriyle at başı geldi... Birkaç neslin belki arka arkaya başarabileceği bir değişmeyi o birkaç yılın içinde tamamladı."

Güzel Havalar

Beni bu güzel havalar mahvetti,
Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden.
Tütüne böyle havada alıştım,
Böyle havada aşık oldum;
Eve ekmekle tuz götürmeyi
Böyle havalarda unuttum;
Şiir yazma hastalığım
Hep böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti.

* *

Delikli şiir

Cep delik, cepken delik,
Kol delik, mintan delik,
Yen delik, kaftan delik,
Kevgir misin be kardeşlik !

Gün Olur

Gün olur alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların
kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.
Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürlütle açar;
Gürlütle çıkar duman toprak-
tan.

Hele martılar, hele martılar,
Herbir tüylerinde ayrı telaş!..

Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş
Gün olur, deli gibi...
Onlar da bunlara benzer.

Bir Garip Orhan Veli

İstanbul'da Boğaziçi'nde
 Bir garip Orhan Veli'yim
 Veli'nin oğluyum
 Tarifsiz kederler içindeyim
 Urumeli Hisarı'na oturmuşum
 Oturmuş da bir türkü tutturmu-
 şum
 İstanbul'un mermer taşları
 Başıma da konuyor martı kuşları
 Gözlerimden boşanır hicran
 yaşları
 Edalım...
 Senin yüzünden bu halim.
 İstanbul'un orta yeri sinema
 Garipliğim, mahzunluğum
 duyurmayın anama
 El konuşurmuş, görüşürmüş bana
 ne

Sevdalım...
 Boynuna vebalim
 İstanbul'da, Boğaziçi'ndeyim
 Bir garip Orhan Veli'yim
 * *

Dalgacı Mahmut

İşim gücüm budur benim,
 Gökyüzünü boyarım her sabah,
 Hepiniz uykudayken.
 Uyanır bakarsınız ki mavi.

Deniz yırtılır kimi zaman,
 Bilmezsiniz kim diker;
 Ben dikerim.

Dalga geçerim kimi zaman da,
 O da benim vazifem;
 Bir baş düşünürüm başımda,
 Bir mide düşünürüm midemde,
 Bir ayak düşünürüm ayağымda,
 Ne halt edeceğimi bilemem.

Anlatamıyorum*(Moro Romantico)*

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
 Mısralarımında;
 Dokunabilir misiniz,
 Gözyaşlarıma, ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar
 güzel,
 Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
 Bu derde düşmeden önce.

Bir yer var, biliyorum;
 Her şeyi söylemek mümkün;
 Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;
 Anlatamıyorum.

* *

Kitabe-İ Seng-İ Mezar

I

Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
 Nasırdan çektiği kadar
 Hatta çirkin yaratıldığından bile
 O kadar müteessir değildi;
 Kundurası vurmadiğı zamanlarda
 Anmazdı ama Allah'ın adını,
 Günahkar da sayılmazdı.
 Yazık oldu Süleyman Efendiye

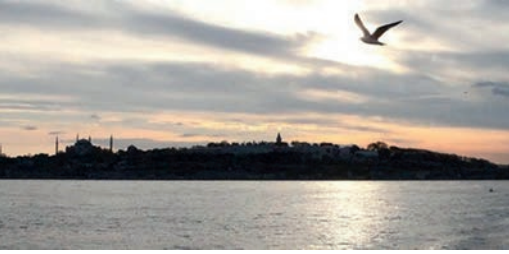
II

Mesele falan değildi öyle,
 To be or not to be kendisi için;
 Bir akşam uyudu;
 Uyanmayıverdi.
 Aldılar, götürdüler.
 Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.
 Duyarlarsa olduğunu alacaklılar
 Haklarını helal ederler elbet.
 Alacağına gelince...
 Alacağı yoktu zaten rahmetlinin.

III

Tüfeğini depoya koydular,
 Esvabını başkasına verdiler.

Artık ne torbasında ekmek kırın-
tı,
Ne matarasında dudaklarının izi;
Öyle bir rüzgar ki,
Kendi gitti,
İsmi bile kalmadı yadigar.
Yalnız şu beyit kaldı,
Kahve ocağında, el yaz işiyle:
‘Ölüm Allah’ın emri,
‘Ayrılık olmasaydı.’
* *

İstanbul'u Dinliyorum
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı
Önce hafiften bir rüzgar esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Suların hiç durmayan çingirak-
ları
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık
çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değişiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı;
Serin serin Kapalıçarşı
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa
Güvercin dolu avlular
Çekiç sesleri geliyor doklardan
Güzelim bahar rüzgarında ter
kokuları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı;
Başında eski alemlerin
sarhoşluğu
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş İodosların uğultusu içinde
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, laf
atmalar.
Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim
kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi,
biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi,
biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor fıstıkların
arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul'u dinliyorum. •

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

S U D O K U

	7		8		5			6
8	4	9	7			3		
2		6		9	1		7	8
	8	2			9	6		
				8	3		1	9
5			1		2			4
		7	9	1	8			3
9				3			4	
		8				1		7

Sudoku Yapamayanlar İçin

			4	5		3	7	8
			7				2	9
3		4				1		
	1	3						6
2		8		9	6			1
	4	9					1	
1			6			9		4
				4		6		3

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Denizin dehlizlerine dalarcasına dalıp gidiyorum hâllerimize, “Ta ilk ana rahmine düştüğümüzden itibaren öğrenme başlıyor desem doğru olur. Ya sonrası? Kimlerin eline teslim ediliyor onca canlar? Nasıl bir sistem dönüyor eğitim öğretim adına? Yeryüzünde çoğalan tahsilli soyguncuları, savaş çılgınlarını, acımadan fakiri yetimi soyanları kimler eğitti, öğretti de insanlığın yüz karaları oldular? Onları doğurup büyüten ailesi mi yoksa içinde buldukları sistem mi bu duruma getirdi?” diye sorup duruyorum kendime.

Nerede bir mazlum görsem, onu doğuran anayı düşünüyorum. Kim bilir bir yavrusu olacak diye nice hayalleri vardı? Biçare kendi ekilerini bulmaya ve onları düzeltmeye yöneliyorum sonunda.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Asıl sorun unutkanlık değil dikkat eksikliği olabilir

Yazan: SABRİYE AŞIR

Kısa bir süre önce, 40'lı yaşlarımın ortalarındayken Cape Cod'dan Cambridge, Massachusetts'e gittim ve arabamı bir otoparka park ettim. Birkaç blok ileride bir konuşma yapacaktım ve daha erken varmayı umduğum için biraz telaş içindeydim. Normalde ne zaman bir otoparka aracımı park etsem, aracın bulunduğu yerin harf ve numarasının bir fotoğrafını çekerim. Fakat geç kalma endişesiyle fotoğraf çekmeden ve daha da kötüsü, bilinçli olarak nereye park ettiğimi not

Bir şeyi hatırlamak istiyorsak, her şeyden önce onu fark etmemiz gerekir.

etmeden otoparktan ayrıldım.

Konuşma yapacağım bloğa zamanında ulaştım, 45 dakikalık konuşmamı yaptıktan sonra soruları yanıtladım ve kitaplarımı imzaladım. Otoparka döndüğümde aracım, park ettiğimi sandığım yerde değildi. Otoparkta sağa sola yürüyerek aracımı ararken, gittikçe sinirliyordum. Dördüncü kata park »

ettiğimde emindim. Fakat üçüncü ya da beşinci kat da olabilirdi. Peki, A mı, B mi yoksa C bölümüne mi park etmişim? Hiçbir fikrim yoktu. Yalnızca arabamı bu otoparka park ettiğimi biliyordum. 4B’de aracımı bulduğumda, artık aramaktan usanmış ve polise çalındığımı bildirmek üzereydim.

Rahatlamıştım, biraz utanıyordum ve ter içinde kalmıştım. Bu yaşananın sorumlusu olarak hafızamı suçlamak istedim fakat içimdeki sinirbilimci, işin aslını biliyordu. Arabamı bulamamamın nedeni korkunç bir hafızam olması, unutkan olmam ya da Alzheimer değildi; arabamı bulamadım çünkü daha en başta nereye park ettiğime hiç dikkat etmemiştim.

Eğer bir şeyi hatırlamak istiyorsak, her şeyden önce onu fark etmemiz gerekir. Bir şeyin farkına varmak ise iki şey gerektirir: Algı (görme, duyma, koklama, hissetme) ve dikkat.

Belleğiniz, maruz kaldığınızı her görüntüyü ve sesi sürekli olarak kaydeden bir video kamera değildir; yalnızca dikkat ettiğiniz şeyi yakalayabilir ve saklayabilirsiniz. Ve her şeye dikkat edemediğiniz için, önünüzde olup bitenlerin bazı yönlerini hatırlayabileceksiniz, bazılarını

hatırlamayacaksınız.

Diyelim ki New York City’de Rockefeller Center’daki ışıklı ve devasa Noel ağacının önünde duruyorsunuz. Işıkların şekli, boyutu, renkleri gibi görsel bilgileri, gözünüzün retinasında bulunan çubuklar ve koniler adı verilen alıcılar aracılığıyla alırsınız.

Bu bilgi, görüntünün işlendiği ve gerçekten görüldüğü, beyninizin arkasındaki görsel korteksinize giden sinyallere dönüştürülür. Ar-

dından, tanıma, anlam, karşılaştırma, duyu ve görüş için diğer beyin bölgelerinde işlenebilir. Ancak dikkatinizi bu Noel ağacına vermezseniz, aktive olan nöronlar birbirine bağlanmayacak ve bir anı oluşmayacaktır. Gördüğünüzü bile

hatırlamayacaksınız.

Herhangi bir günde, duyularınızın maruz kaldığı büyük miktardaki bilgiyi düşünün. 16 saat boyunca uyanıksanız, duyularınız 57 bin 600 saniye için açıktır. Bu çok fazla veri demektir. Fakat duyularınızın maruz kaldığı şeylerin çoğunu hatırlamayacaksınız ve hatırlamayacaksınız.

Az önce duyduklarınızı, bir kişinin adını, telefonunuzu nereye koyduğunuzu veya kapıyı kilitleyip kilitlemediğinizi unutmanızın bir numaralı nedeni dikkat eksikliğidir. Dikkatinizi vermezseniz, hemen

Bir şeyin farkına varmak ise iki şey gerektirir: Algı (görme, duyma, koklama, hissetme) ve dikkat.

...el sıkışıyorsunuz. İki dakikadır Sarah'ın eşiyile sohbet ediyorsunuz ve bir anda adının ne olduğunu hatırlamadığınızı fark ediyorsunuz.

önünüzde ne olup bittiğini hatırlayamazsınız. Yani bir şeyi hatırlamak istiyorsak, ona dikkatimizi vermeliyiz.

Ne var ki, bunu yapabilmek kolay değildir. Bu denli dikkat dağıtıcıyla çevrili olduğumuz bir dünyada yaşamıyor olsaydık dahi, bir şeye dikkatimizi vermek beynimiz için kolay değildir. İlginç, anlamlı, yeni, şaşırtıcı, duygusal ve önemli bulduğumuz şeylere dikkat etme ve dolayısıyla hatırlama eğilimindeyiz. Beynimiz bu detayları yakalıyor. Gerisini görmezden geliyoruz ve hatırlayamıyoruz.

Muhtemelen size tanıdık gelecek bir örnek üzerinden gidelim. Bir partidesiniz ve arkadaşınız Sarah sizi kocasıyla tanıştırıyor. “Merhaba,

ben Bob” diyor karşınızdaki adam. Siz de ona adınızı söylüyorsunuz ve el sıkışıyorsunuz. İki dakikadır Sarah'ın eşiyile sohbet ediyorsunuz ve bir anda adının ne olduğunu hatırlamadığınızı fark ediyorsunuz. Ya da birkaç gün sonra ona bir mağazada denk gelirseniz ve “Merhaba...” deyip kalakalırslınız. Onu

taniyorsunuz fakat adını hatırlamıyorsunuz. “Sen...” deyip gerisini tamamlayamıyorsunuz.

Bob'un adını duymuş olmanız hatırlamanız için yeterli değil. Duyduktan sonra yaklaşık 15 ila 30 saniye boyunca bu ad beyninizde yankılanıyor olacak. Eğer dikkat sinirsel girdisini eklemeszeniz, Bob'un adı aklınızdan uçup gidecektir. Asla hipokampüsünüz tarafından pekiştirilmeyecek ve bir anı olarak saklanmayacaktır.

Dikkatinizi vermek, bilinçli bir çaba gerektirir. Olağan beyin aktiviteniz dikkat vermek üzerine değildir. Beyniniz çevrede olanlara dikkatini vermeyen, hayal kuran, otomatikçe bağlanmış bir haldedir;

sürekli olarak geçmiş ve tekrarlayan düşünmelerle doludur. Bu durumda yeni bir anı oluşturamazsınız. Bir şeyi hatırlamak istiyorsanız, beyninizi çalıştırmanız, uyarmanız, bilinçli olarak farkında olmanız ve dikkat etmeniz gerekir.

Hafızanızı geliştirmek istiyorsanız, dikkatinizi dağıtan şeyleri en aza indirmeyi veya ortadan kaldırmayı deneyin. Yeterince uyumak, meditasyon yapmak ve biraz kafein, dikkat dağıtıcılara karşı başvurabileceğiniz savaşçılardır.

Bunlara özen göstermek dikkatinizi verme ve uzun süreli anılar oluşturma yeteneğinizi geliştirebilir.

Benim gibi X Kuşağı'ndan olanlar, sanki bir süper güçmüşçesine birçok şeyi aynı anda yapmakla övünüyorlar. Y Kuşağı'ndan olanlar, sizinle konuşurken birden Netflix izleyip mesajlaşmakta sakınca görmüyorlar. Ancak, yaptığınız ve deneyimlediğiniz şeylerden herhangi birini hatırlamak istiyorsanız,

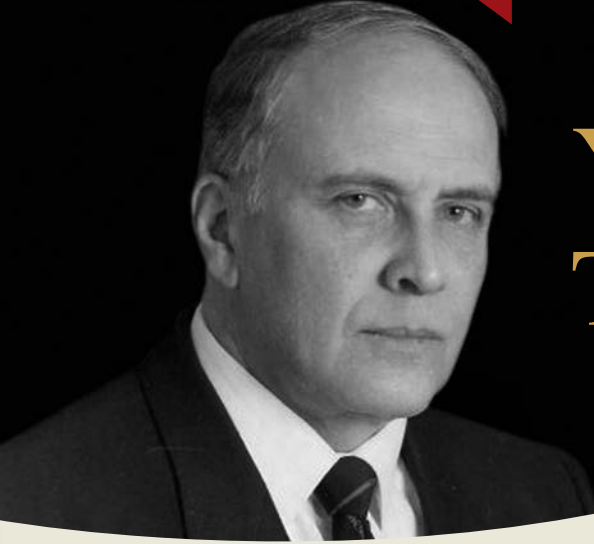
bu yaklaşım sıkıntılıdır.

Bu nedenle bir dahaki sefere arabanızı park ettiğinizi sandığınız yerde bulamadığımızda şöyle bir duraklayın. Ve hafızanızı kötü olmakla suçlamadan önce kendinize şunu sorun: En başında arabamı nereye park ettiğime dikkat etmiş miydim? •

Çeviri kaynağı yazı: "Struggling to recall something? You may not have a memory problem — just an attention problem", Lisa Genova, 29 Eylül 2021, ideas.ted.com

Hafızanızı geliştirmek istiyorsanız, dikkatinizi dağıtan şeyleri en aza indirmeyi veya ortadan kaldırmayı deneyin.

Neye dikkat ettiğimizi hatırladığımız için neye odaklandığımız konusunda dikkatli olmak isteyebiliriz. İyimserler olumlu deneyimlere dikkat ederler, bu nedenle bu olaylar hafızalarında pekiştirilir. Her gün harika şeyleri ararsanız, neşe ve hayranlık anlarına dikkat ederseniz, o anları yakalayabilir ve hafızanızda pekiştirebilirsiniz. Zamanla, hayatınızın anlattığı sizi gülümseten anlarla dolu bir hale gelecek.

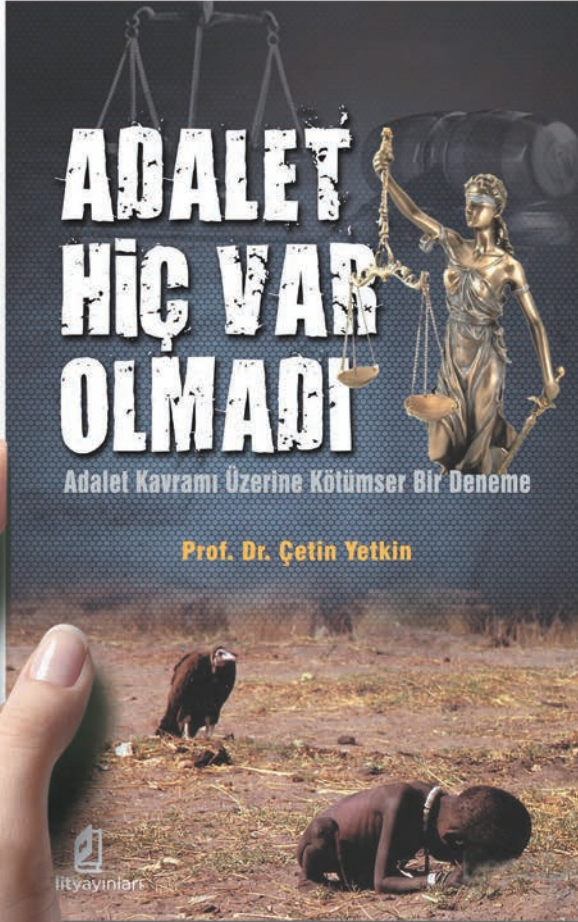

Yalçın Tura

Müzikolog, besteci ve yazar olan Yalçın Tura, 1934 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde, yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi'nde tamamlayarak Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Müzik eğitimi küçük yaşta keman ve piyano ile başladı. Üniversite yıllarında müzik çalışmalarına, solfej ve müzik kuramı dersleri alarak devam etti. Çeşitli yayın organlarında müzikle ilgili yazılar yazdı. Dimitri Kantemiroğlu'nun "Kantemiroğlu Edvarı" olarak bilinen "Kitab-ı İlmi'l-Musiki alâ Vechi'l-Hurufat" adlı çalışmasını günümüz Türkçesine çevirerek Batı notasıyla yayımlama girişiminin ürünü olan eseri, 2001 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. "Türk Musikisinin Mes'eleleri" adlı kitabı

1988 yılında okuyucu ile buluştu. Çok sesli yapıtlarında Türk halk ve klasik Türk müziğinin yanı sıra klasik Batı müziği, caz ve hafif müzikten de yararlanarak kendine özgü bir üslup oluşturdu. Çeşitli dönemlerde TRT Kurumunda jüri ve danışma kurulu üyesi olarak görev yaptı. İstanbul Teknik Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuvarı'nda, Müzikoloji Bölümü Başkanı ve müdürlük görevini üstlenip 2001 yılında emekli oldu. Opera, bale, şan, orkestra, oda müziği konserlerinin yanı sıra koro ve çocuk şarkıları alanında çok sayıda eser besteledi. Yılanların Öcü, Kırık Hayatlar, Keşanlı Ali Destanı, Aşk-ı Memnu'nun da aralarında olduğu dizi, sinema filmi ve tiyatro oyunları için eserler besteledi. Alanında birçok ödülün sahibi olan Yalçın Tura, çalışmalarını halen İstanbul'da sürdürmektedir. •

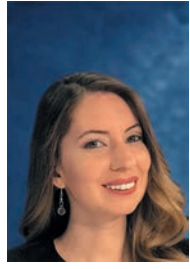
Insanoğlu tarih boyunca "adalet" aradı. Adaletli bir toplumsal-siyasal d¼zen uğruna zalimlere karşı direndi, devrimler yaptı. Bu s¼reçte de, uğruna bunca savaşım verilen adaletin ne olduğunu a¼ıklamak i¼in hukukçular, d¼ř¼n¼rler, filozoflar g¼r¼řler ¼ne s¼rd¼ler. Ama "Adalet nedir?" sorusuna bug¼ne değin ¼zerinde anlaşılmış kavramsal bir tanıma ulaşılmış değil. Prof.Dr.Çetin Yetkin, adaletin bu değişkenliğinin d¼nyada ve T¼rkiye'de bu konuda yazılardan ¼rnekler vererek a¼ıklararken, bir yandan da gerçeekte "adalet" diye bir şey olup olmadığını sorguluyor. Yetkin diyor ki, "İnsanlar, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra bir yanlışlık oldu denilerek serbest bırakıldıklarında 'Yaşasın adalet!' demekten vazgeçmelidirler. Ç¼nk¼ adalet hi¼ olmadı ve olmayacaktır da. Yeter ki sınıfsız toplum ideali k¼resel d¼zeyde bir g¼n gerçekleşsin. Ç¼nk¼ o zaman adalete zaten gereksinim duyulmayacaktır!"

B¼T¼N KİTAPÇILARDA

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Fuji Dağı İçin Geçiş Ücreti

UNESCO tarafından miras listesine alınmış olan Fuji Dağı'nı korumak için Japonya'nın Yamanashi vilayeti geçiş ücreti uygulamasına başladı. Dağcılar bu yazdan itibaren Fuji Dağı'nın dört ana yolundan herhangi birini kullanmaları durumunda ödeme yapmak zorunda kalacak. Yeni yasa tasarısına göre, yoğun sezonda 4.000 yen (yaklaşık 986 TL) giriş ücreti uygulanacak.

Ziyaretçi sayısında

görülen büyük artış çevre güvenliği ve kirlilik endişelerine neden oluyor. Dağın temiz kalması ve çevrenin korunmasına yardımcı olmak amacıyla yetkililer, 2024 yılında da benzer bir ücret politikasına geçmiş, günlük ziyaretçi sınırı getirmişti.

2014 yılından bu yana dağa herhangi bir patikadan tırmanan dağcılar gönüllü olarak alanın korunması için kişi başına 1.000 yen (yaklaşık 246 TL) ödemeye teşvik ediliyor. Aşırı turizmi engellemek amacıyla dağın yakınındaki bir kasabada farklı bir önlem alınmıştı.

Yetkililer, Fuji Dağı'nın manzarasını engellemek için devasa bir çit inşa etti. 2,5 metre yüksekliğinde, 20 metre uzunluğunda siyah bir ağ ile kaplı çit, turistlerin Fuji Dağı'nı arkalarına alarak fotoğraf çekmelelerini engelliyor.

Ancak çit, Ağustos ayında bir tayfun beklendiği için kaldırılmıştı. Ziyaretçilerin tekrar yoğunlaşması durumunda bu dev çitin geri getirileceği belirtildi.

2 Dünyanın En Mutlu Ülkeleri

"2025 Dünyanın En Mutlu Ülkeleri Raporu" Oxford Üniversitesi tarafından yayımlandı. Bir kez daha mutluluk sıralamasında İskandinav ülkeleri ilk sırada yer aldı. Finlandiya üst üste sekizinci kez

dünyanın en mutlu ülkesi seçildi. Danimarka, İzlanda ve İsveç aynı sırayla ilk dörtte yer almaya devam etti.

Geçtiğimiz yıl 98. sıradaki Türkiye ise bu yıl 94'üncü sıraya yükseldi. 23'üncü sıradaki Amerika Birleşik Devletleri 24'üncü sıraya geriledi. Kostarika ve Meksika ise ilk kez en mutlu 10 ülke arasına girdi. Savaşın devam ettiği Ukrayna 105'ten 111'inci sıraya düşerken, Rusya 72'inci sıradan 66'ya çıktı. Çatışma ve yoksullukla mücadele eden Afganistan ise bir kez daha en mutsuz ülke olarak kayıtlara geçti.

3 Gizli CIA Belgelerindeki İddia

Amerika Birleşik Devletleri Merkezi İstihbarat Teşkilatı tarafından gizliliği kaldırılan yeni belgelerde Nazi lideri Adolf Hitler ile ilgili iddialar yer aldı.

Belgelerde Hitler'in ölümünden yıllar sonra onun peşinden yapılan gizli takiplerin ve istihbarat operasyonlarının ayrıntılarına yer verildi. Belgeler Hitler'in 1945 yılında intihar etmediğini, hayatta kalıp Güney Amerika'ya kaçtığını öne sürüyor. 1954 yılında Kolombiya'da çekilen ve Hitler'e benzeyen bir kişinin fotoğrafı, istihbarat dosyalarına girdi. Söz konusu kişi, "Adolf Schrittelmayor" adıyla tanınıyordu.

Ayrıca, Hitler'in Arjantin'in La Falda kentinde bir otelde saklanmış olabileceği iddiaları da belgelerde yer aldı. Bu otelin sahiplerinin Nazi bağlantıları ve Hitler'in geçmişte burada tatil yaptığı bilgisi iddiaları güçlendirdi. Söz konusu belgelerde, CIMELODY-3 kod adlı bir muhbirin ifadesi dikkat çekti. Muhbir, Venezuela'da eski bir subay olan Phillip Citroen ile görüştüğünü, Citroen'in Hitler ile düzenli olarak irtibat kurduğunu öne sürmüştü. Günümüzün Arjantin Devlet Başkanı Havyar Milei, 2025 yılında ülkedeki Nazilere ait gizli belgelerin kamuya açılacağını duyurmuştu.

1954 yılında CIA raporlarında Hitler'in benzeri iddiasıyla yer alan fotoğraf

Bu açıklama, CIA'nin eski raporlarında yer alan iddiaların yeniden gündeme gelmesine neden oldu. Yeni belgelerin, Nazilerin II. Dünya Savaşı sonrası Güney Amerika'ya kaçmak için kullandığı "fare hatlarını" daha ayrıntılı bir şekilde ortaya koyması bekleniyor.

4 95 Gün Okyanusta Mahsur Kaldı

7 Aralık 2024 tarihinde balık tutmak için denize açılan Maximo Napa, tekne motorunun arızalanmasının ardından Pasifik Okyanusu'nda kaybolmuştu.

Fırtına nedeniyle yönünü kaybeden ve okyanus akıntılılarıyla sürüklenen balıkçı, 95 gün sonra Ekvador açıklarında bulundu. Kurtarıldıktan sonra ülkesine dönen Napa, kardeşi ile duygusal bir buluşma yaşadı. Napa, hayatta kalmak için gösterdiği azmi, "Ölmek istemedim. Tanrı'ya bana ikinci bir şans verdiği için minnettarım" sözleriyle ifade etti. Perulu balıkçı, açlık nedeniyle böcek, kuş ve kaplumbağa yediğini anlattı. Balıkçı, yağmur suyu biriktirip içerek hayatta kalmayı başardığını söyledi.

5 Korkutan Asteroit Dünya'ya Değil Ay'a Çarpabilir

Bilim insanları, 22 Aralık 2032 tarihinde Dünya'ya çarpma ihtimali olan yeni bir asteroit keşfetmişti. Fakat yeni yapılan çalışmalar sonucunda bu ihtimalin sıfıra indiği, asteroitin Ay'a yöneldiği açıklandı. Bilim insanları, bu çarpmanın Ay'a büyük zarar vermeyeceğini, önemli

bir araştırma fırsatı sunacağını vurguladı. Araştırmacılar, asteroitin ışık yansıma deseninden, S tipi olduğunu, silikat mineralleri açısından zengin olduğunu tespit etti. Boyutunun ise 30 ile 65 metre arasında değiştiği tahmin ediliyor.

Asteroidin çok hızlı döndüğü de gözlemlendi. Nadir görülen bir yapıya sahip olması da araştırmacıların ilgisini çekti. Gözlem ekip lideri, "Asteroitlerin çoğu genellikle patates ya da oyuncak top şeklinde kabul edilir. Bu, düz disk şeklinde" ifadesini kullandı.

6 Amerika'da Yumurta Krizi

ABD'de son dönemde yaşanan kuş gribi salgını, ülke genelinde yumurta arzını olumsuz etkilemişti. Salgın nedeniyle çiftliklerde milyonlarca tavuğun itlaf edilmesi yumurta üretimini sekteye uğrattırırken bu durum fiyatlara da yansımıştı. Ülkede yumurta fiyatlarında yaşanan yükseliş, şubatta yıllık

bazda yüzde 58,8'i buldu. Artan yumurta fiyatlarını dengelemek için Türkiye ve Güney Kore'den ithalata başlandı. Tarım bakanı başka ülkelerle de yumurta ithalatı konusunda görüşmelerini ancak henüz anlaşma imzalamadıklarını söyledi.

Ülkede tavuk nüfusu yeniden çoğaldığında ve sektör tam kapasite çalışmaya başladığında iç piyasadaki yumurta üreticilerine geri dönemeleri belirtildi.

7 Robot Köpek Japon teknoloji şirketi

Kawasaki, geliştirme aşamasında olduğu insan taşıyabilen robot köpek Corleo'yu tanıttı. İnsansı robotlardan farklı olarak zorlu arazi şartlarında bile ilerleyebilecek şekilde geliştirilen Corleo'nun güçlü tutuş sağlayan kauçuk toynaklarla donatıldığı, kendi başına hareket eden dört bağımsız robotik bacadan oluştuğu belirtildi. Denge kalmak için yapay zekâ teknolojilerinden faydalanan ve üzerinde insan taşıyabilen robot köpeğin, insanın ağırlık

merkezini algılayarak kolay bir sürüş deneyimi sağlayacağı açıklandı.

Corleo, hidrojenle çalışan bir motordan güç alıyor. Robot köpeğin, teknoloji ile temiz enerjiyi birleştirerek ulaşım ve taşımacılık alanında 2050 yılında kullanıma sunulması planlanıyor.

8 9 Ay Uzayda Mahsur Kalan Astronotlar Döndü

Yaklaşık 9 ay uzayda mahsur kalan NASA astronotları Suni Williams ve Butch Wilmore, dünyaya döndü. Williams ve Wilmore, SpaceX'in Dragon uzay aracıyla 17 saat süren bir yolculuğun ardından, Florida açıklarında suya iniş yaptı.

Geçtiğimiz Haziran ayında Starliner kapsülünü test etmek amacıyla uzaya giden astronotlar, teknik aksaklıklar nedeniyle Uluslararası Uzay İstasyonu'nda mahsur kalmış, Trump, uzayda kalan astronotlar için Elon Musk'tan yardım istemişti.

SpaceX de Wilmore ve Williams'ın yerine geçecek yeni bir mürettebat görevlendirmişti. Wilmore ve Williams'ın dönüşüyle, SpaceX'in uzay istasyonundaki kurtarma operasyonu başarıyla tamamlanmış oldu. •

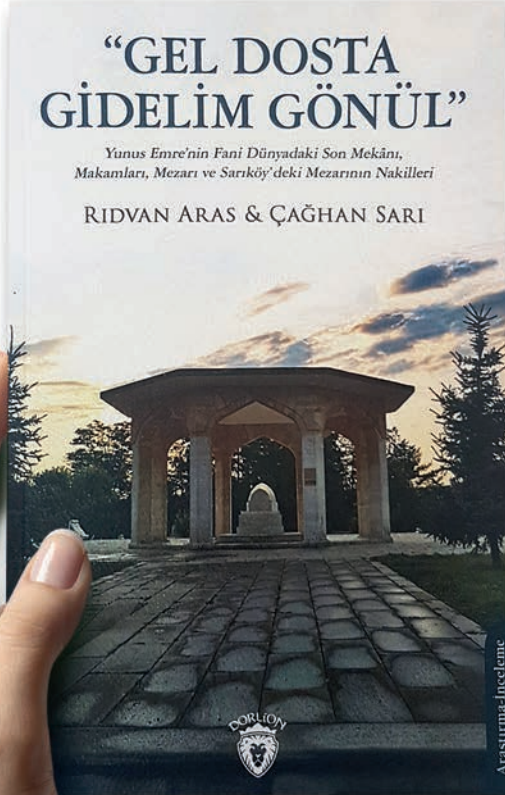
sezinsungunay@
butundunya.com.tr

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra hız kazanan milli edebiyat eğilimi ve Türkçeye yönelim, özellikle Fuat Köprülü'nün gündeme getirmesi sonucu Yunus Emre'nin "yeniden keşfedilmesi"yle yeni bir boyut kazanmış, Yunus Emre'ye olan ilgi 1930'lu yıllardan sonra tekrar hız kazanmıştır. Sonraki yıllarda artarak devam eden ilgi sonunda ülkemizde sahiplenme yarışına dönmüştür. Önce Eskişehir'in Mihalıççık ilçesine bağlı Sarıköy ön plana çıkmış, sonrasında İbrahim Hakkı Konyalı ile Cahit Öztelli'nin çabalarıyla Karaman iddiası ortaya atılmıştır. Her iki yer arasında tartışma sürerken yirmiye yakın yer Yunus Emre'nin mezarının kendi şehirlerinde olduğu savıyla harekete geçmişlerdir. Kuşkusuz, bir kişinin ancak bir mahalde kabri olur, diğerleri makamdır. Bu nedenle Yunus Emre'nin mezarlarının bulunduğu iddia edilen yerler tek tek ele alınıp bilgi ve belgelerin bir araya getirilmesiyle tarafımızdan çalışma başlatılmıştır.

"GEL DOSTA GİDELİM GÖNÜL"

*Yunus Emre'nin Fani Dünyadaki Son Mekânı,
Makamları, Mezarı ve Sarıköy'deki Mezarının Nakilleri*

RİDVAN ARAS & ÇAĞHAN SARI

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

MAYIS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

3	7	1	8	4	5	9	2	6
8	4	9	7	2	6	3	5	1
2	5	6	3	9	1	4	7	8
1	8	2	4	7	9	6	3	5
7	6	4	5	8	3	2	1	9
5	9	3	1	6	2	7	8	4
4	2	7	9	1	8	5	6	3
9	1	5	6	3	7	8	4	2
6	3	8	2	5	4	1	9	7

Sudoku Yapamayanlar İçin

9	6	2	4	5	1	3	7	8
5	8	1	7	6	3	4	2	9
3	7	4	9	2	8	1	6	5
7	1	3	2	8	4	5	9	6
2	5	8	3	9	6	7	4	1
4	9	6	5	1	7	8	3	2
6	4	9	8	3	5	2	1	7
1	3	5	6	7	2	9	8	4
8	2	7	1	4	9	6	5	3

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(d) Hücre zarı
- 2-(b) Menenjit
- 3-(b) Böbrek
- 4-(c) Seyahatname
- 5-(a) Antikor
- 6-(a) Gazel
- 7-(d) Bakteri
- 8-(c) Balıkessir
- 9-(b) Üç adım atlama
- 10-(a) Karoten
- 11-(d) Bergama Kâğıdı
- 12-(d) Yağ

- 1-(a) Tarih yanılışı
- 2-(d) Sürüm
- 3-(b) Geleceksi
- 4-(b) Karmaşı
- 5-(c) Pilot kabini
- 6-(c) Takaslama
- 7-(a) Saymaca
- 8-(d) Parçacık
- 9-(b) Yüksekçe yer
- 10-(c) Oyunca
- 11-(b) Tekli
- 12-(d) Sarsıntı bilimi
- 13-(a) Güldürü
- 14-(c) Geçerlik
- 15-(c) Büyükşehir

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	B	İ	L	G	E	K	A	R	U	S	U	K	A	P	
2	A	V	A		R	A	M	O	N	A		K	A	T	A
3	Ş	E	K	E	L		B		A	R	D	A	H	A	N
4	A	Z	E	R	İ	L	E	R		D	E	L	İ	C	E
5	R		R		K	A	R	O	S	E	R	N	A		
6	S	A	D	E		F		M	İ	S	İ	L	M	A	
7	A	D	A	N	A		B	A	S		K	E	B	A	N
8	B	A		İ	R	F	A	N		İ	F	İ		O	
9	U	L	A	K		A	L	Y	A	N	A	K		O	F
10	N	A	Z		A	R	Y	A		A	L	E	M		E
11	C	R		T	A	B	A		A	Y	A	N	N	A	L
12	U		M	E	R	A		K	R	E	M	A		K	
13		T	A	B	E	L	A		A	T	A	B	A	R	İ
14	K	A	R	A		A	R	A	Z		N	A	Z	A	R
15	A	B	A		M		A	K	İ	R	A		A	N	A
16	N	A	K	K	A	Ş		N	A						
17	A	B	E		R	U	M	E	L	İ					
18	R	E	Ş	İ	T		E			A	F				
19	Y	T		S	İ	T	A	R	E						
20	A		S	A	N	A	L		M	E					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 1 MB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Kaan Efe Ay, İzmir

Elif Hediye Erki, Almanya

Hüma Öndersever, İstanbul

Özgür Güneş, İzmir

Orhan Aras Omrak, Ankara

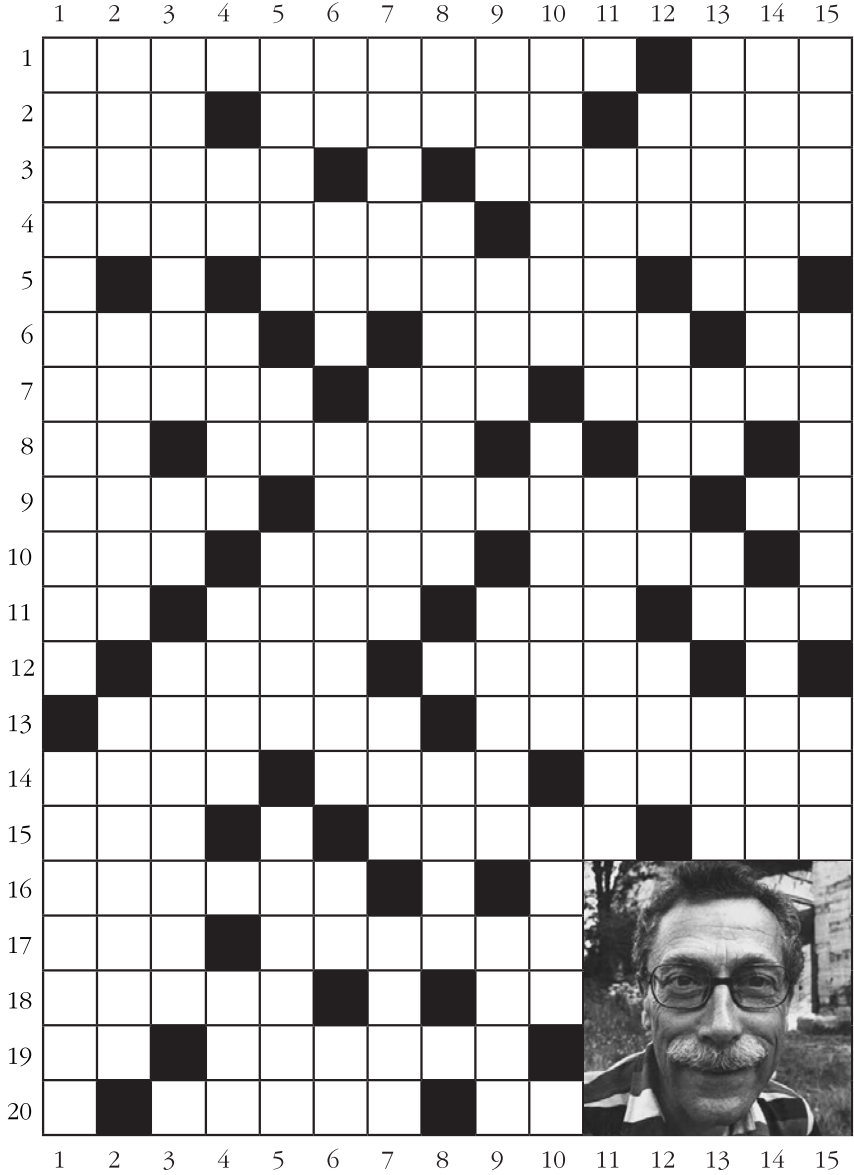
Bulut Büyükturhan, Ankara

Asel ve Zümra Köseoğlu

Alper ve Arda Ertürk, İstanbul

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1-Fotografda görülen ve 1995'de yitirdiğimiz öykü,roman ve deneme yazarımız.-Aşık kemiği. 2-'.... Gardner (ABD'li ünlü sinema sanatçısı).-Helen Hunt Jackson'un daha sonra sinemaya da uyarlanan 1884 yılı yapıtı.- Küçük geviş getirenlerin vebası. 3-İsrail'in para birimi.-Bir ilimiz. 4-Azerbaycan'da yaşayan halk.-Kırık-kale'nin bir ilçesi. 5-Otomobilde, mekanizmayı oluşturan bölümlerin dışında kalan, görünen dış bölüm.-Sodyumun simgesi. 6-Süsü, gösterişi olmayan, yalın, gösterişsiz.- Defa, kez, kat.-Fas'ın plaka imi. 7-Bir ilimiz.-Müzikte en kalın erkek sesi.Türkiye'nin en büyük baraj gölü. 8-Baryumun simgesi.- Gerçeğe ulaştırıcı güçlü sezgi, varış.-Eski bir tarihi ifade etmekte kullanılan sözcük. 9-Haberci.-Çipura balığına verilen diğer ad.-Trabzon'un bir ilçesi. 10-Cilve,işve.- Bir opera yapıtında ya da oratoryoda ezgi.- Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelere oluşturduğu bütün. 11-Kromun simgesi.- Kuru tütün yaprağını andıran kızılımsı kahverengi.-Avuç içi.-Hayvanların ayağına çakılan metal düzenek. 12-Otlak.- Bir çeşit yumurtalı süt tatlısı. 13-Üzerinde tanıtıcı, belirtici bir yazı, açıklama, işaret bulunan levha.Artvin yöresine özgü bir halk oyunu. 14-'..... Sevda' (Zeynep Oral'ın bir yapıtı).- Arıza.-Bakış. 15-Kalın ve kaba bir kumaş türü.- '..... Kurosawa' (Ünlü Japon yönetmen).-Maksim Gorki'nin bir yapıtı. 16-Nakış işleyen kişi. 17-Özellikle Rumeli ağzında karşındakinin dikkatini çekmek amacıyla kullanılan bir ünlem.-Osmanlı İmparatorluğu döneminde 15.yüzyıldan itibaren Balkanlar'ın güneyine verilen ad. 18-Rüştünü ispatlamış kişi.-Bağışlama. 19-İterbiyumun simgesi.- Talih, baht, kader. 20-Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan.- Kuzu sesi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1943-2015 yılları arasında yaşamış olan yönetmen ve çevirmenimiz.-Güzel ötüşlü bir kuş. 2-Sivrisineğe benzeyen zararlı bir haşere.-İstanbul'un bir ilçesi.-Hekimlik. 3-Palamut, torik gibi balıklar-dan dilim dilim kesilerek yapılan salamura.-Yetmez miktarda.-Fas'da bir kent. 4-Rütbesiz asker.-Kedi, köpek yavrusu.- Tabi olma, uyma.-Bir peygamber adı. 5-Erkeklik, yiğitlik.-Bir alan ölçüsü birimi.-İsviçre'de bir akarsu.-'..... Scorsese'(Ünlü ABD'li yönetmen). 6-Kiloamperin kısa yazılışı.-Söz, Lakırdı.-Perde gibi şeylerin kenarına dikilen büzgülü süs.-Sakaların ünlü destanı.-Uzaklık işareti. 7-Güzel kokulu bazı maddelerin ortak adı.-Balıkesir'in bir ilçesi.- Fasıla.-Anlam, mana. 8-Romanya'nın plaka işareti.-Avrupa'da bir ülke.-Ergenlik sivilcesi. 9-Valide.-Tevfik Fikret'in bir şiiri.-Yeryüzü parçası.-Tayland'da bir liman kenti. 10-Manisa'nın Salihli ilçesine bağlı Sart kasabası yakınlarında bulunan ve Lidya devletine başkentlik yapmış antik kent.-İhsan,lütuf.-Acıması olan, merhametli. 11-Mardin'in bir ilçesi.-Büyük balıkçı kayığı. 12-Bir alaşımdaki maddelerin erime derecesi farkından yararlanarak bunları birbirinden ayırma işlemi.-Kıbrıs adasının kuzeyinde bir kasaba.-Bazı yörelerde ablağa verilen ad. 13-Doğüstü yollardan gizli, bilinmeyen şeyleri, geleceği bilme savında bulunan kimse.-Önüne geldiği kelimeye çift anlamı katan bir ek.- Manganezin simgesi.-Üye. 14-Şili'de bulunan dünyanın en kurak çölü.-Aynı yaşta bulunan kişiler. 15-Etlerin plaka şeklinde pişiriliş biçimi.- Sıtma yayan bir sivrisinek türü.-Karakter.

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE YILDIZLAR ŞAMPİYONASI (2)

Ege Tuna Öktem (2067), Denizli - Timur Önal (2195), Karaman, 15 Yaş Genel, 4. Tur

Siyah, şah kanadını kapatmak düşüncesiyle 29... f5?? oynadı. 29...Vd5 ile karşı saldırının sırasıymış. 30.Vh5 Axc6? Bu atı niye verdi? Fe8 ile savunabilirdi. 31.Kxe6 Fe8 31...Vh4 de alet kaybını önleyemez: 32.Vxh4 Axh4 Kxc6 32.Fxh6! Af4 33.Fxg7++ Şxg7 34.Vh6+ Şf7 35.Vxf4 Şxe6 36.Fc4+ Çok materyal kaybeden Siyah terk etti. 1-0 Öktem, 9/7,5 puanla 1. oldu.

Teoman Güney Ersöz (2084), Ankara - Efe Yalçinkaya (2180), İzmir, 16 Yaş Genel, 6. Tur

Baştan sona başa baş geçen oyunda Beyaz, 33.h6?? ile ağır bir hata yapınca oyun aniden bitiyor. 33.Vg3veya 33.Kg3 ile eşitlik sürdürülebilirdi. 33... Vg1+ 34.Şe2 Kf2+ 35.Şd3 Vxd1+ Kale düştü. 36.Şc4 Va4+ 37.Şxc5 Kc8+ 39.Şd5 Vd7+ Beyaz terk etti 0-1 Sonraki hamlede (40.Şxe5 Ke8#) mat oluyor. Yalçinkaya, kategorisinde 1. oldu.

Sude İyican (1687), İzmir - Pelin Seyhan (1901) İstanbul, 16 Yaş Kızlar, 3. Tur

Bütün Siyah figürlerin beyaz şahı kuşatmasına karşın oyunu sadeleştirebilirse Beyaz'ın a- piyonu umut yeşertiyor. 28.h4?? (28.Ae7+ Şh7 29.Axd5 daha iyi.) 28...Ae3+ 29.Şg1 Ah3+ 30.Şh1 Axf2+ 31.Kxf2 ve Siyah'ın hamlesini beklemeden Beyaz terk etti. 0-1 31...Kbf2 32.Ae7 Şh7 33.a4 Kh3+ 34.Şg1 Kg2# Seyhan, kategorisinde 1. oldu.

ARYA AYDOĞAN DÜNYA ŞAMPİYONU OLDU

Bursalı genç satranççımız Arya Aydoğan 16-17 Nisan tarihlerinde Yunanistan'ın Rodos Adası'nda düzenlenen Dünya Yaş Grupları Yıldırım Satranç

Turnuvası'nda büyük bir başarıya imza atarak 14 yaş kızlar kategorisinde şampiyon oldu. Arya'yı tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

WCM Blanka Ejsymont (1907), Polonya - WCM Arya Aydoğan (1862) Türkiye, 6. Tur

Beyaz, 38.Ff4? ile siyah vezire baskı yapıyor ama şah temposuyla bu baskıyı savuşturan Siyah girişim gücünü ele geçiriyor. 38...Ve1+ 39.Şg2 Fxf4 40.gxf4 Ah5! 41.Vf3 Vd2 42.Fd3? Baskı hata yaptırıyor. 42.Fe4 daha iyidir. 43...Af4+ 44.Şg3 Axd3 Arya, bir alet öne geçti. Beyaz'ın çırpınışı boşuna. İleriki hamlelerde Siyah yeni bir vezir daha çıkararak oyunu rahat kazandı. 0-1

GÜREL VE ERDOĞMUŞ DÜNYA KUPASI'NDA

Genç büyükustalarımız Ediz Gürel ve Yağız Kaan Erdoğan, 14-27 Mart 2025 tarihlerinde Romanya'da düzenlenen Avrupa Bireysel Satranç Şampiyonasındaki başarılarıyla 2025 Dünya Kupası'nda oynamaya hak kazandılar.

GM Yağız Kaan Erdoğan (2605) - Jonah B. Willow, (2450), 5. Tur

41.Vxa4! Beyaz'ın amacı piyon kazanmak değil vezirini şah kanadına etkili biçimde aktarmak. 41... Ac4 42.Vc2 g6 43.Ke6 Ace5 44.h5 Ag5 45.hxg6+ Şg8 46.Ke8+ Siyah terk etti, çünkü 46...Şg7 47.Vf5'ten sonra zugzwangta. 1-0

İSTANBUL EMEKTARLAR

Gürsoy Erdoğan - Lütfü Türkol, İstanbul Kıdemli Emektarlar, 4. Tur

Hangi fillerle kalmalı? Beyaz, beraberlik umuduyla bilerek filini rakip şahın önüne atmış. O ister ki 39...Şxf6 40.Şxe4 sonrasında ters renkli fil oyun sonuna girilsin. Deneyimli emektar Türkol ise 39...Ff2+! 40.Şxf2 Şxf6 ile aynı renkli fillerle oyun sonunu seçiyor ve şah kanadında geçer piyon elde ederek oyunu kazanıyor. İstanbul Kıdemli Emektarlar'da Lütfü Türkol, Emektarlar'da Sedat Berrak 1. oldular.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Osmanlı Ricaline Dair İşıtılmemiş Hatıralar

-Tarihî Fıkralar-

Ali Fuat Türkgeldi

Büyüyenay Yayınları

Son devir Osmanlı bürokrasisinde Dâhiliye Nezaretî'nde Mektupçu, Müsteşar, Sadaret Mektupçusu, Mâbeyin Başkâtipliği gibi önemli görevlerde bulunan

Türkeldi İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyete kadar pek çok siyasi gelişmeye tanıklık etmiş müstesna bir kalem sahibidir. Servet-i Fünûn gazetesinde yayımlanan Mustafa Kirenci'nin desteği ile ilk kez bir kitap bütünlüğüne kavuşan eserde, 19. yüzyıl Osmanlı devlet adamlarının bilinmeyen yönleri, tutum ve davranışları, kişilikleri, yer yer

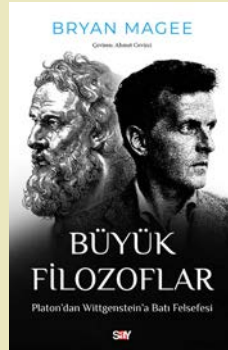
esprili yönleri ve hususi hayatlarına dair hatıralar yer almaktadır. Müellif, hem bizzat şahit olduğu hem de duyduğu bilgileri aktararak bu tefrikayı meydana getirmiş, Mustafa Reşid, Âli ve Fuad Paşalar başta olmak üzere devrin önde gelen bürokratlarını, şair ve fikir insanlarını kaleme almıştır. Bunlar arasında Halet Efendi, Keçeci-zade İzzet Molla, Sadrazam Mahmud Nedim Paşa, Safvet Paşa, Yusuf Kâmil Paşa, Ahmed Vefik Paşa ve Şair Eşref ön plana çıkan örneklerdir.

Büyük Filozoflar

Bryan Magee

Say yayınları

Felsefe, insan düşüncesinin en temel ve derin sorularına yanıt arayışıdır. Felsefe tarihinde yer edinmiş Platon, Aristote-

les, Descartes, Augustinus, Thomas Aquinas, Spinoza, Leibniz, Locke, Berkeley, Hume, Kant, Hegel, Marx, Schopenhauer, Nietzsche, Husserl, Heidegger, Peirce, William James, Dewey, Frege, Russell, Wittgenstein ve daha nice büyük filozof, yalnızca yaşadıkları çağları değil, günümüz dünyasını da derinden etkiledi. Peki, onların fikirleri nasıl doğdu? Hangi sorulara yanıt aradılar?

Düşünce tarihine nasıl yön verdiler? Bryan Magee, bu eserinde, felsefenin en önemli filozoflarının düşüncelerini, temel problemlerini, alanlarında yetkin isimlerle gerçekleştirdiği derinlikli söyleşiler aracılığıyla ele alıyor. Büyük filozofların düşünme biçimlerini kavramamıza yardımcı olan bu kitap, aynı zamanda günümüz dünyasını şekillendiren fikirleri keşfetmemizi sağlıyor.

Felsefi merakınızı kamçılayacak, düşünmeye teşvik edecek ve entelektüel ufkunuzu genişletecek 2014'te en verimli çağında, fakülteodaki odasında kalp krizi sonucu yitirdiğimiz Ahmet Cevzici'nin Türkçeleştirdiği bu eser, hem akademik bir rehber hem de felsefeyle tanışmak isteyen herkes için vazgeçilmez bir başvuru kaynağı.

Zamanın İçinde Silifke

Lütfi Uğur

Paradigma
Akademi
Yayınları

Kısa süre
K ö n c e
“Silifke” m

adlı şiir kitabıyla çıktığı yolculukta “Zamanın İçinde Silifke” ve “Yörük Kitabı” ile halk kültürüne katkı sunan Lütfi Uğur 15 yıl maaş almadan, cebinden harcayarak kültür müdürlüğünü üstlendiği Taşeli bölgesinde televizyonlara, basına, yazarlara, araştırmacılara rehberlik etti. Akademisyenlere kaynak kişi olarak kıskançlık yapmadan, büyüklük taslamadan destek sunan Lütfi Uğur'un gazete, dergilerde çıkan yazılarının bir araya getirilmesi ile yayımlanan iki kitap, günümüzde yok olan konar göçer yaşamı ölümsüzleştiriyor. Halk oyunlarının yurt içi ve yurtdışı etkinliklerde sergilenmesi, yurtdışından halk oyunları ekiplerinin konuk edilmesi çalışmalarını dışında kardeş kent girişimleri ile de ülkeler arası kardeşlik, dostluk bağlarının güçlenmesine de katkılar sundu.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ERKAN BAYILLIOĞLU, ANKARA

Doğumundan Ölümüne ATATÜRK adlı kitabımın genişletilmiş 2. baskısı yapıldı ve siz değerli okurların hizmetine sunuldu.

Kitabın 1. baskısını alıp, okumuş olanlar elbette vardır...

Ancak genişletilmiş 2. baskı, ATATÜRK ve O'na ilişkin değerler konusunda, bugüne değin çoğunluğun haberinin olmadığı bilgileri içermektedir...

Birkaç örnek vermek gerekirse:

- ATATÜRK'ün, gün, ay ve yıl olarak doğum tarihi,
- Laiklik konusunun bir Türk komutan tarafından icat edildiği,
- ATATÜRK'ün Samsun'a ve Sivas'a vardığında tutuklanma istenmesi,
- Milli Mücadele yıllarında çıkarılan ayaklanmalara ilişkin ayrıntılar,
- Atatürk ile ilgili duyulmamış ve pek az bilinen anılar,

gibi konular ilk akla gelenlerdir.

Kitabın bir başka özelliği de YALAN'a ve HURAFELERE asla itibar edilmediği, bununla birlikte ABARTI'ya kesinlikle yer verilmediğidir.

Bu özellikler ve daha nice ayrıntılar gözönünde bulundurulduğunda, ATATÜRK ve İLKELERİ ile O'na ilişkin değerleri öncelikle öğrenmek, böylelikle O'nun söylediklerini bilmek / anlamak ve işaret ettiği ufuklara kararlılıkla yürümek için adı geçen kitabımın bu baskısının da okunmasını öneririm.

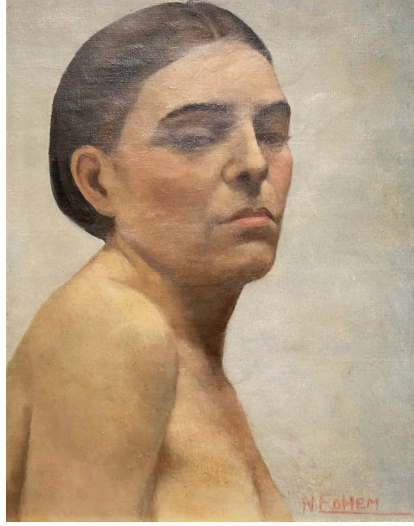
Esenlikle kalın.

CENGİZ ÖNAL TARAKÇIOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

NEVİN EDHEM HAMDİ

Babası, Osman Hamdi'nin tek oğlu Edhem; annesi Osman Hamdi'nin Kaplumbağa Terbiyecisi tablosunu armağan ettiği Paris Büyükelçisi Salih Münir'in kızı Kamuran Hanım'dı. Aşklarına Getrude Bell de tanık oldu. Evleneceklerinde 1908 Jön Türk Devrimi oldu. I. Dünya Savaşı'nda doğdu.

İstanbul işgal edilince ailece Paris'e taşındılar. 21 yaşında Türkiye'de veremden öldü. "Taze ve neşe dolu bir çiçeği Nevin, ümit sabahı açılmadan soldu/ Yaradılıştan bir melekti dünyadan çekilip gökte oturur oldu" yazan mezar taşıyla Osman dedesinin yanına kondu. Geriye "Çağdaşım olan Nevin, denilebilir ki, ressam olarak doğmuştu. Küçük yaşta hayranlık uyandıran fırçası ve dedesinin üslubundan etkilenen sanat eğilimi, onu bir mesleğin zirvesine çıkarabilirdi. Paris'te başarılı bir eğitim yaptı. Çok güzel eskizleri ve tabloları vardı. Bazıları, dedesinin üslubunu andırırdı. O da çoğunlukla modeller üzerinde çalışırdı. Resimlerin bazılarını ve sihirli fırçasını yakından bilenlerdenim. Bende –hatıra olarak verilen– birkaç eseri bulunuyor. Bunlardan biri aynadaki kendi portresi" Taha Toros'un notları ve yıllar sonra kendisine ait olduğu belirlenen, üsteki tablo kaldı.

